

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bc. Zuzana Macháčková

Knihovnické povolání se zaměřením na jeho reálné a fiktivní představitele

Librarian occupation focused on its real and fictional representatives

Diplomová práce

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Stöcklová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Stöcklová

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze .....

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní PhDr. Anně Stöcklové za její cenné připomínky, podporu a maximální vstřícnost při vedení mé diplomové práce. Děkuji!

Bibliografický záznam

MACHÁČKOVÁ, Zuzana. *Knihovnické povolání se zaměřením na jeho reálné a fiktivní představitele*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Anna Stöcklová.

Abstrakt

Diplomová práce soustředí svou pozornost na vykonavatele knihovnického povolání. Nejprve sleduje vývoj knihovnického povolání od dob jeho počátků po současnost. Dále se zajímá o prestiž knihovnické profese a o její image. Následuje představení některých českých knihovnických cen a prostor je věnován též jejich nositelům. Práce dále seznamuje s osobnostmi české a světové kultury, které vykonávaly během svého života povolání knihovníka. V závěru se práce snaží o zachycení obrazu knihovníka v literatuře a ve filmu.

Klíčová slova

knihovnické povolání, knihovníci, image, prestiž, stereotypy, knihovnické ceny, osobnosti, literatura, film

Abstract

This thesis focuses its attention on librarian profession. It follows the development of librarian profession since its beginning to the present. The thesis is concerned with prestige of the profession and its image. It represents some of the Czech librarian awards and deals with their holders. It introduces leading figures of Czech and world culture, who worked in library during their lives. Finally, the thesis seeks to capture the image of a librarian in literature and film.

Keywords

librarian profession, librarians, image, prestige, stereotypes, librarian awards, figures, literature, film

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. KNIHOVNICKÉ POVOLÁNÍ A JEHO VÝVOJ.....	11
1.1 STAROVĚK	11
1.2 STŘEDOVĚK	13
1.3 NOVOVĚK	15
1.4 ČESKÉ ZEMĚ	16
1.4.1 Od svých počátků po konec středověku	16
1.4.2 Od počátku novověku do roku 1918	18
1.4.3 Od roku 1918 po současnost	20
2. IMAGE A PRESTIŽ KNIHOVNÍKA	28
2.1 IMAGE A STEREOTYPY	28
2.2 PRESTIŽ A PROFESNÍ IDENTITA	31
2.3 SMĚRNICE A KODEXY	39
3. ČESKÉ KNIHOVNICKÉ CENY A JEJICH NOSITELÉ	50
4. OSOBNOSTI ČESKÉ A SVĚTOVÉ KULTURY V KNIHOVNÁCH.....	64
5. OBRAZ KNIHOVNÍKA V UMĚNÍ.....	71
ZÁVĚR	84
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	85
PŘÍLOHY	98

ÚVOD

Inspirací k napsání práce s názvem „Knihovnické povolání se zaměřením na jeho reálné a fiktivní představitele“ se stal referát o obrazu knihovníka/informačního pracovníka ve filmu či v literatuře a následně objevené články v časopise Ikaros z rubriky „Vrahem je knihovník“. Obojí probudilo zájem o problematiku image knihovnického povolání, stereotypů k němu se vážících a o způsob, jakým jsou knihovníci a knihovnice prezentováni v umění.

V centru pozornosti diplomové práce je osoba knihovníka. Práce je rozdělena do pěti kapitol, jejichž cílem je podat obecnou charakteristiku vykonavatele knihovnického povolání a seznámit s některými z jeho reálných i fiktivních představitelů.

První kapitola sleduje počátky knihovnického povolání a jeho vývoj od dob starověku až po současnost. Prostor je věnován zejména jeho vývoji v českých zemích. Kapitola se snaží vysledovat a představit vykonavatele knihovnického povolání napříč dějinami.

Druhá kapitola se věnuje postavení knihovníka ve společnosti. Sleduje stereotypy, které se ke knihovnické profesi váží, a zajímá se i o image jejích představitelů. Dále se pokouší vymezit úlohu a význam knihovníka dnešní doby. Definuje dovednosti a schopnosti, které by měl vykonavatel knihovnické profese mít.

Počínaje třetí kapitolou a konče pátou se diplomová práce nese v duchu seznamování se s představiteli knihovnické profese. Ve třetí a čtvrté s těmi reálnými, v páté pak s těmi fiktivními.

Pro ukázkou toho, kdo všechno se skrývá za označením „knihovník“ eventuálně „knihovnice“ ve skutečnosti, byli vybráni lidé ocenění odbornou veřejností. Třetí kapitola nejprve uvádí do světa knihovnických cen, svou pozornost zaměřuje na Medaili Zdeňka Václava Tobolky, Cenu českých knihovníků a na soutěž MARK. Následně blíže představuje některé z nositelů těchto ocenění.

V představování reálných vykonavatelů knihovnické profese pokračuje i kapitola čtvrtá. Seznamujeme se v ní s tzv. „slavnými knihovníky“.

S osobami, které vykonávaly po určitou dobu povolání knihovníka, realizovaly se ovšem jinde a veřejnost je zná jako slavné spisovatele, básníky, filozofy, herce apod.

Pátá kapitola je pak věnována fiktivním představitelům knihovnické profese. Jinými slovy knihovníkům a knihovnicím ze stránek knih či z filmového plátna. Ukazuje, jakým způsobem je knihovnické povolání prezentováno v umění.

1. KNIHOVNICKÉ POVOLÁNÍ A JEHO VÝVOJ

Tato kapitola představuje knihovnické povolání. Sleduje počátky prvních knihoven, neb s nimi jsou spjaty i počátky knihovnického povolání. Zachycuje i, jak se měnila úloha a funkce knihoven a který typ knihoven v jednotlivých obdobích převládal – důvodem je nepopiratelný vliv obojího na roli knihovníka v daném období, na jeho funkce a povinnosti. I přes zmínky o vývoji knihoven a o událostech významných pro vývoj knihovnictví jako takového, zůstává v centru zájmu této kapitoly osoba knihovníkova. Je zde snaha zachytit změny, kterými knihovnické povolání prošlo od dob svých počátků až po současnost, a představit vykonavatele tohoto povolání napříč dějinami. Pozornost je soustředěna zejména na vývoj knihovnického povolání v českých zemích.

1.1 STAROVĚK

Počátky starověku sahají do období prvních civilizací, tedy zhruba do 4. tisíciletí př.n.l. Nejstarší písemné památky pochází pak z let 3500-3100 př.n.l. Za nejstarší civilizační centra považujeme Egypt a Mezopotámii. O existenci staroegyptských knihoven chybějí dosud přímé důkazy. Ty nepřímé ale naznačují, že v Egyptě s největší pravděpodobností existovaly knihovny chrámové. Mimoto se usuzuje, že i součástí tzv. „domů života“, které bývaly obvykle přičleněny k chrámům, byly knihovny. Nejstarší nám známou knihovnou zůstává ale knihovna asyrského krále Aššurbanipala založená v 7. století př.n.l. ve městě Ninive. (1) Knihovny byly v těchto dobách nejstarších spravovány povětšinou kněžími, neb ti jako jediní byli znalí písma. (2)

V průběhu 1. tisíciletí př.n.l. se začínala pomalu rozvíjet antická civilizace. Antikou rozumíme období dějin starověkého Řecka a Říma. Počátky sbírek, které by bylo možné označit ve starověkém Řecku za knihovny, spadají do 5. a 4. století př.n.l. Jedná se o soukromé knihovny vzdělanců, jako byli např. spisovatelé a vědci. Knihy ze svých sbírek využívali při tvorbě děl a sloužili jim i k vlastnímu sebevzdělávání se. Některé z těchto sbírek nabývaly mnohdy až charakteru vědeckých knihoven. Nejstarší sbírky tohoto typu

se objevují ve 4. století př.n.l. při školách a sdruženích věnujících se filozofii a vědě. Vesměs šlo o knihovny předních představitelů filozofie a vědy, které sloužily jak jim, tak i jejich žákům. Předpokládá se přítomnost knihovny v Platónově Akademii (počátek 4. století př.n.l.), s jistotou ale víme až o knihovně Aristotelově (2. polovina 4. století př.n.l.), která patřila k nejvýznamnějším sbírkám své doby. Své vlastní knihovny měla zřejmě i taková sdružení jako byla škola stoická a škola Epikurova. (1)

Počínaje koncem 4. století př.n.l. začínají ve starověkém Řecku budovat knihovny také zámožní jednotlivci a objevují se i na panovnických dvorech. Nově se objevují i jako součást gymnázií. Počátkem 3. století př.n.l. pak nastává vrchol řeckého knihovnictví. V tuto dobu zakládá Ptolemaios I. Alexandrijskou knihovnu, zřejmě největší a nejvýznamnější knižní sbírku starověku. Knihovna sídlila ve městě zvaném Alexandrie a byla součástí jedné ze starořeckých vědeckých škol – Múseionu. Správou knihovny byl pověřen Démétrios z Faléra. Jeho nástupcem se později stal Zénodotos z Efesu. Po Zenodotovi převzal správu knihovny Kallimachos z Kyrény, který vypracoval katalog Alexandrijské knihovny a stal se tak autorem prvního rozsáhlého vědecky zpracovaného knihovního katalogu v dějinách evropské vzdělanosti. (1) Ve starověkém Řecku byli správci knihoven „bibliotékary“. A byla-li to knihovna veliká, pak měli po ruce ještě pomocné úředníky. (2)

Na území Říma se první knihovny začaly vyskytovat zhruba ve 2. stol. př.n.l. Z roku 39 př.n.l. pochází pak první římská veřejná knihovna. Vybudována byla v chrámu Svobody na Aventinském pahorku v Římě. Další veřejné knihovny na sebe nenechaly dlouho čekat. Budovány byly v blízkosti chrámů či přímo v nich, při lázních, v palácích a v domech bohatých lidí. U některých se projevila i určitá specializace, šlo v podstatě již o jakousi ranou formu budoucích speciálních knihoven. Přelom 1. století př.n.l. a 1. století n.l. byl dobou rozkvětu soukromých knihoven. (1)

O římské knihovny se podobně jako o ty řecké staral větší počet pracovníků. (2) Vedení knihoven bylo zpravidla svěřováno významným učencům a básníkům. Pozice správce knihovny byla označována termínem „prokurátor“. Ostatní pracovníci knihovny se pak nazývali „librarii“ a byli jimi vesměs propuštěnci a otroci. Mezi jejich povinnosti patřila péče o ochranu knih, prepisování zchátralých rukopisů a udržování pořádku v knihovně. (1)

Římská říše zaniká v roce 476 n.l. a s jejím koncem je spjat i konec starověku.

1.2 STŘEDOVĚK

Středověkem označujeme období zhruba od konce 5. do počátku 16. století. Na jeho dějiny mělo obrovský vliv zejména křesťanství, které bylo jedinou uznávanou ideologií té doby a udávalo tón v podstatě veškerému dění. První sbírky křesťanské literatury vznikaly mnohdy jako součást křesťanských vzdělávacích institucí. Důležitou roli sehrály ve středověku dále mnišské řády a kláštery. Klášter bez knihovny byl v té době nepředstavitelný. První prokázanou klášterní knihovnou byla knihovna v klášteře Vivárium v Kalábrii (r. 540). Téměř všechny knihovny období raného středověku se vyvíjely v rámci církevních institucí - v kostelech, kláštorech, biskupstvích, kapitulách apod. (1) Raně středověkými knihovníky byli tedy převážně mniši či kněží. K povinnostem knihovníka patřilo např. vypracování inventáře (soupis knih), péče o knihy či jejich půjčování ostatním mnichům, vedení si zápisu o knihách, které se půjčovaly mimo klášter. (2) Knihy byly cenným klášterním majetkem, nad kterým měli knihovníci bdít a střežit ho. Tato skutečnost se odrazila i na některých dobových označeních knihovnického úřadu. Knihovník byl označován jako „custos“ (strážce, dozorce), „provisor“ či „curator“ (pověřený obstaráváním knih) nebo „repositor“ (strážce pokladu). Později se setkáváme i s označeními jako „bibliothecarius“ (knihovník), „praefectus bibliothecae“ (vedoucí knihovny), „librarius“ (od latinského liber = kniha) nebo také „armarius“ (od latinského armarium = skříň). Uvedení knihovníka do úřadu bylo slavnostní událostí. (1)

V 11. stoletím se na území Itálie objevují odborné školy, které lze považovat za předchůdce univerzit. V následujících třech staletích pak byla vybudována např. Sorbonna (Francie), Oxford (Anglie) či univerzity ve městech Cambridge (Anglie), Salamanca (Španělsko), Praha (Česká republika), Vídeň (Rakousko), Heidelberg (Německo). Při univerzitách, zejména tedy při jejich kolejích a fakultách, začaly brzy vznikat i knihovny. Jednu z nejvýznamnějších sbírek knih měla pařížská Sorbonna. Její knihovna patřila k největším ve středověku. Správou knihovny byl pověřen knihovník zvolený kolegiem (= sdružení učitelů a žáků). Kromě něho pracovali v knihovně jako pomocníci i další osoby – říkalo se jim „parvi bibliothecarii“. (1; 3)

V období vrcholného a pozdního středověku vznikla celá řada soukromých knihoven. Zakládali si je představitelé z řad králů, knížat i vévodů, dále také učené klerikové nebo vzdělaní laikové. Zajímavé soukromé knihovny vznikaly i kolem univerzit. V době pozdního středověku se objevují nově i knihovny městské. (4)

Na počátku 14. století nastupuje v Itálii období renesance a humanismu. Velký význam pro italské knihovnictví mělo v tomto období (1300-1550) mecenášství představitelů florentského rodu Medici. Poprvé za období středověku se pro některé knihovny staví i zvláštní budovy nebo alespoň knihovní sály. Italská renesance je dobou, kdy se pomalu utváří základy knihovnědy a odborného knihovnictví. (1) O knihovny se v době renesance starají hojně již i osoby světské. (2) Správu soukromých knihoven bohaté středověké šlechty vykonávají zpravidla lidé učené a vzdělané, kteří jsou mnohdy i vědecky a literárně činní. (5)

Myšlenky renesance a humanismu překročily hranice Itálie. Na území mnoha evropských států se začínala utvářet mimo to také reformační hnutí. Renesanci společně s reformací je možné považovat za přechod mezi středověkem a novověkem. Jednou z nejvýznamnějších událostí (nejen) středověku byl vynález knihtisku Janem Gutenbergem ve století 15.

1.3 NOVOVĚK

K nejzásadnějším událostem z hlediska knihovnictví došlo v období novověku (16.-19. století) na území Francie a Spojených států amerických (USA). Novověk je mimo jiné i obdobím, kdy se poprvé objevují veřejné knihovny – veřejné v pravém slova smyslu. Jejich počátky jsou spjaty s Anglií a Amerikou. Veřejným lidovým knihovnám předcházely soukromé půjčovny knih zřizované obvykle při knihkupectvích (18. století). K nástupu a rozvoji lidových knihoven došlo v Americe a v Anglii zhruba ve stejné době - ve století 19., zvláště v jeho druhé půli. (3) i americké knihovny veřejné byly řízeny úřednictvem, které absolvovalo odborné vzdělání v knihovnických školách či kurzech. (2)

Francie 18. století byla Francií osvícenskou. Ke konci 18. století zde proběhla Velká francouzská buržoazní revoluce (1789-1799), která se odrazila i na vývoji v oblasti knižní kultury, knihoven a knihovnické politiky. Během revoluce došlo ke znárodnění církevních knihoven, konfiskace majetku potkala i mnohou šlechtu. Zesílila snaha zhotovit souborný katalog a všeobecnou francouzskou bibliografii a zpřístupnit knižní bohatství všem bez rozdílu. Královská knihovna (Bibliothèque de roi) byla během revoluce přejmenována na Národní knihovnu (Bibliothèque nationale) a zcela zpřístupněna veřejnosti. Byla tak započata éra národních knihoven. Během revoluce výrazně stoupl počet veřejných knihoven. Došlo také k pokusům o kooperaci knihoven a o decentralizaci knihovnictví soustředěného do té doby převážně do Paříže. Obojí se podařilo důsledněji zrealizovat až v průběhu následujících dvou staletí. Velká francouzská buržoazní revoluce ukázala směr. To, co se během ní odehrálo ve Francii v oblasti knihovnické, se dříve či později uskutečnilo i v ostatních evropských zemích. (1)

Amerika byla objevena v roce 1492 a první knihovny se na jejím území objevily již na konci 17. století - šlo o knihovny farní. Z 18. století jsou známy dva nové typy knihoven – tzv. „proprietary libraries“ a „subscription libraries“. Ani v jednom případě nešlo ještě o knihovny veřejné v pravém slova smyslu. Přístup k jejich fondu byl zpoplatněn.

Dalším krokem při cestě k veřejným knihovnám byly tzv. „school district public libraries“ - veřejné knihovny školního obvodu budované při školách a určené primárně nikoli žákům, ale široké veřejnosti. Kromě nich se v druhé polovině 19. století začaly v USA vyskytovat také tzv. „municipal libraries“ (městské knihovny), které již můžeme považovat za veřejné knihovny s bezplatným přístupem. Rozvoji veřejných amerických knihoven výrazně pomohlo mecenášství Andrewa Carnegia (1835-1919), díky kterému bylo vybudováno několik set nových knihoven (knihovnických budov). (1)

19. století přineslo několik významných událostí pro vývoj knihovnictví. V roce 1848 byl v Bostonu (USA) přijat první zákon o veřejných knihovnách na světě. Významným rokem se stal dále rok 1876, kdy byla ve Philadelphii založena první knihovnická organizace na světě - American Library Association (ALA). Organizace sdružovala knihovníky, informační pracovníky, knihkupce, nakladatele, vydavatele, ale i neodbornou veřejnost podporující knihovny. V tomtéž roce začal vycházet i knihovnický časopis American Library Journal, který vychází dodnes (již pod zkráceným názvem Library Journal). Roku 1887 pak byla na Kolumbijské univerzitě otevřena první knihovnická škola na světě - School of Library Economy. Postupně pak vznikaly i další. Na tomto místě nelze nezmínit osobnost Melvila Deweyho (1851-1931), který stál jak u zrodu knihovnické organizace ALA, tak se i spolupodílel na vzniku knihovnického časopisu American Library Journal a byl i tím, na jehož popud byla zřízena první knihovnická škola. Vývoj knihovnictví ve Spojených státech amerických sehrál a dodnes hraje velkou roli ve vývoji světového knihovnictví. (1)

1.4 ČESKÉ ZEMĚ

1.4.1 Od svých počátků po konec středověku

Počátky českého státu sahají do 9. století. S prvními kláštery bychom se u nás mohli setkat již na konci století 10. V následujících dvou staletích pak jejich počet výrazně stoupl. Svůj vliv na to měly i nově vznikající řeholní řády. Spolu s kláštery se na scéně objevují i první knihovní soubory. (1; 6)

Další rozvoj knihoven byl zaznamenán na počátku 14. století, kdy se rozšířila znalost čtení a psaní i do laických vrstev. Kromě knihoven kapitulních a klášterních se v tomto století objevují nově i knihovny kostelní a farní. Významnou událostí 14. století se stalo založení Karlovy univerzity v Praze (1348). Významnou i z hlediska knihovnictví, neb v rámci jejích jednotlivých kolejí vznikaly profilově rozmanité knihovny. Z tohoto období jsou známy již i knihovny soukromé. Vedoucí místo mezi nimi zaujímal knihovna panovnická. Důležité soubory vznikaly ale i u církevních představitelů a univerzitních vzdělců. Objevují se i první knihovny šlechtické a měšťanské. (1; 6)

Konec 14. a počátek 15. století se nese v duchu krize jednoty katolické církve. Počíná se doba reformátorství, doba husitská. A právě husitské hnutí a jeho konfrontace s katolickou církví udávají tón společenskému dění celé první poloviny 15. století. Kromě husitství je toto století výrazně ovlivněno i vynálezem knihtisku, který se k nám záhy po svém objevu dostává ze sousedního Německa. Výroba knihy přechází z rukou kněží a písařů do rukou řemeslníků a obchodníků, její cena klesá a ona sama se tak stává přístupnější. To všechno vede k posunu hranice literární gramotnosti – dochází k rozšíření pasivní znalosti písma, četba a literatura se dostává až k lidovým masám. Konec 15. století je pak dobou nástupu humanismu, dobou počínajícího hospodářského a kulturního rozkvětu. (6)

V průběhu bojů katolické církve s husity došlo ke zničení nebo devastaci celé řady církevních institucí, včetně jejich knihoven. Mnohé z nich se ale podařilo s předstihem evakuovat a bylo zde i několik takových, které zůstaly zcela neporušeny. Vývoj knihoven probíhal v této době jinak v převážně husitské části Čech a jinak v jejich části katolické, popř. na Moravě. Kromě knihoven církevních institucí se v 15. století stále častěji setkáváme s knihovnami měšťanskými a řemeslnickými. Rozvíjí se knihovny městské a školní, daří se i knihovnám šlechtickým. Objevuje se také celá řada knihoven soukromých – ty jsou budovány zejména předními představiteli světské inteligence či duchovenstva.

Vedoucí pozici mezi knihovnami zaujímají knihovny univerzitních kolejí. (1; 6)

1.4.2 Od počátku novověku do roku 1918

Kláštery a jejich knihovny, kterým se podařilo přežít dobu husitských válek, v době předbělohorské vesměs živoří. Pomalu se ale rozšiřují knihovny institucionální a soukromé – čemuž přispěl knihtisk a tištěná výroba knihy. Po husitských válkách se v některých městech objevují také knihovny městské. K jejich uživatelům patřili zejména představitelé města a významnější občané. A právě městská knihovna ve Vodňanech je považována za první poloveřejnou knihovnu u nás (1556). 16. století se nese v duchu myšlenek humanismu. Pod jejich vlivem u nás dochází k dalšímu sociálnímu a geografickému rozšíření knihoven. Objevují se stále častěji mezi řemeslníky, živnostníky i rolníky. Z této doby pochází i nejstarší světské knihovny administrativní či úřední knihovny městských písařských kanceláří. Rozmach zaznamenaly knihovny měšťanské a i některé knihovny kolejní. Rozkvět zažívají ale zejména knihovny šlechtické. V 60. letech 16. století zakládá Petr Vok (1539-1611) knihovnu rožmberskou. Jednu z největších soukromých knihoven a z hlediska evropského kontextu i jednu z nejvýznamnějších. (1; 6)

České povstání let 1618-1620 a následná třicetiletá válka výrazně zasáhly do vývoje všech typů knihoven na našem území. Moci se ujímá katolická církev a nastává doba protireformace. Násilná rekatolizace, konfiskace, desetitisíce lidí opouštějících svou vlast, stagnace, úpadek – přibližně 150 let, označovaných mnohdy jako doba temna. Nekatolicky smýšlející obyvatelé měst odcházejí většinou do ciziny. Měšťanské knihovny tedy ve velké míře mizí. O moc lépe na tom nejsou zpočátku ani knihovny šlechtické. Velká část jejich fondů byla během třicetileté války rozchvácena nebo zničena. Nekatolická šlechta odcházela často do exilu, její majetek byl zkonfiskován. Další rozvoj těchto knihoven byl tedy v rukou jejich nových majitelů a byl do značné míry individuální. Podléhal zájmu v Čechách se nově usazující šlechty a i vnitřním okolnostem doby. Podpory se v této době dostávalo ale klášterům. Byly

zakládány nové řehole a klášterní knihovny zažívaly během těchto let skutečnou renesanci. (1; 6)

V době vlády Marie Terezie (1740-1780) a Josefa II. (1780-1790) se k nám dostává osvícenství, filozofický směr kladoucí důraz na víru v lidský rozum. V této době zesiluje snaha o zpřístupnění odborných a vědeckých znalostí uložených v knihách všem vrstvám obyvatelstva. Významným počinem bylo v tomto směru založení Veřejné c.k. univerzitní knihovny a její zpřístupnění veřejnosti (1777). K jejím významným správcům patřil např. Karel Rafael Ungar. Díky jeho zásluze získávala knihovna od roku 1782 od všech pražských knihtiskařů po jednom výtisku každé tištěné knihy. V roce 1807 byl pak tento povinný výtisk rozšířen na všechny tiskárny v Čechách. Počátky vědeckého života byly u nás v době osvícenství úzce spjaty se Soukromou společností nauk (později přejmenovanou na Královskou českou společnost nauk). Tato společnost položila v roce 1786 základy významné odborné knihovny, která je dnes součástí knihovny Akademie věd ČR. Na počátku 19. století vznikají na našem území první muzea a s nimi přichází na scénu i nový typ knihoven – knihovny muzejní. (1)

Státní veřejné knihovny a knihovny různých spolků a společností byly zaměřeny převážně na odbornou a vědeckou literaturu. Beletrie nebyla veřejnosti prostřednictvím knihoven téměř vůbec zpřístupněna. Až v 70. letech 18. století začaly být v některých velkých městech zřizovány první půjčovny a čítárny knih a novin. Zde bylo možno si za poplatek zapůjčit literaturu zábavnou i populárně naučnou. Tyto veřejné půjčovny a čítárny byly využívány zejména německým měšťanstvem, úředníky a snad i nižší šlechtou. Národní obroditelé volali proto po veřejně přístupných knihovnách, díky kterým by se mohlo dostat vzdělání k nejširším vrstvám obyvatelstva. Cesta k veřejně přístupným knihovnám vedla následně přes knihovny soukromé, školní, knihovny českých čtenářských spolků a společností a knihovny obecní, zakládané ve městech a větších obcích. Počátky výše zmíněných typů knihoven sahají do první poloviny 19. století a k jejich rozšiřování docházelo v jeho druhé půli. (1)

Nejrozšířenějším typem knihoven byly po celé 19. století knihovny spolkové. V průběhu 90. let 19. století začalo být ale zjevné, že spolkové knihovny nemohou rostoucí zájem o četbu náležitě uspokojit, že tu chybí typ knihoven lidových – tedy veřejně přístupných v pravém slova smyslu. V 90. letech 19. století se proto objevují první z nich. (7)

Po celé 19. století působí jako dobrovolní knihovníci v knihovnách zejména kněží, učitelé a další příslušníci inteligence a měšťanstva, později i vzdělaní dělníci. Vedení knihoven a práce v nich začínají ale stále více vyžadovat jisté znalosti z oblasti knihovnictví. Konec 19. století si žádá, aby lidé zaměstnaní v knihovně měli nějakou knihovnickou průpravu. (5)

Aby byl vývoj český knihoven procesem řízeným a ne jen nahodilým, bylo třeba spolku, který by se zabýval otázkami veřejného knihovnictví. Který by měl na starost zakládání nových a udržování již existujících knihoven, který by vydával brožury pro amatérské knihovníky apod. Této úlohy se ujal v roce 1906 knihovní odbor Osvětového svazu, což byla instituce českého národa zastřešující národní kulturní organizace a spolky. Činnost knihovního odboru byla ale dosti svázána (např. nedostatečnou finanční podporou), takže z původních plánů se realizovalo minimum. Představitelé knihovního odboru i proto usilovali o zákonnou oporu pro zakládání a udržování veřejných knihoven. Prvotní návrhy podoby knihovního zákona pocházejí již z konce 19. století. Příznivější situace pro veřejné knihovnictví a jeho zákonné ukotvení nastala ale až po první světové válce, kdy došlo k rozpadu rakousko-uherské monarchie a k vytvoření samostatné Československé republiky (28. 10. 1918). (7)

1.4.3 Od roku 1918 po současnost

Ihned po založení samostatného státu byly zahájeny i kroky pro zákonnou úpravu veřejného knihovnictví. Již 22. července 1919 spatřil světlo světa náš první knihovní zákon – Zákon o veřejných knihovnách obecních č. 430/1919 Sb. Zákon nařizoval, aby byla v každé obci zřízena veřejná knihovna. Ve světovém měřítku znamenala tato zásada a její uplatnění novum v knihovnickém zákonodárství. Doposud

žádný zákon neukládal zřizování knihoven jako povinnost. Zákon se stal inspirací i pro některé další státy, např. Kanadu, Francii, Belgii, Lotyšsko či Polsko. Význam měl zákon i pro rozvoj knihovnického vzdělání. Až do počátku 20. let 20. století pracovali v našich knihovnách jako knihovníci převážně vědci, učitelé, spisovatelé, básníci a jiní příslušníci inteligence bez odborného knihovnického vzdělání. Zákon spolu se svým prováděcím vládním nařízením ale nově stanovil, že knihovny v obcích nad 10.000 obyvatel může vést pouze knihovník z povolání. To jest člověk, který absolvoval střední nebo měšťanskou školu a vykonal po jednoročním odborném studiu státní knihovnickou zkoušku. Knihovníci v obcích od 2000 do 10.000 obyvatel pak museli mít alespoň měšťanskou školu a absolvovaný státní knihovnický kurz. Jmenováním knihovníků a pomocných sil měla na starost knihovní rada. (1; 5) O požadavcích, které byly kladeny na osoby spravující veřejné knihovny, se zmiňuje prováděcího vládní nařízení ve svém článku 45 - „*knihovníkem jest ustanoviti inteligentní osobu, znalou literatury a správy knihovnické. Knihovníci, ani jeho pomocníci nemají býti stíženi chorobou sdělnou nebo vzbuzující ošklivost*“. (8)

Knihovnictví se začíná zpozdolna přetvářet v odborné povolání. Již v prosinci roku 1918 byly uspořádány první kurzy pro knihovníky. Předpoklady k dalšímu rozvoji knihovnického vzdělání přinesl následně již zmíněný knihovní zákon. Aby mohl být v něm uložený požadavek na složení státní zkoušky po absolvování jednoročního odborného studia splněn, bylo potřeba založit knihovnickou školu. V roce 1920 tak vznikla Státní knihovnická škola. Odborného vzdělání se knihovníkům dostávalo dále i prostřednictvím knihovnických kurzů. Nastupuje proces profesionalizace. (1; 5)

Na rozvoji československého knihovnictví se ve velké míře podílely v této době i knihovnické spolky. Jedním z prvních spolků v samostatném Československu byl „Spolek československých knihovníků a jejich přátel“ (červen 1919). Z dalších spolků z let 1918-1938 zmiňme např. „Spolek veřejných obecních knihovníků“ (1927), „Československou knihovědnou společnost“ (1930) či „Sdružení

venkovských knihovníků při Svobodném učení selském“ (1932). Spolky vydávaly odborné časopisy i publikace a i přes svou roztržitost položily teoretické základy československého knihovnictví. V souvislosti se spolky nelze opomenout ani Mezinárodní knihovnický kongres, který se u nás v roce 1926 uskutečnil. Během něho se totiž mj. zrodila myšlenka organizované mezinárodní knihovnické spolupráce. 31. března 1928 pak vznikla Mezinárodní federace knihovnických spolků (IFLA) - knihovnická organizace pověřená soustavnou mezinárodní spoluprací. (2)

V letech 1918-1928 zažívalo československé knihovnictví rozmach. Z doby národního obrození nám zůstala poměrně rozsáhlá síť školních knihoven. Díky nařízení knihovního zákona pak u nás vznikla v první polovině 20. století jedna z nejhustších sítí knihoven na světě. Kromě veřejných a školních knihoven existuje stále i celá řada knihoven nejrozličnějších spolků. Byť jsou tedy postupně nahrazovány již zmíněnými knihovnami veřejnými. Zakládají se knihovny administrativní, rozvíjí se knihovny vojenské. Růst zažívají i knihovny vědecké a odborné. Při velkých podnicích vznikají zvláštní informační střediska. Konzervační oddělení Veřejné a univerzitní knihovny počínají plnit roli naší národní knihovny. Tedy knihovny, jejímž hlavním cílem je uchovávat vše, co se nějak vztahuje k Československé republice. Povinný výtisk byl této knihovně přiřčen v r. 1935. (1)

V letech 1929-1934 byl vývoj v Československu podobně jako i v jiných zemích ovlivněn velkou hospodářskou krizí, která zasáhla všechny sféry společenského života. Nevyhnula se tedy ani knihovnictví. Krize postihla svým způsobem všechny typy knihoven, nejvýrazněji ale knihovny veřejné. Za následek měla i dočasné uzavření Státní knihovnické školy. Československé knihovnictví se nestačilo ze všech následků hospodářské krize pořádně ani vzpamatovat. Již v září 1938 přišla Mnichovská dohoda a pohraniční území bylo postoupeno Německu. Což přineslo mj. i značné ztráty knihoven. 15. března 1939 pak došlo k okupaci země fašistickými vojsky a následně k vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Šíří se fašistická ideologie, zostřuje se cenzura, z některých veřejných knihoven jsou odstraňovány nevyhovující knihy,

dochází i k jejich pálení. Okupace přinesla i pronásledování, věznění a popravy knihovníků (a nejen jich). Byl to počátek konce jedné významné etapy československého knihovnictví. V září 1939 pak propuknula druhá světová válka, jejíž konec přinesl až rok 1945. Činnost knihovnických kurzů byla přerušena (1939), Státní knihovnická škola byla spolu s ostatními českými školami uzavřena. K obnovení jejich činnosti došlo ale hned po válce. V letech 1945-1948 sílí tlak na vytvoření samostatného vysokoškolského vzdělávání knihovníků (1; 5)

V únoru roku 1948 se moci ujímá komunistický režim a setrvává u ní až do listopadu roku 1989. Komunistická ideologie pronikala do všech oblastí života. Nový režim výrazně zasáhl i do vývoje lidových knihoven. Spatřoval v nich ideální prostředek k politické výchově nejširších mas a k propagandě. Z knihoven jsou odstraňovány nevyhovující knihy. Jsou vydávány rady a návody, jak pracovat se čtenářem, jak ovlivnit jeho volbu knih. Z hlediska knihovnictví jde o období cenzury, řízeného čtení, asistované a kontrolované volby knih. Knihovny přestávají být nepolitickými institucemi. (9)

S rokem 1948 jsou spjaty i počátky vysokoškolského vzdělávání knihovníků u nás. V letech 1948-1950 bylo možné studovat knihovnictví pod záštitou Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Následně byl zřízen na Filozofické fakultě téže univerzity rektorát knihovnictví, který byl v roce 1953 přeměněn na katedru knihovnictví. Obdobnou katedru měla od roku 1952 i Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě. Státní knihovnická škola zanikla a knihovnické kurzy probíhající na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1950 též. Vedle vysokoškolského knihovnického vzdělání bylo na počátku 50. let zavedeno v Československu i vzdělání středoškolské. Počátky středních knihovnických škol v Praze a v Brně sahají do roku 1953 a byly podobné počátkům vysokých škol knihovnických. I zde se studovalo knihovnictví nejprve při pedagogických gymnáziích a až s reorganizací školského systému vznikly samostatné střední knihovnické školy. Kromě obou zmíněných forem studia knihovnictví se u nás uplatňovala i forma

mimoškolská, určená pro pracovníky v knihovnách a informačních střediscích. (5)

Z potřeby účelně koordinovat práci knihoven vzešel nový knihovnický zákon, který nahradil Zákon o veřejných knihovnách obecních z roku 1919. Zákon o jednotné soustavě knihoven č. 53/1959 Sb. z 9. července 1959 formuloval společenskou funkci i úkoly knihoven v socialistickém státě, principy jejich organizace a spolupráce. Na spojení teritoriálního a oborového principu byla u nás nově vystavěna jednotná soustava knihoven. Knihovny vytvářely ucelený, vnitřně členěný systém, ve kterém byly přesně vymezeny funkce i všestranná spolupráce jednotlivých složek. Ministerstvo kultury ČSR pak navíc vydávalo program „Zásady rozvoje jednotné soustavy“. S ohledem na vypořádané trendy vývoje československého knihovnictví zde byly vymezeny úkoly na jednotlivá pětiletá období. (10)

Knihovnický zákon z roku 1959 se věnoval i povinnostem a poslání pracovníků knihoven. Odstavec 1 paragrafu 10 mimo jiné říká: *„Knihovník v lidově demokratickém státě plní významné politickovýchovné poslání a musí mít proto potřebnou politickou i odbornou kvalifikaci. Jeho povinností je zejména iniciativně získávat nové čtenáře, individuálně o čtenáře pečovat a všemi způsoby práce s knihou napomáhat ke zvýšení politického uvědomění a k uspokojování stále rostoucích potřeb občanů při prohlubování jejich všeobecného i odborného vzdělání a kulturního rozhledu.“* (11)

Druhá polovina 60. let 20. století přinesla jisté uvolnění společenské atmosféry. Knihovníci nespokojení s podmínkami, které zde panovaly v knihovnách, volali po vzniku spolku, který by se zabýval rozvojem knihovnické a informační práce a sdružoval knihovníky a informační pracovníky. V srpnu roku 1968 došlo k okupaci Československa sovětskou armádou. Přesto se podařilo docílit v listopadu téhož roku legálního uznání „Svazu knihovníků a informačních pracovníků“. Jeho činnost ale netrvala příliš dlouze. Na návrh ministerstva kultury bylo již v září 1970 rozhodnuto o jeho rozpuštění. Ministerstvo vnitra ČSR své rozhodnutí zdůvodnilo tvrzením, že Svaz po dobu své existence

podporoval politiku pravicových a antisovětských sil a že jeho činnost byla v rozporu se zájmy naší socialistické společnosti. (12) Okupace s sebou přinesla zesílení cenzury a zasáhla do života celé společnosti. Mnozí lidé byli přeřazeni do zaměstnání, které zdaleka neodpovídalo jejich kvalifikaci, upadala výuka na školách (nedostatek odborné literatury z demokratických zemí, cenzurovaná skripta a jiné učební texty, výuka marxismu a leninismu). (5)

Na vývoj knihovnické profese měly obrovský vliv události druhé poloviny 20. století. Na scénu nastupují informační a komunikační technologie, které výrazně změnily práci v knihovnách. K jejich postupnému rozvoji docházelo ve vyspělých demokratických zemích již v 60. letech 20. století, Československo bylo v tomhle směru vlivem socialismu opožděno o deset až patnáct let. Do 60. let 20. století se u nás ale datují počátky automatizace knihovnických procesů. Nenahraditelnou úlohu v dalším vývoji automatizace knihoven pak sehrály mikropočítače a internet. Skutečného rozmachu informačních a komunikačních technologií jsme se u nás dočkali až po listopadu 1989. Dobou nástupu internetu a automatizovaných knihovnických systémů jsou 90. léta 20. století. Díky automatizaci dochází k zefektivnění a racionalizaci činností probíhajících v knihovnách, čímž se zvyšuje kvalita a efektivnost knihovnických služeb. Automatizované knihovnické systémy se stávají nezbytnou součástí knihoven. Čas ušetřený automatizací knihovnických činností může knihovník využít ke zkvalitnění služeb knihovny, popř. ke svému dalšímu vzdělávání. (5; 13)

Po roce 1989 byla obnovena činnost již zmiňovaného „Svazu knihovníků a informačních pracovníků“ Toto sdružení funguje dodnes a usiluje *„o soustavné zvyšování úrovně knihovnické a informační práce a s tím spojené prestiže oboru a o to, aby ze strany státu, zřizovatelů knihoven a informačních institucí byly vytvářeny příznivé podmínky pro jejich rozvoj a činnost.“* (14)

Výrazné změny zaznamenalo po tzv. Sametové revoluci i knihovnicko-informační vzdělávání. Oprošťuje se od negativního vlivu ideologizace,

mění svou koncepci, strukturu i obsahovou náplň. V roce 1992 byla otevřena první vyšší odborná škola zaměřující se na oblast knihovnicko-informační. Vysokoškolské vzdělání knihovnicko-informačního směru nabízí vedle Univerzity Karlovy v Praze od počátku 90. let 20. století i Slezská univerzita v Opavě a Masarykova univerzita v Brně. (5) Škol umožňujících studium knihovnického a/či informačního zaměření je v současné době několik. Údaje z ledna 2012 informují o osmi středních školách, dvou vyšších odborných a třech vysokých. V rámci středoškolského studia lze studovat obor „Informační služby – Knihovnictví“ (Mladá Boleslav, Plzeň), „Knihovnické a informační služby“ (Brno) a „Informační služby“ (Luhačovice, Olomouc, Polička, Sokolov, Tábor). Vyššího odborného vzdělání lze dosáhnout v oborech „Informační management“ se specializací na služby knihoven (Praha) a „Informační služby a knihovnictví“ (Brno). V rámci vysokoškolského studia se nabídka oborů a specializací liší i napříč jednotlivými stupni vzdělání. Bakalářského titulu lze dosáhnout v oborech „Informační studia a knihovnictví“ (Brno, Praha), „Knihovnictví“ (Opava), „Informační studia se zaměřením na knihovnictví“ (Opava). Magisterské studium se nabízí pro obory „Informační studia a knihovnictví“ se specializací informační, knihovnickou či knihovědnou (Praha), „Informační studia a knihovnictví“ (Brno), „Knihovnictví se zaměřením na veřejné knihovny komunitního typu“ (Opava) a „Informační a knihovnická studia“ (Opava). Doktorské studium je možno absolvovat v oboru „Informační věda“ (Praha). (15)

29. června 2001 jsme se dočkali vydání nového, v pořadí již třetího knihovnického zákona. Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) byl naposledy novelizován v červnu 2006 a je stále platný. Zákon uspil zavádění internetu do knihoven. Aby totiž knihovna mohla být zaevidována na Ministerstvu kultury ČR, musela způsobem zaručujícím rovný přístup všem poskytovat veřejné knihovnické a informační služby vymezené zákonem. Jednou ze zmiňovaných služeb byl bezplatný přístup k informacím na internetu.

(16) Oproti předchozím dvěma zákonům se tento nikterak nevyjadřuje k osobě knihovnickové.

Francouzská Asociace informačních pracovníků a dokumentaristů (ADBS) vydala v roce 1999 publikaci obsahující soubor kompetencí a vlastností, které jsou dle úsudku odborníků užitečné pro vykonávání knihovnické či informační profese v rámci evropské veřejnosti. U nás vyšla pod názvem „Eurosměrnice KIS: průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb“ ještě v tomtéž roce. Momentálně je platná její poupravená, aktualizovaná a propracovanější verze z roku 2004. U nás známá jako „Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb“ z roku 2006. Jeho kostra je tvořena 33 okruhy kompetence a 20 hlavními schopnostmi. Průvodce se snaží identifikovat dovednosti nezbytné či užitečné k výkonu odborné činnosti a schopnosti, které lze od osob pracujících ve sféře knihovnických a informačních služeb očekávat, které mohou ovlivnit výkon dané osoby. (17)

Společnost se vyvíjí a mění a spolu s ní i společenská poptávka, informační potřeba. Ani knihovny se svými knihovníky by tedy neměly ve vývoji ustrnout. Je důležité mít neustále na paměti hlavní poslání knihoven a vykonavatelů knihovnické profese, kterým je vyhledávání informací, jejich následné zpracování a zpřístupňování. Neméně důležité je ale i neustálé sledování trendů. Jen tak mohou knihovny přizpůsobovat nabídku svých služeb momentální poptávce a udržet si svou pozici mezi ostatními kulturními institucemi. Tak jako se mění funkce knihoven, mění se i požadavky na povolání knihovníka. Možnost, že profese knihovníka spěje k zániku, se nejeví jako pravděpodobná. Pan profesor Cejpek v roce 2005 naopak napsal, že *„prognóza vývoje knihoven, zejména pak knihoven veřejných, potvrzuje nutnost zachování profese knihovníka jako kulturně široce vzdělaného pracovníka se znalostmi organizace a řízení knihoven a jejich sítí, se znalostmi knihovnické metodiky a technologií, a to stále více i počítačových, dále s vysokou jazykovou kulturou a s široce založeným a pro daný účel uzpůsobeným literárním vzděláním zaměřeným na potřeby knihoven.“* (5, s. 201)

2. IMAGE A PRESTIŽ KNIHOVNÍKA

Povolání knihovníka se objevovalo již v dobách starověku. Tato kapitola se věnuje tomu, jaké postavení má ve společnosti vykonavatel profese s tak dlouholetou tradicí dnes. Představí některé ze stereotypů vážících se k této profesi a nastíní obraz knihovníka/knihovnice tak, jak je povětšinou vnímán veřejností. Kapitola se snaží také zachytit, kdo se doopravdy skrývá v dnešní době za označením „knihovník/knihovnice“, nastínit náplň této profese a představit dovednosti a schopnosti, kterými by měl knihovník 21. století disponovat.

2.1 IMAGE A STEREOTYPY

Mají-li lidé vyjádřit názor na určité povolání, je pravděpodobné, že si v mysli vybaví nějakého konkrétního představitele dané profese a jeho vlastnosti přiřknou pak celé skupině. Podkladem k vytvoření úsudku mohou být reální lidé stejně jako fiktivní postavy z filmu či literatury (o nich více v kapitole páté).

Ke knihovnickému povolání se váže celá řada stereotypních představ. Jiné stereotypy jsou spjaté s ženskými představitelkami této profese, jiné s mužskými představiteli. Knihovnice jsou často zobrazovány jako ženy neurčitého věku (spíš starší), s vlasy staženými do drdolu a s brýlemi na řetízku. V představách veřejnosti oblečené nejčastěji v tvídové sukni a halence s dlouhým rukávem, zapnuté knoflíčky až ke krku, popř. ve vytahaném svetru. Nikdy se neusmívající ženy budící dojem serióznosti, ale i nudy. Bledé ženy tvářící se ustaraně (druh knihovnice bázlivé) nebo přísně (neméně častý druh knihovnice upjaté čili strohé). Jejich nejpoužívanějším slovem je citoslovce - “Pssst!”. O nelichotivosti obrazu knihovnice ve veřejném povědomí není pochyb – jak si stojí tedy u veřejnosti mužský vykonavatel této profese? Knihovník je v představách veřejnosti omšelý starý mládenec s pleškou. Je mu vlastní plachost, někdy malichernost. A protože je knihovnické povolání častěji vykonáváno ženami, můžeme se setkat i s názorem, že jde pravděpodobně o gaye. (18;19) Má tento obraz knihovnic/knihovníků vůbec nějaký reálný základ?

Některé stereotypy mohou být založeny na skutečnosti. Není např. překvapením, že mnoho knihovníků/knihovnic (zvláště po letech práce s počítačem) nosí brýle. A ani to, že jsou knihovny vnímány jako místo studia a vyžaduje se zde jistá míra ticha a klidu. Za image, jakou má knihovnické povolání na veřejnosti, nesou jeho představitelé určitě svůj podíl. Knihovnu prezentují zejména pracovníci ve výpůjčních službách – ty jsou pro veřejnost v rámci knihovny nejviditelnější. Příčiny veřejného vnímání knihovnického povolání je třeba hledat ale i jinde než u pracovníků knihoven či u služeb, které poskytují. Image přežívá mnohde i navzdory kompetentnosti a ochotě prvního či šíři a kvalitě druhého. Spíše negativní obraz knihovnické profese má dopad jak na pracovníky knihoven, tak i na samotnou podstatu knihovnické profese. (19)

Povolání knihovníka/knihovnice se zdá být stigmatem. Pracovníci knihoven mají mnohdy potřebu distancovat se od představy veřejnosti o knihovnicích, od obrazu knihovníka z filmového či literárního světa. Knihovníci se vzpírají profesní identitě, kterou jim připisují stereotypy. Reakce některých z nich může být podobná reakci příslušníka menšinové skupiny – přijmou stereotypy vážící se ke knihovnické profesi, sami se s nimi sice neztotožní, budou je ale přisuzovat všem ostatním knihovníkům a držet je proto v opovržení. Být součástí skupiny by totiž znamenalo sdílet jí připisované vlastnosti. (19) Toto ale není cesta, která povede ke změně image knihovníků. Je potřeba být hrdým reprezentantem této profesní skupiny. Není-li ani sám knihovník hrdý na to, kým je, neváží-li si sám své profese, proč by tak měli činit druzí? Na s překvapením vyřčenou větu „Fakt? Ty nevypadáš ale jako knihovník.“, by neměl následovat pocit potěšení a slova díků. Lepší reakcí by bylo: „Ale ano, vypadám; takhle vypadá knihovník.“ (18)

Jak již bylo řečeno, negativní vnímání knihovnické profese veřejností ohrožuje navíc i její samotnou podstatu. Mají-li lidé nízké mínění o odbornosti pracovníků knihoven, neumí-li si představit, co dělá knihovník, jaký je smysl jeho profese, pak se na něj ani neobráť v případě potřeby. Jednoduše proto, že je ani nenapadne, že by potřeba

takového rázu mohla dojít uspokojení v knihovně a za pomoci knihovníka. I to je důvod, proč je důležité šířit povědomí o knihovnické profesi. (18)

Odpovědnost za vlastní image na veřejnosti si nesou knihovníci částečně sami – což ovšem také znamená, že zas a jen oni mohou stávající obraz knihovníka ve společnosti také změnit. Kompetentnost knihovníka, zdvořilost a ochota při jednání s uživateli, kvalitní služby – to je jen příklad toho, co může pozitivně ovlivnit image knihovnické profese. Ke změně image knihovnického povolání může přispět každý z jeho vykonavatelů – svým každodenním chováním a jednáním. (19) Nápomocen by mu v tomhle směru mohl být etický kodex knihovníka, manifest IFLA/UNESCO pro rozvoj služeb veřejných knihoven či eurosměrnice knihovnicko-informačních kompetencí (více o nich v podkapitole 2.3). Jsou zde vymezeny zásady etického chování, předložena doporučení mající pomoci k rozvoji a zkvalitnění knihovnických služeb a představeny kompetence a schopnosti, které jsou pro výkon profese pracovníků knihoven nezbytné či užitečné. Tyto dokumenty udávají směr, pomáhají sledovat vlastní kompetentnost.

Na zlepšení obrazu knihovníků se pracuje neustále. Důležitá je v tomhle směru i originální a zajímavá propagace knihoven a jejich služeb. Stereotypů vážících se ke knihovnické profesi se snaží využívat při své činnosti i např. Guerilla Readers, studentský projekt Kabinetu informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně. Smyslem tohoto v roce 2008 vzniklého projektu je dostat guerilla marketing do praxe veřejných knihoven a podpořit tak čtenářství a knihovny samotné. Skupina Guerilla Readers stojí např. za kalendářem „Knihovna je sexy“. Kalendář aktů příznivců a pracovníků knihoven z Brna na rok 2010 měl za cíl zpropagovat knihovny, knihovnictví i knihy. (20) Dalším zajímavým počinem, který rozšiřuje povědomí o knihovnách a knihovnictví, je např. knihovnický festival KISKFEST pořádaný od roku 2011. V rámci festivalu probíhají na různých místech Brna a jeho okolí výstavy, koncerty, filmová představení, autorská čtení, debaty a další akce související tematicky s knihovnami a knihovnictvím.

(21) Image knihovnické profese se začíná snad pomalu vyvíjet pozitivním směrem.

Každá skupina (profesní, národnostní, věková ad.) je spjata s určitými stereotypy. Ze stereotypních představ čerpá i spousta vtipů. Je to nadsázka a je třeba ji brát s nadhledem. Tzn. pracovat na sobě samých, šířit povědomí o tom, jak vypadá pracovník knihovny, jaké jsou jeho povinnosti, kompetence a schopnosti, umět se ale i zasmát sobě samým. Být i sebekritický, dokázat na sebe pohlédnout z pozice uživatele knihovny, popř. si coby uživatel jiné knihovny vybavit, jakým dojmem na nás samé působil tamní knihovník/knihovnice – a následně si odpovědět na to, zda jde vždy o ideální prezentaci knihovnické profese.

2.2 PRESTIŽ A PROFESNÍ IDENTITA

Prestiž povolání je v podstatě „významnost postavení lidí v určitém povolání, jeho vážnost, důstojnost a náročnost a zjišťuje se např. průzkumem veřejného mínění, vyjádřena by měla být i platově.“ (22, s. 382) Povolání knihovníka se objevuje už v době starověku, jeho společenské postavení ale zdaleka neodpovídá takto dlouholeté tradici. Kde hledat příčiny této skutečnosti a jak dosáhnout změny současného stavu jsou otázky, na které se pokusí tato podkapitola najít odpověď.

V dobách dřívějších byl knihovník vnímán jako symbol moudrosti a vzdělanosti. Knihovnické povolání v sobě mělo cosi záhadného. Vykonyvali ho většinou lidé skromní, s rozhledem. Pověstí šlo o vzdělané muže – filozofy, mnichy, kněze, později i učitele. (23) Knihovnické povolání mělo respekt celé společnosti. Kam se vytratil?

Otázkami prestiže knihovnického povolání se zabýval i pan profesor Cejpek. Příčinu nízké prestiže spatřoval v zatížení knihovnického povolání minulostí. Jeho vážnost a úroveň počala pomalu upadat kolem druhé poloviny 19. století, kdy spolkové knihovny (a později i veřejné) výrazně upřednostňovaly zábavnou a oddechovou literaturu před literaturou vzdělávací. Zásadní dopad na prestiž knihovnického povolání pak měla zejména druhá polovina 20. století. Svou roli sehrál totalitní režim s jednotnou státní ideologií. (22) Knihovny byly využívány jako

prostředek propagandy, cenzura a komunistická ideologie měly dopad na úroveň výuky na školách (tedy i na knihovnických), v knihovnách – podobně jako i na jiných místech - byli zaměstnáváni občas lidé, jejichž kvalifikace zdaleka neodpovídala dané profesi atd. Další z událostí druhé poloviny 20. století, která měla dopad jak na vývoj knihovnické profese, tak i na její prestiž, byl nástup informačních a komunikačních technologií. Automatizace knihovnických procesů zefektivnila činnosti probíhající v knihovně a zkvalitnila knihovnické služby. Technický pokrok na jedné straně ulehčil knihovníkům jejich práci, na straně druhé zasáhl do jejich tradiční role. Společnost nabyla dojmu, že výpočetní technika obstará vše a že tudíž knihovníkem může být kdokoli. Zmizel tradiční obraz knihovníka coby intelektuála. (24)

Byl nastíněn možný původ poklesu vážnosti knihovnického povolání. Příčiny nízké prestiže můžeme hledat ale i jinde, než jen v historickém vývoji. Podívejme se nyní, kde vidí příčiny současného stavu sami knihovníci.

Na stránkách měsíčníku Čtenář byly v roce 1993 představeny výsledky celosvětového průzkumu o reputaci a postavení knihovnického povolání – prezentované úplně poprvé v roce 1991 na konferenci IFLA v Moskvě. Průzkum vycházel z toho, že veřejnost nemá dobré mínění o knihovnické profesi, že její pověst je na nízké úrovni a tomu že odpovídá i postavení zaměstnanců v této oblasti. Cílem průzkumu pak bylo identifikovat důvody nízké prestiže knihovnické profese a její nepříliš příznivé image. (25)

Z celkového počtu 292 respondentů z 34 zemí z celého světa bylo 82 % z nich přesvědčeno o nízké prestiži knihovnické profese. Respondentům bylo předloženo 17 tezí spjatých s knihovnickou profesí a její prestiží a jejich úkolem bylo zaujmout ke každé z nich stanovisko (velmi souhlasím, souhlasím, nejsem si jist, nesouhlasím, velmi nesouhlasím). Následně měli vybrat pět tezí, které dle jejich názoru stojí za nízkou prestiží profese především. (25)

Za jednu z hlavních příčin nízké prestiže knihovnického povolání zvolili respondenti neviditelnost své profese. Veřejnost a politické orgány nemají představu o práci knihovníků, ani o jimi poskytovaných službách. Smysl existence knihoven a jejich hodnota jsou nesporné. Knihovníkům se ale ocenění veřejnosti nedostává. Jako další příčina byl uveden nízký plat knihovníků, který dle jejich názoru přímo ukazuje na nízkou prestiž této profese. Dále okrajová úloha knihoven v rozvoji ekonomiky země. Nebo skutečnost, že si široká veřejnost vůbec neuvědomuje společenskou odpovědnost knihoven - jako je zajištění práva jedince na přístup k informacím apod. V pětici nejpodstatnějších příčin nízké prestiže knihovnické profese se nejvíce vyskytovala ještě finanční odpovědnost – kdy si veřejnost není vědoma velké odpovědnosti za finanční prostředky a personál, související s provozem knihoven. (25)

Výsledky průzkumu nelze generalizovat. Rozdíly ve vnímání současného stavu knihovnické profese a v jeho příčinách jsou patrné jak mezi jednotlivými zeměmi, tak i v rámci jednoho státu - mezi jednotlivými typy knihoven, mezi regiony apod. (25) Jako vzorek názorů představitelů knihovnické profese na nízkou prestiž jejich vlastního povolání stojí tento výzkum ale určitě za představení.

Z předchozího textu je patrné, že za nízkou prestiží knihovnické profese stojí celá řada faktorů. Možností, jak dosáhnout jejího zvýšení se nabízí tedy také více. Společenský status může pozitivně ovlivnit mimo jiné i činnost knihovnického spolku nebo legislativa. Dost by navíc pomohlo, kdyby bylo pro každou specifickou práci definováno jasné místo na trhu a tak prokázáno, že je nezbytná. (25) Problémy, které mohou nastat, pokud tomu tak není, nastiňuje následující text. Sleduje, jaký vliv má na vykonavatele knihovnické profese její stav, její prestiž.

Zprostředkovávání informací – odnepaměti hlavní funkce knihovnického povolání – obstarává dnes také celá řada dalších institucí, jako jsou např. archivy, informační střediska, databázová centra. (22) Je potřeba se nějak vyhranit. Knihovny a s nimi i vykonavatelé knihovnického povolání hledají své místo v dnešní společnosti. Sledují vývoj a snaží se přizpůsobit svou koncepci a své služby novým trendům. Inovace,

vyvíjení se je pro přežití nezbytné, zapomínat by se při nich ale nemělo ani na historii a tradice. Snaha nezůstat pozadu by neměla být spojená se znevažováním tradic, kořenů knihovnického povolání. Tento způsob separace vede jediné ke krizi či úplné ztrátě profesní identity. (26)

Profesní identitou se rozumí ztotožnění se s rolí knihovníka. Vzniká v okamžiku, kdy o sobě jedinec začne uvažovat jako o knihovníkovi. Vliv na její vznik má zejména vstup do praxe, dále třeba registrace v odborném sdružení - zkrátka cokoli, co v člověku vyvolá pocit příslušnosti ke skupině. (27) Na profesní identitu knihovníků má vliv celá řada věcí – nejen konflikt tradic a nových trendů. Ve velké míře se na ní podepsal např. nástup informačních a komunikačních technologií. Mnoho informací se stalo dostupných přes počítač, k jejich získání nebylo nezbytně nutné navštívit knihovnu, využít služeb knihovníka. Záporný vliv na ni má i přetrvávající nejasnost v kompetencích a kvalifikacích pracovníků knihoven. Zdá se, že dovednosti a schopnosti přiřazované tradičně knihovnické profesi jsou všeobecného rázu a přenositelné a nesouvisejí nijak specificky s knihovnickou kvalifikací. Na profesní identitu knihovníků má dopad také negativní image profese, stereotypy vázající se k ní a i její nízké společenské ohodnocení. Někteří se kvůli tomu distancují od označení „knihovník“. Mění se názvy studijních oborů, vznikají nové subprofese a z knihovníků se stávají informační specialisté, konzultanti apod. V důsledku toho všeho dochází k profesní destabilizaci. (28)

Knihovníci hledají svou roli v dnešní společnosti, pracují na nové identitě. Toto mezidobí je pro veřejnost matoucí. Knihovnické povolání pro ni přestalo být dostatečně vyhraněné. Nemá jasno v tom, kdo je knihovník, jaké jsou jeho kompetence, jaké činnosti vykonává (viz příloha 1), což se také odráží na společenském statusu knihovníkově. Představme si nyní některé z možností, které nabízí dnešní doba představitelům knihovnické profese ke zvýšení jejich prestiže, a i ty, které se jim nabízí samy.

V době znalostní společnosti, která si uvědomuje úlohu a sílu informace a poznatků a nezbytnost celoživotního vzdělávání se, se nabízejí

knihovníkům a informačním pracovníkům nové možnosti uplatnění. Mohou a i se podílí na zvyšování celkové vzdělanosti, na podpoře informační gramotnosti, dále poskytují přístup k internetu, ulehčují dostupnost informací, usilují o začleňování znevýhodněných skupin občanů do společnosti, o zkvalitňování služeb. Jejich účast na celoživotním vzdělávání by jim měla pomoci zvýšit svou prestiž. Podobně jako péče o uživatele/čtenáře a nabídka služeb. (23)

Dlouholetá tradice knihovnického povolání svědčí o tom, že jsou jeho představitelé schopni reagovat na měnící se společenskou situaci, že se umí přizpůsobit novým podmínkám. Pro zlepšení společenského postavení a pozice knihovníka a informačního pracovníka je důležité mít dobrý vztah ke své práci. Identifikovat se s ní. Dále zbavit se zátěží minulosti, pochopit pohyb knihovnického povolání a skloubit tradice a nové trendy. Podepřít vývoj o dlouholetou tradici. Zvýšení prestiže povolání je možno docílit i dodržováním institucionálních hodnot, jakými jsou různé manifesty, etický kodex apod. (23; 28) Některé z těchto dokumentů se přímo dotýkají prestiže knihovnického povolání a úlohy knihovníka při jejím zvyšování. Jedna ze zásad etického kodexu knihovníků např. říká: *„Knihovník svým profesionálním jednáním a loajálním chováním přispívá k dobré pověsti knihovny na veřejnosti. Formuje pozitivní obraz knihovny i profese ve společnosti.“* (29) Řídí se principy Manifestu knihovníka 2.0, by zaměstnanec knihovny měl *„svým chováním zhodnocovat osobní a profesionální roli knihovníka v kterémkoliv typu informační kultury, který se objeví.“* (30) Profesní identitě a prestiži knihovnické profese se věnuje i Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb. V rámci druhého okruhu kompetence *„Porozumění prostředí knihovnických a informačních služeb (KIS)“* by knihovník měl mimo jiné *„přispívat k uznání profese a jejího místa ve společnosti“*. (17, s. 37)

Na úroveň prestiže knihovnické profese má vliv tedy každý z jejích vykonavatelů. Pracovník knihovny by měl být pohotový, umět vystupovat, být vstřícný a taktní. Sledovat nové trendy, neustále se vzdělávat a poskytovat kvalitní služby (více v podkapitole 2.3). Usilovat

o to, aby si společnost pod označením „knihovník“ představila specialistu se širokým všeobecným, jazykovým a odborným vzděláním a s dobrými komunikačními schopnostmi. (22)

Knihovny sledují vývoj, nové trendy ve společnosti a přizpůsobují jim své služby. Knihovníkům nestačí jen to, co se naučili ve škole, je potřeba si vzdělání neustále rozšiřovat. Podobně jako mnoho dalších profesí vyžaduje i ta knihovnická celoživotní vzdělávání se. Kromě možnosti institucionálního vzdělávání na středních, vyšších odborných či vysokých školách, je tu možnost i mimoškolního vzdělávání či různých rekvalifikačních kurzů. Výuka na školách, program kurzů by měl být přizpůsoben potřebám trhu a společnosti. Pro celoživotní vzdělávání, celkovou koncepci oboru i pro směřování činnosti knihoven je potřeba znát reálný obraz personální situace v knihovnictví. Bylo proto rozhodnuto o realizaci průzkumu, který by přinesl potřebné informace. (31)

Průzkum věkové, vzdělanostní a mzdové situace v knihovnách ČR se uskutečnil na podzim roku 1998. Byl proveden Národní knihovnou ČR ve spolupráci s firmou SOCIOFOND a zaměřil se zejména na veřejné knihovny v obcích a městech. Srovnávací skupinou k nim byly knihovny specializované (např. ústřední odborné, vysokoškolské, lékařské, knihovny AV). Analýza sledovala věkovou a vzdělanostní skladbu pracovníků knihoven (věk, kvalifikaci, praxi, pohlaví), jejich počítačovou gramotnost, jazykovou vybavenost, jejich priority ve vzdělávání a platové podmínky v knihovnách. Průzkum se setkal s velkým ohlasem a bylo rozhodnuto o jeho pravidelném opakování, které umožní sledovat trendy ve vývoji knihovnické profese. (32) Dalším průzkum proběhl na podzim roku 2004. V pořadí třetí průzkum proběhl v letošním roce (2012) a jeho výsledky by měly být prezentovány na podzimní konferenci Knihovny současnosti 2012.

Přibližme si obraz průměrného zaměstnance veřejné knihovny sestavený podle dat analýzy z roku 2004. Do jaké míry se shoduje s představou veřejnosti? Vezmeme-li nejčastěji se vyskytující hodnoty v každé ze sledovaných kategorií, máme před sebou knihovnici ve věku 30 až 50

let, se středoškolským knihovnickým vzděláním a více než desetiletou praxí. Ženu se solidními dovednostmi a znalostmi na poli počítačovém (tzn. ovládající práci s automatizovaným knihovním systémem, s internetem, s textovým a tabulkovým editorem, dále elektronickou poštu a základní operační systém), jazykově ovšem nepřilíš zdatnou – mezi nejčastějšími odpověďmi na otázky týkající se znalostí cizího jazyka byla ruština na dostatečné úrovni (na škále: optimální – dobrá – dostatečná – nevyhovující). Ženu s osmou platovou třídou a průměrným měsíčním platem 13 879 Kč. (31)

Výsledky průzkumů realizovaných Národní knihovnou mají také praktické využití. Např. data vztahující se ke kvalifikačnímu vývoji v oboru, k prioritám pracovníků knihoven ve vzdělávání, k jejich vzdělávacím potřebám pomáhají při vytváření koncepce dalšího vzdělávání. Je snaha, aby byly zohledněny při sestavování obsahu školního a mimoškolního vzdělávání pracovníků knihoven, aby vzdělání bylo více provázáno s potřebami knihoven v praxi. Výsledky průzkumu z roku 1998 přispěly např. k formulování principů mimoškolního vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti informačních technologií, které bylo naplňováno zejména v rámci programu VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků (viz dále). (31; 32)

O významu mimoškolního vzdělávání v oblasti knihovnicko-informační svědčí i skutečnost pouze 53% zaměstnanců knihoven má středoškolské, vyšší odborné či vysokoškolské vzdělání knihovnického zaměření. 45% tvoří absolventi škol jiného směru než je knihovnicko-informační. Zbývající 2% tvoří pracovníci se základním vzděláním. (31)

Program **Veřejné informační služby knihoven (VISK)** byl schválen vládou ČR v roce 2000 a jeho cíle je inovovat veřejné informační služby knihoven na bázi informačních technologií (ICT). VISK je členěn na devět vzájemně provázaných podprogramů. Mimoškolnímu vzdělávání pracovníků knihoven se věnuje podprogram VISK 2. Jeho cílem je podpořit ve veřejných informačních službách knihoven rozvoj nových typů služeb na bázi ICT a zvyšovat kvalifikaci uživatelů/obyvatel ČR, a tím i jejich konkurenceschopnosti a uplatnění na trhu práce. (33)

V rámci tohoto podprogramu jsou pracovníkům knihoven, které poskytují veřejné informační služby nabízeny různé typy školení dovedností pro práci s ICT. Prioritou podprogramu je „*vyškolit minimálně jednoho pracovníka každé veřejné knihovny v dovednostech práce s informačními a komunikačními technologiemi (ICT) na úrovni evropského standardu European Computer Driving Licence (ECDL)*“ tak, aby byl schopen jak kvalifikované asistence a základního uživatelského proškolení obyvatel města/obce v ICT, tak i instruování a proškolení ostatních pracovníků knihovny. V těchto dovednostech mají být vyškoleni dále i pracovníci dalších typů veřejně přístupných knihoven (jako jsou např. Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna, státní vědecké knihovny, vysokoškolské knihovny apod.). Aby i jejich prostřednictvím mohly být veřejnosti poskytovány obdobné služby v oblasti ICT. (34)

V souvislosti se vzděláváním knihovníků a informačních pracovníků zmíníme ještě „Národní soustavu povolání“ a „Národní soustavu kvalifikací“. Tyto projekty jsou financovány z fondů Evropské unie a přináší důležité informace o kvalifikačních požadavcích pro jednotlivé profese, které se následně promítnou do všech úrovní vzdělání.

Národní soustava povolání poskytuje informace o povoláních a typových pozicích (specializacích) vyskytujících se na trhu práce. Monitoruje a eviduje požadavky na výkon jednotlivých povolání na trhu práce. Odráží aktuální požadavky na jednotlivé pracovní činnosti, jak je vidí zaměstnavatelé. Garantem této databáze povolání je stát. Nalezneme zde informace o pracovní náplni, požadované kvalifikaci, kompetencích, potřebných odborných dovednostech a znalostech, informuje i o mzdovém ohodnocení, volných místech atd. (35) Ke dni 4. 8. 2012 obsahovala databáze pro knihovnické profese následující typové pozice: knihovník akvizitér, knihovník katalogizátor, knihovník pracovník správy fondů, knihovník specialista katalogizátor, knihovník v knihovně pro děti, knihovník v přímých službách, referenční knihovník, referenční knihovník specialista, samostatný knihovník akvizitér, samostatný knihovník katalogizátor a samostatný referenční

knihovník. Národní soustava povolání by měla v konečné fázi obsahovat 23 typových pozic. (36)

Národní soustava kvalifikací je státem garantovaný celorepublikový systém pravidel udělování dokladů o kvalifikaci v jednotlivých oborech - mimo klasický školský systém. Popisuje, co je potřeba umět pro výkon určitého povolání, definuje požadavky na odborné způsobilosti jednotlivých kvalifikací. Určena je tedy zejména těm, kdo se chtějí věnovat profesně určitému oboru, ale nemají pro něj patřičný doklad ze školy. Jejím prostřednictvím zájemce o obor zjistí, jak získat potřebnou kvalifikaci (absolvováním které kvalifikační zkoušky). (35)

2.3 SMĚRNICE A KODEXY

V této podkapitole si představíme „Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj služeb veřejných knihovnách“, „Etický kodex českého knihovníka“, „Manifest knihovníka 2.0“ a „Evropského průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb“. Pozornost bude věnována zejména částem vztahujícím se přímo k personálu knihovny, k tomu, jaký by měl být. Celý název této podkapitoly by v podstatě mohl znít „Směrnice a kodexy aneb Jak vypadá knihovník 21. století“.

Podle TDKIV je knihovník definován jako „*pracovník knihovny, vykonávající odborné knihovnické práce, zahrnující výběr, zpracování, organizování, vyhledávání, zpřístupňování, resp. dodávání dokumentů a informací uživatelům knihovny*“. (37) Dokumenty, o nichž bude v následujícím textu řeč, tuto definici dále rozvíjejí. Doplnují ji o schopnosti, kompetence a způsoby chování a jednání pracovníků knihoven. Napomáhají upevnit, stabilizovat tuto profesi ve společnosti, najít identitu knihovníka počátku 21. století.

„Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj“, publikace vydaná v roce 1994 mezinárodní knihovnickou organizací IFLA, se zabývá činnostmi veřejných knihoven na prahu 21. století. Cílem těchto směrnic je pomáhat rozvíjet služby knihoven tak, aby byly uspokojeny potřeby veřejnosti. Určeny jsou tedy zejména knihovníkům,

kteří by s jejich pomocí měli být schopni zlepšit kvalitu a úroveň knihovnických služeb. (38)

Hlavním cílem veřejných knihoven je umožnit lidem přístup k nejrozličnějším zdrojům a poskytovat jim služby různého druhu - obojí za účelem uspokojení jejich potřeb týkajících se vzdělávání, informací či osobního rozvoje. Pro knihovny a jejich pracovníky má být na prvním místě vždy uživatel, jeho zájmy a potřeby. V tomhle směru pak ukazuje, jakým směrem by se pracovníci knihoven měli vydat. (38)

Personál knihovny by měl být dle manifestu *vždy zdvořilý, laskavý, uctivý a ochotný*, při telefonování *vládný a informačně pohotový*. Měla by mu být vlastní představitost a prozíravost. Měl by být přístupný novým myšlenkám a praktikám, flexibilní, pohotový. Mít organizační schopnosti a ovládat informační a komunikační technologie. Jeho písemná a ústní komunikace by měla mít jistou úroveň. Pracovníci knihoven by měli být schopni konstruktivní komunikace s lidmi, porozumění potřebám uživatelů, spolupráce s jednotlivci i skupinami z řad veřejnosti, stejně jako s kolegy v práci. Měli by znát fond knihovny a způsoby jeho zpřístupňování (schopen využívat fond knihovny) a být schopni rychlého vyřízení požadavku uživatele. Knihovník je v manifestu nazván *aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem a knihovními fondy* na jiném místě pak *informačním navigátorem*. Jako takový by měl být schopen poskytnout uživateli přesnou a spolehlivou informaci, pomoci uživatelům různého věku osvojit si dovednosti, díky kterým by mohli sami efektivně využívat fondy a služby knihoven, a naučit je pracovat s moderní technikou. (38)

Aby mohly být veřejnosti v rámci knihovny poskytovány kvalitní služby a aby tak mohly být uspokojeny její požadavky, je potřeba dobře vyškolených, motivovaných pracovníků. Knihovna by proto měla zajistit svým zaměstnancům různá školení – např. v používání internetu, v péči o uživatele, v práci s příslušníky etnických skupin či tělesně postižených. Odborná kvalifikace knihovníkova a jeho neustálé vzdělávání se jsou předpokladem k zabezpečení vysoké úrovně knihovnicko-informačních služeb. Průběžné vzdělávání umožňuje

knihovníkům udržet kontakt s vývojem svého oboru. Kromě školení by knihovny měly podporovat i návštěvy kurzů a konferencí týkajících se knihovnictví. (38)

V manifestu jsou dále definovány čtyři kategorie pracovníků veřejných knihoven, včetně jejich pracovních povinností a požadovaných schopností. Jde o kvalifikované (odborné) knihovníky, knihovnické asistenty, specialisty a pomocný personál. Podívejme se blíže na první dvě zmiňované kategorie. (38)

Knihovničtí asistenti patří k pracovníkům, se kterými přijde veřejnost do styku nejčastěji. K jejich povinnostem patří běžná práce v půjčovně, řazení knih, evidence, knihovnické zpracování materiálů, pomoc při řazení záznamů a základní informační práce se čtenáři. Důraz je v jejich případě kladen na schopnost komunikovat s lidmi a navazovat s nimi vztahy. (38)

Kvalifikovaným knihovníkem se myslí pracovník s ukončeným vysokoškolským studiem knihovnictví a informačních studií, popř. s postgraduálním studiem téhož oboru. Jejich povinnosti se vztahují ke knihovnicko-informačním službám a ke knihovním fondům. Kvalifikovaní knihovníci by měli být schopni vysledovat informační potřeby uživatelů, podat návrh na další rozvoj služeb, vše naplánovat, zrealizovat, zpropagovat a následně i vyhodnotit. Dále mají na starost budování fondu, akvizici, katalogizaci, jeho organizaci, využívání a zpřístupňování. K jejich povinnostem patří dále vyřizování dotazů a informačních požadavků, poskytování informací, pomoc s vyhledáváním informací, vytváření a udržování databází. Mezi schopnosti, kterými by kvalifikovaní knihovníci měli disponovat, patří např. schopnost výběru, vedení, výchovy i hodnocení pracovníků či schopnost rozpočtového a strategického plánování. (38)

Pracovníci knihovny by se při jednání s veřejností i s kolegy na pracovišti měli řídit zásadami etického chování. Poskytovat co nejúplnější a nejpresnější informace, přistupovat ke všem lidem stejně, nenechat osobní postoje a názory rozhodovat o tom, komu mají

být poskytovány určité služby a které materiály mají být vybrány a předloženy. Být nestranní. V mnohých zemích existují etické kodexy pro pracovníky knihoven. (38) Za těmito právně nezávaznými zásadami profesní etiky knihovníků a dalších zaměstnanců knihovny stojí vesměs knihovnická sdružení, národní knihovny či vládní úřady. Zemí s vlastním etickým kodexem knihovníků eviduje Mezinárodní federace knihovnických spolků (IFLA) celkem 38. Kromě České republiky mezi ně dále patří Arménie, Austrálie, Belgie, Bulharsko, Čína, Chile, Chorvatsko, Estonsko, Filipíny, Finsko, Francie, Indonésie, Itálie, Izrael, Jamajka, Japonsko, Kanada, Korea, Litva, Maďarsko, Malajsie, Mexiko, Německo, Nizozemí, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rusko, Singapur, Slovensko, Srbsko, Srí Lanka, Švédsko, Švýcarsko, Ukrajina, USA, Velká Británie. V plném znění jsou všechny dostupné ze stránek organizace IFLA (<http://www.ifla.org/en/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians>). (39)

„Kodex etiky českých knihovníků“ obsahu devět bodů (viz příloha 2). Za jeho přípravou stojí Sdružení knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP ČR) a k jeho schválení došlo 25. června 2004 v Jindřichově Hradci. Dle kodexu má knihovník poskytovat neomezený přístup k informacím a informačním zdrojům, a to všem bez rozdílu. Žádná cenzura (s výjimkami uvedenými v zákonných předpisech), žádná diskriminace. V souladu s platnými zákony má respektovat práva autorů na ochranu jejich duševního vlastnictví. Má chránit osobní údaje uživatelů a respektovat jejich právo na soukromí a anonymitu. Knihovník řídící se kodexem si je vědom své příslušnosti k profesnímu celku, udržuje kontakty s ostatními kolegy, spolupracuje s nimi. Zajímá se o problematiku své profese, má potřebu se profesně sebevzdělávat. Vědom si toho, že svým jednáním a chováním se podílí na obrazu knihovny i knihovnické profese na veřejnosti, usiluje u sebe o profesionalitu a je loajální. Etický kodex je jednou z forem prezentace knihovnické profese na veřejnosti. (29)

„Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb“ vznikl v roce 2004 v rámci projektu CERTIDoc (dříve DECIDoc) pod záštitou Evropské unie. Do českého jazyka byl pak přeložen v roce 2006. V rámci tohoto průvodce jsou definovány kompetence a schopnosti, které jsou důležité pro výkon knihovnicko-informační profese. Průvodce pomáhá zaměstnavatelům definovat profil pracovníka, kterého mají zájem přijmout. Školy se jím mohou inspirovat při sestavování studijních plánů. Široká veřejnost má díky němu možnost seznámit se s rozsahem služeb a činností spadajících pod knihovnické a informační profese. Určen je zejména ale samotným odborníkům knihovnicko-informační sféry. Ti mají díky němu přehled o úrovni své kompetentnosti pro výkon dané profese a mohou sledovat, v kterých oblastech je potřeba se zlepšit, aby byli schopni plnit své povolání kvalitně a i obstát v konkurenci ostatních. (17)

Odborníci z různých zemí, kteří spolupracovali na tomto průvodci, sestavili seznam 33 okruhů kompetencí nezbytných i užitečných pro výkon knihovnicko-informační profese a doplnili ho ještě seznamem 20 schopností, o jejichž důležitosti pro výkon této profese jsou přesvědčeni.(17)

Okruhy kompetencí jsou rozděleny do pěti skupin podle povahy pracovních postupů pro ně charakteristických. U každého okruhu kompetence jsou zmíněny příklady úkonů a činností, které by měl odborník s danou kompetencí ovládat. Rozsah dovedností spadajících pod jeden okruh kompetence je obrovský a tak je každý okruh ještě odstupňován. Rozlišují se čtyři stupně úrovně kompetence - každý z nich vyžaduje jinou míru a úroveň dovedností. V následující části se pokusíme nastínit obsah jednotlivých okruhů kompetencí, jejichž přehled uvádíme v příloze (příloha 3). (17)

1) Skupina I – Informace

Zahrnuje dvanáct okruhů kompetencí, které v podstatě tvoří „jádro profese“. Každý informační pracovník by je ve větší či menší míře měl tedy mít. V rámci kompetencí spadajících pod tuto skupinu by odborný pracovník měl být schopen:

- porozumět informačním potřebám uživatelů a následně je dokázat vyřídit.
- rozumět prostředí knihovnických a informačních služeb, pracovat na své profesní kultuře a identitě a přispívat k uznání profese a jejího místa ve společnosti.
- znát a řídit se právními nařízeními a předpisy souvisejícími s činnostmi v oblasti knihovnických a informačních služeb.
- vytvářet a následně uspořádat a spravovat sbírky dokumentů, dokumenty samotné či informace a umět pracovat s metadaty.
- najít informační zdroj, dokázat ho zhodnotit a případně i zařadit.
- zjistit a charakterizovat obsah zdroje a analýzou zjištěné informace umět dále prezentovat.
- vyhledávat a získávat informace s použitím metod, informačních nástrojů a příruček.
- zřídit a spravovat sbírku dokumentů či fond (výběr, nákup, konzervování a vyřazování dokumentů, zpřístupňování a aktualizace fondu).
- doplňovat knihovní fond v souladu se zavedenými pravidly a jeho ustanovenou koncepcí.
- určit a použít metody a postupy vhodné při fyzickém zacházení s dokumenty (ukládání do skladu, jejich ochrana, prevence proti poškození, restaurování, poskytování).
- rozvrhnout prostor, vhodně umístit pracovní místa, sbírky dokumentů, uspořádat zařízení a vybavení místnosti tak, aby byly všechny předpokládané služby přístupné.
- zpřístupnit a využívat nejrozličnějších zdrojů, poskytovat služby s nimi spojené a zajišťovat jejich neustálou aktualizaci.

2) Skupina T – Technologie

Do této skupiny je zařazeno pět okruhů kompetence. To, co je mezi sebou spojuje, je používání počítačů. V rámci této skupiny kompetencí by měl být odborný pracovník schopen:

- představit si počítačový informační systém, specifikovat ho a hlavně ho dokázat spravovat.

- s pomocí metod pro programování a modelování rozvíjet, integrovat a spravovat dokumentační informační systémy.
- produkováním nebo reprodukováním dokumentů na všech médiích a využitím nových prostředků a metod informačních a komunikačních technologií zpřístupnit veřejnosti informace.
- pracovat s Internetem a používat jím nabízené služby.
- používat hardware a software, zvládnout instalaci, dokázat zajistit rozvoj a obsluhu informačních a komunikačních systémů.

3) Skupina C – Komunikace

V sedmi okruzích kompetencí zahrnutých v této skupině se říká, že by odborný pracovník měl být schopen:

- ústně se vyjadřovat – být schopen obhájit svá stanoviska, objasnit myšlenku, přednést prezentaci, vést rozhovor, skupinovou diskusi, umět se jednoduše a srozumitelně vyjádřit k odbornému dotazu apod.
- srozumitelně se vyjadřovat písemnou formou, ovládat pravopis i gramatiku; být schopen porozumět čtenému textu (instrukcím, návodům, sdělením, formulářům apod.).
- srozumitelně se vyjádřit pomocí různých grafických a zvukových médií.
- dorozumět se i za použití různých kancelářských počítačových aplikací (používání tabulkového procesoru, databáze, prezentace, e-mail atd.).
- domluvit se alespoň jedním cizím jazykem – na úrovni běžné i odborné komunikace.
- dbát jistých zásad mezilidské komunikace, které vedou k efektivním vztahům jak s jednotlivci, tak i se skupinami osob a to v rámci různých situací.
- efektivní institucionální komunikace – sem spadá např. schopnost identifikovat informační produkt/službu, určit cílovou skupinu, umět při propagaci pracovat s různými nástroji (diapozitivy, projektor, videopřehrávač, prezentace atd.), prostřednictvím různých médií dokázat podpořit aktivity organizace, dále také schopnost vypracovat postupy pro různé činnosti a uplatnit hodnotící nástroje v praxi atd.

4) Skupina M – Řízení

Management (řízení) má vliv na kvalitu informací určených k předávání i na kvalitu prostředků sloužících k jejich přenosu. Tvůrci toho průvodce zařadili do skupiny M osm okruhů kompetencí. Dle nich by odborný pracovník měl být schopen:

- definovat politiku řízení dané organizace, chápat ji a podílet se na jejím dodržování.
- definovat marketingovou strategii organizace na základě průzkumu potřeb trhu, určení cílové skupiny uživatelů a analýzy konkurenčního prostředí, a sledovat inovace.
- rozvíjet služby pro uživatele – komunikovat s obchodním partnerem, dodavatelem či zákazníkem, být schopen určit potenciálního zákazníka a seznámit ho s informačním produktem/službou, navrhnout technické a ekonomické zabezpečení a vhodnou propagační kampaň.
- stanovit rozpočet a být schopen kontroly a optimalizace finančních zdrojů organizace a jejich využití.
- řídit a úspěšně dokončit nějaký projekt, vést týmy, které se podílejí na jeho realizaci, navrhnout časový harmonogram pro splnění určitých úkolů, zabezpečit jeho technickou i ekonomickou stránku.
- rozpoznat silné a slabé stránky produktu/služby/organizace, provádět statistická měření za účelem ohodnocení kvality produktů/služeb/činnosti pracovišť apod., dále s použitím vhodných nástrojů (hodnocení, normy kvality atd.) docílit optimalizace a zvýšení účinnosti produktu/služby.
- vést k soudržnosti, pracovní výkonnosti a spokojenosti zaměstnanců, zajistit jejich profesní růst a zvládat úkony spadající pod oblast řízení lidských zdrojů (nábor, pohovor, příjem, školení, vedení lidí, organizace práce, povýšení, plat, prémie, propouštěcí pohovory atd.)
- navrhnout a realizovat vzdělávací program (určit jeho cíle, obsah, posluchače, zvolit vhodné výukové metody, nástroje a technické prostředky a zajistit jeho organizaci).

5) Skupina S – Ostatní (vědní) obory

Skupina o jednom okruhu majícím přívlastek „dodatkový“. Tato skupina byla vytvořena s vědomím, že existují znalosti a dovednosti, které nemají přímou spojitost s knihovnicko-informačními službami, ale obohacují profesi a zvyšují cenu odborníka, který je ovládá. Jde o okruh určený zejména lidem, kteří pracují se specializovanými informacemi/dokumenty a mají základy nějaké odborné specializace či znalosti z jiných oborů apod. Tento okruh vznikl s cílem umožnit zvýšit svou cenu na trhu práce i lidem, jejichž znalosti a dovednosti nespádají sice do žádného ze zmíněných 32 okruhů, ale jsou důležité pro výkon jejich povolání a obohacují jejich obecnou kompetenci. (17)

Seznamme se nyní ještě se schopnostmi, které hrají v každodenních činnostech knihovníků a informačních pracovníků důležitou roli a byly proto vybrány odborníky jako nejužitečnější pro knihovnicko-informační profesi. Oproti kompetenci není schopnost nijak měřitelná. Podceňovat by se ale neměla. I osobnostní charakter člověka, jeho chování, postoje mají vliv na jeho výkonnost a mohou předpovědět jeho profesní úspěch, popř. selhání. I vybraných 20 schopností (příloha 4) je rozděleno v rámci průvodce do skupin, tentokrát do šesti, a to v souvislosti tím, v jakých pracovních situacích jsou nejčastěji využívány. (17)

1) Osobní vztahy

V rámci osobních vztahů je pro pracovníky z oboru knihovnických a informačních služeb plusem schopnost samostatného jednání a rozhodování se, iniciativa, snadné navazování kontaktů s jinými lidmi, přesnost a jasnost ve formulaci určitých informací a odpovídající způsob jejich prezentace, pohotovost a vstřícnost, schopnost empatie. K osobním předpokladům pro výkon této profese patří umění vyjednávání, tedy schopnost předcházet konfliktu, dále schopnost pracovat v týmu a nakonec i jisté pedagogické schopnosti – umět se vyjadřovat srozumitelně a dokázat zohlednit při svém projevu úroveň pozornosti a zájmu posluchače.

2) Průzkum

Schopnost být přístupný novým věcem, mít touhu obohacovat své dosavadní znalosti, být zvědavý hraje pro výkon této profese také svou roli.

3) Analýza

Pozitivem pro knihovníky a informační pracovníky je schopnost analyzovat určitou situaci či problém, umět určit příčinné souvislosti, souvztažnost. Dokázat kriticky zhodnotit např. informaci či situaci, umět najít silné a slabé stránky věci, poradit si se spolehlivostí zdroje či pravdivostí informace. Být schopen rozpoznat relevantní informace a dokázat vyvodit závěr.

4) Komunikace

V rámci lidské komunikaci je pro knihovnicko-informační profese zásadní takt a diskrétnost. V praxi to vypadá tak, že knihovník/informační pracovník nepředá dál informace, které by mohly způsobit někomu újmu či jsou tajné a jejich zveřejnění by mohlo poškodit nějaký program nebo projekt. Že respektuje druhého člověka a jeho právo na soukromí. K dalším schopnostem spadajícím do této skupiny je pohotovost, schopnost rychle zareagovat na požadavek.

5) Řízení

Co se u knihovníka či informačního pracovníka také počítá, je jeho schopnost vytrvat při realizaci nějaké činnosti/projektu (nepodlehout obtížím a případné sklíčenosti) a odvést kvalitní práci. Tedy vytrvalost, svědomitost, preciznost.

6) Organizace

Pro vykonavatele knihovnicko-informační profese je dále výhodné, pokud je přizpůsobivý, flexibilní, rozhodný a iniciativní. Umí-li myslet dopředu, odhadnout následný vývoj věcí či informační potřeby, je-li předvídavý. A má-li organizační schopnosti. (17)

Uzavřeme tuto kapitolu zmínkou o „**Manifestu knihovníka 2.0**“ („A Librarian's 2.0 Manifesto“). Manifest byl publikován v listopadu 2006 Laurou B. Cohen, knihovnicí z Univerzity Albany. Shrnuje

principy, kterými by se měl řídit knihovník seznámený s konceptem knihovny 2.0. Pokusíme se nyní o stručné shrnutí obsahu manifestu. Ten ve svých 17 bodech říká, že by knihovny měly sledovat vývoj, reagovat na změny a poskytovat zdroje a služby, které uživatelé potřebují a chtějí. Knihovníci by se měli na rozvoji své knihovny aktivně podílet. Být otevření změnám, iniciativní, nadšení. Jít s dobou, sledovat vývoj a reagovat na změny, přizpůsobit se informační společnosti, nebát se experimentovat. Utvářet služby tak, aby odrážely preference a očekávání uživatelů. Uspokojení potřeb uživatelů pro ně musí být na prvním místě. Knihovníci by se měli vzdělávat v oblasti informační kultury uživatelů. Podporovat blogování knihovny, otevřený katalog OPAC a vytvářet otevřené webové stránky. Umět pracovat s Googlem a využívat ho i jiných podobných služeb za účelem uspokojení informačních potřeb uživatelů. Svým chováním by knihovníci měli zhodnocovat osobní i profesionální roli knihovníka. (30)

3. ČESKÉ KNIHOVNICKÉ CENY A JEJICH NOSITELÉ

Tato kapitola zmiňuje různá ocenění, která lze získat na poli knihovnicko-informačním. Svou pozornost zaměřuje především na ceny, kterými je oceněn jedinec, nikoli knihovna jako instituce nebo nějaký produkt či služba. Dále následuje představení některých z nositelů knihovnických cen, jehož cílem je seznámit se s reálnými představiteli knihovnického povolání.

Ačkoli se knihovnická profese netěší nijak vysokému společenskému uznání, působí v ní celá řada aktivních, vysoce motivovaných pracovníků, pro které je toto zaměstnání víc než jen prostředek k materiálnímu zabezpečení. (40) Aktivní a schopní pracovníci jsou největší silou knihovny. Jejich iniciativa a nápaditost se projevuje v množství a rozmanitosti pořádaných aktivit a v kvalitě poskytovaných služeb a odráží se ve výsledku na obrazu celé knihovny. Svou činností a přístupem pomáhají překonávat zažitá stereotypy a přispívají i k rozvoji knihovnictví.

Co je jejich motivací? S ohledem na nepříliš vysoké finanční ohodnocení knihovnického povolání nepůjde zřejmě o peníze. Snad tedy vnitřní pocit uspokojení či potřeba seberealizace. Jedním ze způsobů, jak ještě zvýšit jejich motivaci a zároveň ocenit jejich činnost, jsou různé formy cen. (40) Jejich prostřednictvím je vyzdvihnout přínos a zásluhy pracovníků z řad knihovnicko-informační profese. Dostává se jim tím i uznání a mohou pociťovat jistou satisfakci.

U ocenění hraje roli i jeho prestiž, význam instituce, která ho uděluje, nebo třeba materiální hodnota. (40) Představme si nyní některé z cen udělovaných v knihovnicko-informačním oboru a přesahujících rámec jedné instituce.

K oceňování knihovnické práce u nás docházelo již v období socialismu, kdy se každý rok pořádala soutěž „Budujeme vzornou lidovou knihovnu“. Po roce 1989 nastal s knihovnickými cenami útlum. Změnu přinesl až rok 1999, kdy se konal první ročník cen konference INFORUM. Šlo o ocenění nejvýznamnějšího českého produktu, služby či činu z oblasti

elektronických informačních zdrojů z uplynulého roku. (40)
V následujících letech se pak objevila celá řada soutěží a nejrůznějších cen – např. Biblioweb, Medaile Z. V. Tobolky, Cena českých knihovníků, ocenění Knihovna roku, Kamarádka knihovna, Městská knihovna roku, MARK a další. Představme si nyní blíže ty, které oceňují přímo činnost jedince – Medaili Z. V. Tobolky, Cenu českých knihovníků a ocenění MARK - a s nimi i jejich nositele.

MEDAILE Z. V. TOBOLKY

Toto ocenění nese jméno po doc. PhDr. Zdeňku Václavu Tobolkovi (1874-1951), který pomáhal položit základy československého knihovnictví coby vědního oboru v první fázi jeho profesionalizace. Významně se zasloužil o odborné knihovnické vzdělání. Působil na Státní knihovnické škole a prosadil knihovnictví jako studijní obor na Univerzitě Karlově. Byl také výraznou osobností spolkového života knihovnického. Předsedal Knihovnickému odboru Osvětového svazu. Byl spoluzakladatelem Spolku československých knihovníků a jejich přátel a zakladatelem Československé knihovnědné společnosti. Významná je i jeho publikační činnost. (41)

Medaile s portrétem Zdeňka Václava Tobolky jsou předávány každoročně na podzim na úvod celostátní konference Knihovny současnosti. O udělení rozhoduje Rada Sdružení knihoven ČR (SDRUK ČR) ve spolupráci s Nadací knihoven. Návrhy se zdůvodněním může podat kdokoli. (42) Medaile Z. V. Tobolky se udělují od roku 2000 a to ve dvou kategoriích – „za rozvoj českého knihovnictví“ a „za celoživotní práci v knihovnách“. Po dva roky byla Medaile Z. V. Tobolky udělena i mimo tyto dvě kategorie. V roce 2000 jí byla oceněna i Parlamentní knihovna (za digitalizaci a zpřístupnění zápisů z jednání a dalších dokumentů na svých webových stránkách) a Regionální knihovna v Karvině (za reprezentaci českého knihovnictví a za mimořádné aktivity). V roce 2003 byla udělena Dr. Ernestu Kohlovi (Bundestag Berlin) a Williamu H. Robinsonovi (Congress Library Washington) za rozvoj Parlamentní knihovny. (43)

Za rozvoj českého knihovnictví bylo medailí oceněno již 78 osob. Za celoživotní práci v knihovnách pak osob 14. Udělení ocenění za celoživotní práci v knihovnách není povinným pravidlem. V této kategorii byly medaile uděleny v letech 2000, 2004, 2006, 2007, 2008. Celkem bylo v obou kategoriích oceněno 92 osob. Při pohledu na seznam všech oceněných (příloha 5) zjistíme, že Medailí Z. V. Tobolky bylo oceněno 35 mužů a 57 žen. Převedeno na procenta je mezi nositeli medaile 38% mužů a 62% žen. S ohledem na silnou feminizaci knihovnické profese je více než třetina medailí udělená mužům-knihovníkům pro ně více než příznivým výsledkem.

CENA ČESKÝCH KNIHOVNÍKŮ

Cenou českých knihovníků je oceňována dlouholetá vynikající činnost v oboru knihovnictví – tedy aktivity spojené s řízením, modernizací, automatizací a výstavbou knihoven a jejich sítí, dále odborná konzultační účast při projektování nových či rekonstrukci starších budov knihoven, také vědeckovýzkumné práce v knihovnictví a ve výuce knihovnických znalostí nebo působení v knihovnických a informačních dobrovolných stavovských organizacích. Cenu českých knihovníků uděluje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR) a návrh může podat kdokoli, kdo je členem SKIP ČR. Cena může být udělena i „in memoriam“. Ocenění jsou obvykle vyhlašováni na valné hromadě SKIP ČR, jde-li o ocenění udělované k významnému životnímu jubileu pak i na slavnostním zasedání výkonného výboru. Ocenění obdrží diplom a dar. (44)

Poprvé byla cena udělena v roce 2001, následně pak v letech 2004, 2005, 2007, 2008 a 2010 (příloha 6). Cenou českých knihovníků bylo doposud oceněno 31 osob, z toho čtyři „in memoriam“. Počet oceněných mužů a žen je téměř vyrovnaný. Mezi oceněnými je 13 mužů (43%) a 18 žen (58%).

Podíváme-li se, v kolika letech získali tito lidé některou ze zmiňovaných knihovnických cen, zjistíme, že průměrný věk oceněného je v případě

Medaile Z. V. Tobolky 61 let, v případě Ceny českých knihovníků pak 66 let. I to byl možná důvod zavedení ocenění MARK.

SOUTĚŽ MARK

Soutěž MARK vyhlásil poprvé SKIP ČR s podporou developerské a stavební skupiny SKANSKA v roce 2010. „MARK“ je zkratkou pro Mladého Atraktivního Rozumného Knihovníka, popř. pro Moudrého Aktivního Rozkvétajícího Knihovníka (stejně jako pro Mladou Atraktivní Rozumnou Knihovnici, též Moudrou Aktivní Rozkvétající Knihovnici). Cílem je podpořit a ocenit mimořádné tvůrčí aktivity mladých pracovníků/pracovnic knihoven a studentů/studentek oboru a ocenit konkrétní mimořádný přínos oboru v kalendářním roce. Horní věková hranice je pro nominované stanovena na 35 let. Návrh na nominaci může podat kdokoli, o vítězi rozhoduje odborná porota SKIP ČR. S cenou MARK je spojena finanční odměna 35000 Kč a další benefity. K předání dochází na Knihovnickém happeningu, který zahajuje Týden knihoven. Prvním oceněným se stal v roce 2010 PhDr. Petr Škyřík, cenu MARK 2011 si pak odnesla Bc. Helena Selucká. (45)

Kromě těchto celostátních cen jsou u nás udělovány i regionální knihovnické ceny. Mnohé z regionálních výborů SKIP se inspirovaly Cenou českých knihovníků a vytvořily své verze, které mají za cíl ocenit významnou činnost knihovníků určitého regionu. Patří k nim např. cena „Pražská knihovnice/Pražský knihovník“ udělovaná pražskou organizací SKIP, dále ocenění středočeského regionu „Papilio bibliothecalis“ či regionem Velká Morava vyhlašovaná cena „Velkomoravský knihovník“. Pozadu s oceňováním významné činnosti v oboru knihovnickém nezůstávají ani ostatní regiony SKIP. (46)

V rámci celostátních knihovnických cen je činnost knihovníků nepřímo oceněna i prostřednictvím ceny „Kamarádka knihovna“. Zde mezi sebou soutěží dětská oddělení obecních a městských knihoven. V soutěži se kromě jiného přihlíží i k názoru dětí na knihovnu – ty mají možnost vystavit knihovně „vysvědčení“. (47) O tom, že svou roli na celkové (ne)spokojenosti dětského čtenáře s knihovnou bude hrát bezesporu i osoba knihovnickova, nemůže být pochyb. Z dalších cen, které hodnotí

i pracovníky knihoven, zmiňme ještě „Knihovnu roku“. Jejím smyslem je vyjádřit knihovnám, jejich pracovníkům i obcím uznání za úsilí o rozvoj knihovnických služeb a čtenářství. Prostřednictvím této ceny jsou hodnoceny dlouhodobé zásluhy o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádný přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Udělována je ve dvou kategoriích – „základní knihovna“ a „významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“. (48)

Představme si nyní některé z nositelů knihovnických cen – jako ukázkou skutečných vykonavatelů knihovnické profese. Přiblížit je všechny by nebylo s ohledem na rozsah práce reálné, bylo proto rozhodnuto využít skutečnosti, že jsou někteří nositeli více cen. Prostor bude na tomto místě věnován těm, kteří získali jak Medaili Z. V. Tobolky, tak Cenu českých knihovníků. Je jich celkem 12 a seřazení jsou abecedně.

PhDr. Jarmila Burgetová

Narodila se 3. července 1931 v Sušici. Vystudovala knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde získala v roce 1967 i doktorát filozofie. V oboru pracuje od roku 1952. V roce 1968 se podílela na založení Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). V roce 1970 musela z politických důvodů po zhruba 15 letech opustit zaměstnání ve Státní knihovně ČSR (dnešní Národní knihovně ČR). V roce 1972 nastoupila do Akademie věd. Zde pracovala nejprve jako knihovnice Psychologického ústavu ČSAV, od roku 1976 pak v Základní knihovně ČSAV (dnes Knihovna AV ČR), kde působí na částečný úvazek – coby redaktorka zpravodaje „Informace“ – dodnes. Jarmila Burgetová je autorkou mnoha odborných publikací, pravidelně přispívá do Čtenáře, Bulletinu SKIP i dalších odborných periodik, přednáší na knihovnických konferencích. Po roce 1989 se podílela na znovuoobnovení činnosti SKIP ČR. V letech 1990-1998 zde vykonávala funkci předsedkyně, poté působila několik let jako místopředsedkyně spolku a vedoucí zahraniční komise. V současnosti je jeho čestnou předsedkyní. Ovládá několik světových jazyků. Pomohla navázat kontakty s mnoha zahraničními

knihovnickými spolky a rozvinout mezinárodní spolupráci. Působila např. v Mezinárodní asociaci bibliologie (A.I.B.), byla také členkou komise IFLA pro veřejné knihovny či Sdružení rakouských knihovnic a knihovníků (VÖB). Za své aktivity na mezinárodním poli byla oceněna v roce 1998 spolkem VÖB, který ji udělil stříbrnou pamětní medaili Dr. Josefa Bicka. V roce 2001 ji udělil SKIP ČR Cenu českých knihovníků a SDRUK ČR ji následně obdaroval Medailí Z. V. Tobolky za rozvoj českého knihovnictví. (49; 50)

Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.

Narodil se 20. února 1928 v Jevíčku. Knihovnictví spolu se vzděláváním dospělých vystudoval v letech 1947-1950 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Postgraduální studium knihovnictví a lingvistiky absolvoval v letech 1953-1956 již na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. S katedrou vědeckých informací a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy byl spjat po dvacet let od roku 1953. Ke konci 60. let se zde habilitoval na docenta. V roce 1968 se podílel na vzniku Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). V roce 1970 byla z politických důvodů přerušena jeho pedagogická činnost a o tři roky později byl nucen opustit katedru knihovnictví úplně. Působil pak ve výzkumném oddělení Slovenské technické knihovně v Bratislavě a od roku 1985 v Československém středisku výstavby a architektury v Praze. Po roce 1989 mu byl umožněn návrat k pedagogické činnosti. V roce 1990 byl zvolen vedoucím Katedry vědeckých informací a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (dnes Ústav informačních studií a knihovnictví). V jeho čele setrval až do roku 1994. V roce 1990 pomáhal při obnově činnosti knihovnického spolku SKIP ČR. V září 1991 byl prezidentem republiky jmenován profesorem. Svou aprobací zaštitil vznik oboru knihovnictví na Slezské univerzitě v Opavě a později i na Masarykově univerzitě v Praze. Na všech třech vysokých školách i přednášel. V letech 1994-1998 působil jako vedoucí Ústavu bohemistiky a knihovnictví na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě. Mezitím byl v roce 1997 jmenován

emeritním profesorem Univerzity Karlovy v Praze. Byl autorem řady učebnic, monografií, článků, příspěvků ve sbornících. Kromě rozsáhlé publikační činnosti, vystupoval i na odborných konferencích a připravoval přednášky pro Český rozhlas, konkrétně jeho Rozhlasovou akademii třetího věku. Pan profesor Cejpek usiloval o humanizaci a modernizaci oboru. Za rozvoj českého knihovnictví byl oceněn v roce 2000 Medailí Z. V. Tobolky. O rok později získal i Cenu českých knihovníků. Na Masarykově univerzitě přednášel až do roku 2005, v ediční komisi SKIP působil až do své smrti, která nastala 26.12.2005, kdy po několikaletém boji podlehl zákeřné nemoci. (51; 52)

Jan Horák

Narodil se 19. prosince 1936 v Boleradicích. Vystudoval střední knihovnickou školu v Brně. V roce 1965 začal pracovat jako vedoucí v Městské knihovně v Hustopečích na Břeclavsku, kde setrval 35 let. Za jeho vedení dosáhla knihovna vysoké úrovně. V roce 2000 se již coby důchodce stal knihovníkem v knihovně v Boleradicích. Ta se jeho zásluhou stala kulturním centrem obce. Jan Horák působil dlouhá léta také jako divadelní ochotník, počátkem 50. let stál mimo jiné u zrodu ochotnického divadla v Boleradicích. V 60. letech zde založil vlastivědný kroužek, v 90. letech pak pomáhal založit Klub historie a vlastivědy Hustopečska. Byl členem Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP ČR) a to jak v dobách jeho počátků v letech 1968-1970, tak i po obnovení jeho činnosti v roce 1990. V roce 2001 získal Cenu českých knihovníků. O dva roky později obdržel za rozvoj českého knihovnictví Medaili Z. V. Tobolky. V roce 2005 získaly Boleradice v soutěži Vesnice roku diplom za vzorné vedení obecní knihovny. (53; 54)

Mgr. Zlata Houšková

Narodila se 22. ledna 1953 v Jindřichově Hradci. Vystudovala obor knihovnictví a vědecké informace na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Později zde absolvovala

i postgraduální studium „Výchovy a vzdělávání dospělých“. V roce 1987 nastoupila do Národní knihovny ČR (dříve Státní knihovny ČSR), kde pracuje dodnes. Od roku 1991 je vedoucí Oddělení vzdělávání Knihovnického institutu Národní knihovny ČR. Podílela se na obnovení činnosti SKIP ČR a od roku 1990 je jeho členkou. Pracuje v několika jeho sekcích – např. v Klubu dětských knihoven či v Sekci veřejných knihoven, je také předsedkyní Sekce vzdělávání. Stojí v čele řady knihovnických projektů, jako je např. Týden knihoven, Noc s Andersenem či soutěž Kamarádka knihovna. Publikuje, přednáší, moderuje knihovnické akce a usiluje o propagaci knihoven a knihovnictví v médiích. S jejím jménem jsou spjaty průzkumy věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven ČR. Stála u zrodu VISK 2. Věnuje se vzdělávání v oblasti služeb knihoven pro osoby se specifickými potřebami. Podílela se i na přípravě katalogu prací pro knihovnickou profesi. Za rozvoj českého knihovnictví obdržela v roce 2005 Medaili Z. V. Tobolky. V roce 2008 jí Pražský výbor SKIP udělil cenu Pražská knihovnice. V roce 2010 získala za přínos v oblasti celoživotního vzdělávání knihovníků a v oblasti rozvoje SKIP Cenu českých knihovníků. (55; 56)

PhDr. Ladislav Kurka

Narodil se 5. března 1933 v Kolíně. Absolvoval studium knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1956-1970 měl na starost rozvoj vojenských osvětových knihoven v rámci Ústředního domu armády. Z politických důvodů byl nucen v roce 1970 odejít. Začal pracovat v Městské knihovně v Praze, kde působí dodnes. Patří k vyhledávaným odborníkům v oblasti architektury, výstavby a zařízení knihoven. V letech 1996-1998 se velkou měrou podílel na rekonstrukci a modernizaci Městské knihovny v Praze. Je spoluorganizátorem semináře „Knihovna a architektura“. Byl poradcem při mnoha rekonstrukcích a novostaveb knihovních budov u nás. Bývá často součástí porot architektonických soutěží na výstavbu knihoven v ČR. O problematice výstavby knihoven přednáší nejen na různých seminářích a konferencích,

ale i na Vyšší odborné škole informačních studií v Praze či na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Podílel se na založení a následné činnosti SKIP v letech 1968-1970. Byl redaktorem jeho prvního Bulletinu, po obnovení činnosti SKIP po roce 1989 se této funkce ujal znovu. Pozvedl publikační aktivity SKIP na vysokou úroveň. V roce 2001 mu byla udělena Cena českých knihovníků. V roce 2005 byl za rozvoj českého knihovnictví oceněn Medailí Z. V. Tobolky. O rok později získal Cenu Pražský knihovník. (57; 58)

Mgr. Alena Otrubová

Narodila se 25. února 1952 v Praze. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze vystudovala v letech 1971-1976 obor knihovnictví a vědecké informace. V roce 1980 nastoupila do Okresní, později Městské knihovny v Táboře. (59; 60) V prvních letech zde pracovala v hudebním oddělení, od roku 1983 pak jako vedoucí knihovny. V této funkci setrvala až do ledna 2012, kdy odešla do důchodu. (61) Přečinila se o vznik knihovního systému LANius. Pomáhala založit souborný katalog SKAT a Sdružení uživatelů knihovních systémů LANius (SKAT), jehož byla po několik let předsedkyní. Od roku 1990 je členkou SKIP ČR. Několik let zde působila v dozorčí komisi i ve výkonném výboru. V roce 1995 se stala členkou redakční rady časopisu Čtenář. Od roku 1998 působí v ediční komisi Bulletinu SKIP. Mgr. Alena Otrubová je výraznou osobností jihočeského knihovnictví. V roce 2004 obdržela za rozvoj českého knihovnictví Medaili Z. V. Tobolky. Za činnost v rámci SKIP ČR a za výraznou podporu automatizace veřejných knihoven získala v roce 2007 Cenu českých knihovníků. (59; 60)

PhDr. Miloš Papírník

Narodil se 26. května 1924 v Brně. Po maturitě nastoupil do brněnské Univerzitní knihovny. Za války byl totálně nasazen, po osvobození se do Univerzitní knihovny v Brně ale vrátil. Vystudoval sociologii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V roce 1953 byl jmenován ředitelem již

zmíněné Univerzitní knihovny. Od roku 1958 vedl v Brně Státní technickou knihovnu, která vznikla sloučením Univerzitní, Technické a Pedagogické knihovny. V letech 1968-1970 se podílel na vzniku a činnosti Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). V roce 1970 byl z politických důvodů odvolán z funkce ředitele. Přes dvacet let pak působil na pobočce Technické ústřední knihovny ve Slavkově u Brna. Po odchodu do důchodu nastoupil do Moravské zemské knihovny v Brně. V roce 1990 se spolupodílel na obnovení činnosti SKIP. Přednášel bibliografii na Střední knihovnické škole v Brně a na knihovnických kurzech. Významná je i jeho spolupráce s německými představiteli knihovnictví. Vydal několik bibliografických děl, je autorem celé řady článků a statí. Hojně spolupracoval s německými představiteli knihovnictví. V roce 2001 získal od odborné knihovnické veřejnosti hned dvě ocenění, a to Cenu českých knihovníků a Medaili Z. V. Tobolky za rozvoj českého knihovnictví. (62)

PhDr. Vít Richter

Narodil se 11. června 1949 v Praze. Studium knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze zakončil v roce 1980 doktorátem. Do Národní knihovny ČR (dříve Státní knihovny ČSR) nastoupil již v roce 1971 a působí zde dodnes. Prošel řadou pracovních pozic, od roku 1990 vykonává funkci ředitele útvaru služeb Národní knihovny. V letech 1992-1995 se podílel na výstavbě Centrálního depozitáře Národní knihovny ČR v Praze – Hostivaři, který v následujících třech letech i vedl. Od roku 1998 působí v čele Knihovnického institutu Národní knihovny ČR. V témže roce se stal i předsedou Ústřední knihovnické rady, která působí jako poradní orgán ministra/ministryně kultury. Podílel se např. na přípravě knihovního zákona z roku 2001, na internetizaci veřejných knihoven, zabývá se problematikou autorského práva ve spojitosti s knihovnami, připravuje nejrůznější koncepční materiály a řadu dalších. Přednáší, publikuje, je členem redakční rady časopisu Čtenář i časopisu Knihovna – knihovnická revue. Podílel se také na obnově činnosti Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP), od roku 1998 je jeho

předsedou. Pod jeho vedením odstartoval SKIP např. program Veřejné informační služby knihoven (VISK), zahájil kampaň Březen – měsíc internetu, přišel s akcí Kniha mého srdce, zasadil se o vznik ceny Knihovna roku a další. Za rozvoj českého knihovnictví byl oceněn v roce 2001 Medailí Z. V. Tobolky. V roce 2010 získal Cenu českých knihovníků. V prosinci 2011 byl pak vyznamenán Cenou ministerstva kultury ČR za přínos k rozvoji české kultury. (63; 64; 65)

PhDr. Jaroslav Suchý

Narodil se 10. ledna 1921 v Náchodě. Po ukončení gymnázia se stal redaktorem náchodského týdeníku U nás. Za války byla činnost časopisu přerušena, v červenci 1942 nastoupil tedy do Městské knihovny v Náchodě. Po válce vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor český jazyk a filozofie, získal zde i doktorát. Absolvoval také knihovnické kurzy vedené Z. V. Tobolkou. V lednu 1950 nastoupil opět do náchodské knihovny, kde coby ředitel působil až do roku 1984, kdy odešel do důchodu. Pořádal čtenářské besedy, setkání se spisovateli i malíři, výstavy knih i výtvarných děl. Založil tradici Náchodských knihovnických týdnů. Podílel se výrazně i na kulturním životě města. Vedl filmový klub, působil v redakční radě Náchodského zpravodaje a i vlastivědného sborníku Rodným krajem. Byl jedním ze zakládajících členů Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) v roce 1968 a působil zde až do jeho zákazu v roce 1970. Po roce 1989 se podílel na obnovení jeho činnosti. Byl členem výkonného výboru SKIP a pracoval i v jeho ediční komisi. Je autorem celé řady knihovnických článků, fejetonů a „pohádek“. Psal verše, divadelní hry, hrál divadlo, kreslil. V roce 2001 získal Cenu českých knihovníků a o pár měsíců později i Medaili Z. V. Tobolky za rozvoj českého knihovnictví. 26. května 2002 zemřel. (66; 67)

Ing. Martin Svoboda

Narodil se roku 1943. V roce 1965 úspěšně ukončil studium oboru elektrotechnika, specializace výpočetní technika na ČVUT v Praze. Poté pracoval ve Výpočetní laboratoři dopravy, ve Výzkumném ústavu matematických strojů a v Inženýrských a průmyslových stavbách. V roce 1974 nastoupil do Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací coby člen softwarového vývojového týmu tehdejší Ústřední technické základny. V roce 1988 pak nastoupil do Národní knihovny ČR. Zde působil nejprve jako systémový programátor, později jako ředitel odboru automatizace či jako vedoucí oddělení CASLIN (Czech and Slovak Library Information Network). Od roku 1997 je ředitelem Národní technické knihovny v Praze (dříve Státní technické knihovny). Má za sebou celou řadu projektů. V letech 1988-1994 se podílel na projektu MAKS (Modulární automatizovaný knihovní systém), v roce 1997 na projektu INVIK (Integrovaná Virtuální Knihovna), zmiňme ještě např. projekt VPK (Virtuální polytechnická knihovna) z roku 1999 a společný projekt s Národní knihovnou ČR - Portál STM (2000-2003). Je členem celé řady profesních institucí, např. Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP, od roku 1990), European Libraries Automation Group (ELAG, od roku 1992), Gremiální porady náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy pro vědu a vysoké školství (GP3, od roku 1997) či Ústřední knihovnické rady (ÚKR, od roku 1998). Publikuje, přednáší. Stojí za stavbou nové budovy Národní technické knihovny v Praze. V roce 2004 obdržel Medaili Z. V. Tobolky za rozvoj českého knihovnictví. Za přínos v oblasti rozvoje elektronických služeb v knihovnách ČR a realizaci projektu Národní technické knihovny získal v roce 2010 Cenu českých knihovníků. (68; 69) Za realizaci projektu Národní technické knihovny byl v témže roce oceněn i cenou Ministerstva kultury – Knihovna roku 2010, a to v kategorii významný počin v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. (70)

PhDr. Jarmila Trägrová

Narodila se 16. prosince 1928 v Českých Budějovicích. V roce 1950 dokončila studium na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1950-1970 působila jako ředitelka Okresní knihovny v Teplicích. Pod jejím vedením získala knihovna i ocenění v soutěži Budujeme vzornou lidovou knihovnu. V roce 1970 byla nucena z politických důvodů opustit knihovnu. Práci v rámci oboru se jí podařilo získat až v roce 1977. Nastoupila do Státní vědecké knihovny Maxima Gorkého v Ústí nad Labem, kde působila až do roku 1997. Pracovala zde v bibliografickém oddělení na úseku bibliograficko-informačních služeb. Podílela se na vydání řady bibliografických publikací. I ona patří k zakládajícím členům Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) a v roce 1990 přispěla k obnově jeho činnosti. V roce 2000 získala Medaili Z. V. Tobolky za celoživotní práci v knihovnictví. V roce 2010 byla za celoživotní přínos severočeskému knihovnictví oceněna Cenou českých knihovníků. (71; 72)

Daniela Wimmerová

Narodila se 25. února 1948 v Novosedlicích. Vystudovala Střední knihovnickou školu v Praze. Působila v Městské knihovně v Bílině a v Okresní knihovně v Teplicích. Po přestěhování se do jižních Čech začala pracovat v Městské knihovně v Českém Krumlově jako metodička v oddělení regionálních funkcí. Usilovala o zvýšení profesní úrovně veřejných knihoven v regionu. Stojí za celou řadou podpůrných aktivit, je např. autorkou projektu „Knihovna - informační centrum obce“. Iniciovala i rekvalifikační kurzy pro zájemce o práci v malých venkovských knihovnách. Po mnoho let byla komisařkou hodnotící komise celostátní soutěže Vesnice roku. Při prosazování profesních zájmů aktivně komunikovala s poslanci, senátory i představiteli místní samosprávy a rozvíjela vzájemnou spolupráci. Po obnovení činnosti Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) se zapojila do práce jihočeské regionální organizace SKIP. V letech 1995-2007 zde

zastávala funkci předsedkyně. Během svého předsednictví se jí podařilo navázat profesní kontakt s hornorakouskými knihovníky. Za budování vzájemných vztahů obdržela v roce 1999 pamětní medaili. V roce 2003 získala za rozvoj českého knihovnictví Medaili Z. V. Tobolky. O rok později byla oceněna i Cenou českých knihovníků. V roce 2007 dosáhla důchodového věku, odešla z Městské knihovny v Českém Krumlově a začala působit jako dobrovolná knihovnice v pobočce Městské knihovny Kaplice v Blansku. (73; 74)

4. OSOBNOSTI ČESKÉ A SVĚTOVÉ KULTURY V KNIHOVNÁCH

Předchozí kapitola představila řadu lidí, pro které se knihovnictví či přímo povolání knihovníka stalo celoživotním posláním. Je ale i dost takových, kteří okusí práci v knihovně, ale nezůstanou u ní. Tato zkušenost se stane pouhou epizodou v jejich životě. I mezi slavnými osobnostmi najdeme řadu těch, kteří byli během svého života po kratší či delší dobu zaměstnáni v knihovně. Tato kapitola by měla umožnit seznámit se s některými z nich.

Asi nejznámějším knihovníkem, o kterém má povědomí i veřejnost, je Girolamo Giacomo Casanova, italský dobrodruh a záletník z 18. století. Budeme-li se ale snažit, zjistíme, že slavných osobností, které pracovaly po určitou část svého života v knihovně, je mnohem víc. Seznam více než 40 „slavných knihovníků“ je uveden v příloze 7. Obsahuje kromě jména a data narození, popř. i úmrtí, i informace o národnosti a sféře, v níž se daná osoba proslavila. Při pohledu na tento seznam zjistíme, že valná většina „slavných knihovníků“ byla literárně činná. Nejčastěji se proslavili jako spisovatelé, básníci, dramatici, publicisté, je mezi nimi i dost historiků, jazykovědců či filozofů.

Mezi slavné knihovníky z řad zahraničních literátů patří např. Luis Jorge Borges, Lewis Carroll, Johann Wolfgang von Goethe, oba bratři Grimmové, Gotthold Ephraim Lessing, Marcel Proust nebo Friedrich Schiller. K těm českým se pak řadí např. Karel Čapek, Václav Hanka, Václav Hrabě, František Hrubín, Jaromír John, Adam František Kollár, Jiří Mahen, Alois Mrštík, Antonín Sova, Pavel Josef Šafařík nebo Vilém Závada. K filozofům vykonávajícím během svého života povolání knihovníka patří např. David Hume, Immanuel Kant nebo Gottfried Wilhelm von Leibniz.

Mezi slavnými knihovníky nalezneme i herce, zpěváky, výtvarníky a další. Za všechny jmenujme např. irského herce Patricka Bergina, českou herečku Evu Gerovou, písničkáře Jarka Nohavicu, sochaře a výtvarníka Tomáše Perglera nebo režiséra Jana Antonína Pitínského. Někteří ze známých knihovníků jsou spjati i s politikou. Sem patří např. Laura Bush, Viktorie Špidlová, Benjamin Franklin nebo Mao Ce-Tung.

Mezi osobnostmi české či světové kultury, které pracovaly po nějakou dobu v knihovně, je většina mužů. Dam, které vykonávaly či ještě vykonávají knihovnické povolání a zároveň jsou veřejně známými, není mnoho. Z těch zahraničních to je např. americká spisovatelka a básnířka Ina Coolbrith, anglická spisovatelka Veronica Stallwood či již zmiňovaná bývalá první dáma USA Laura Bush. K známým knihovnicím v České republice patří např. prozaička Irena Dousková, spisovatelka Lenka Lanczová, herečka Eva Gerová, spisovatelka a básnířka Jana Jirásková či Viktorie Špidlová, manželka bývalého premiéra ČR Vladimíra Špidly.

Je zajímavé sledovat, jak se knihovnická zkušenost odrazí někdy i do tvorby těchto lidí. Anglická spisovatelka Veronica Stallwood je autorkou série detektivních příběhů, jejichž hlavní postavou je Kate Ivoryová, spisovatelka na volné noze a občasný amatérský detektiv zároveň. Jeden z detektivních příběhů zasadila Veronica Stallwood i do prostředí knihoven. V její knize „Záhada Bodleyho knihovny“ se šetří krádeže cenných knih a vražda jedné knihovnice. Navíc zde i zjistíme, že i Kate Ivoryová, hlavní postava detektivních příběhů, působila po nějakou dobu v Bodleyho knihovně v úseku katalogizace. (75)

Na knihovnickou etapu svého života reagovali i mnozí z našich literátů a umělců. Básník, dramatik a prozaik František Hrubín (1910-1971) pracoval Ústřední knihovně hlavního města Prahy v letech 1934-1945. V roce 1964 napsal prózu „Zlatá reneta“, jejíž hlavní postavou je knihovník. Kniha byla o rok později i zfilmována. (76) Básník, prozaik, dramatik a publicista Jiří Mahen (1882-1939) nastoupil do brněnské městské knihovny v roce 1920 a setrval v ní až do své smrti. Poměry v kultuře tehdejší doby zkritizoval ve svých „Dvaceti knihovnických pohádkách“, které v roce 1926 publikoval pod pseudonymem Zelená maska v časopise Rozpravy Aventina. (77) Práce v knihovně inspirovala i Jana Šnobra (1901-1989). Tento literární historik, básník a editor pracoval během svého života v několika knihovnách. V letech 1926-1928 šlo o knihovnu Masarykova lidov ýchovného ústavu, Ústřední slovanskou zemědělskou knihovnu a knihovnu Československé akademie

zemědělské. Z této doby pochází i jeho dílo „Knihovník a panna: balada didaktická, poučná, lidovýchovná a prorocká, potvrzující starobylost poctivého stavu knihovnického, kterou při popisu inkunábulí na desce jedné z nich vynášel a vyzkoumal a pro potěchu spolku čsl. Knihovníků a jejich přátel v Praze ke dni 8. března 1928 na světlo boží vynesl Jan Šnobl“. (78) S humorem pohleděl na práci knihovníka i textař a písničkář Jaromír Nohavica (1953). Do knihovny nastoupil v roce 1974 a práci knihovníka vykonával po devět let. V roce 1981 napsal pro své kolegyně text k Aznavourově písni „Tu te laisses aller“, který nazval „Knihovník“ (viz příloha 8). (79) Po vysoké škole působil krátce v knihovně i spisovatel, dramatik, prozaik a žurnalista Karel Čapek (1890-1938). Své dojmy z práce knihovníka v Národním muzeu vylíčil ve svém fejetonu „Kam se dějí knížky“ (viz příloha 9). (80) Poslední, o kom bude zmínka, je výtvarník a sochař Tomáš Pergler (1960). V knihovně Akademie výtvarných umění v Praze pracuje již od roku 1998. O tom, že je mu práce inspirací, svědčí názvy některých jeho uměleckých děl. Za všechny třeba: „Knihovnice Petra“, „Adorace knihovníka“, „Knihovníkův poslední sen“, „Knihovníkův konec“, „Náhrobek knihovníka a jeho choti“. (81) Podobných příkladů bychom určitě našli více, na ukázkou to ale stačí.

Představme si nyní blíže některé z těch, kteří pracovali či ještě pracují v knihovně, a kteří ještě žijí.

Patrick Bergin

Narodil se 4. února 1951 v irském Dublinu. V sedmnácti letech se přestěhoval do Londýna. Zde při práci v Národní knihovně studoval večerně učitelství na North London Polytechnic. Poté pracoval jako pedagog a nějakou dobu i cestoval. Počátky jeho herecké kariéry sahají do konce 80. let 20. století. Tento irský herec si zahrál např. ve filmech „Země nikoho“, „Měsíční hory“, „Noci s nepřítelem“, „Vysoká hra patriotů“ nebo v televizním zpracování Robina Hooda. (82)

Laura Bush

Laura Bush se narodila 4. listopadu 1946 v Midlandu ve státě Texas. V roce 1968 vystudovala Jižní metodistickou univerzitu v Dallasu. O pět let později si na Texaské univerzitě v Austinu udělala doktorát z knihovnictví. V roce 1977 se provdala za Georgea W. Bushe. Pracovala jako učitelka a knihovnice. Má dvě dcery. V lednu 2001 nastoupil G. W. Bush do funkce prezidenta USA a setrval v ní až do ledna 2009.

Po celou tu dobu byla Laura Bush tedy první dámou USA. (83; 84)

Irena Dousková

Narodila se 18. srpna 1964 v Příbrami. V roce 1976 se celá rodina přestěhovala do Prahy. V letech 1983-1985 pracovala jako knihovnice a sekretářka. V roce 1989 absolvovala práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po ukončení studia pracovala jako dramaturgyně a novinářka. Od roku 2005 je na volné noze. Irena Dousková je známou prozaičkou. Z jejích děl zmiňme např. romány „Hrdý Budžes“ a „Oněgin byl Rusák“. Oba romány se dočkaly divadelní dramatizace. Známa je i kniha povídek „O bílých slonech“ nebo novela „Goldstein píše dceři“. (85)

Eva Gerová

Eva Šancová - Branbergerová se narodila 4. března 1920. Svou hereckou kariéru zahájila již během svého studia na Státní konzervatoři v Praze v roce 1936, a to pod uměleckým jménem „Gerová“. Od svých šestnácti let do svých osmnácti stačila natočit 12 filmů. Patří mezi ně např. „Otec Kondelík a ženich Vejvara“, „Jarka a Věra“ nebo „Venoušek a Stázička“. V roce 1939 se vdala a přijala jméno Šancová. Byl to i rok, kdy ukončila svou kariéru herečky. Po válce začala pracovat v Univerzitní knihovně jako

brigádnice, později v Knihovně Společenských věd. Udělala si knihovnickou nástavbu a začala pracovat v Divadelním a filmovém oddělení Městské knihovny v Praze. Má dvě děti. (86)

Josef Hrubý

Narodil se 10. května 1932 v Černěticích poblíž Strakonice. Vystudoval obchodní akademii ve Vimperku. Knihovnické profesi se věnoval od roku 1955, kdy nastoupil v Sušici jako knihovnický inspektor. Tuto profesi vykonával až do roku 1959, kdy se stal ředitelem Městské knihovny v Plzni. V této funkci setrval až do roku 1969. Josef Hrubý se proslavil jako básník. Z jeho sbírek zmiňme např. „Ve jménu lásky, lodí a ryb“, „Topoly“ nebo „Znamení býka“. Přispíval do celé řady literárních časopisů a připravoval také původní pořady pro Český rozhlas Brno. Některé z jeho básní byly i zhudebněny. (87)

Jana Jirásková

Tato česká prozaička a básnířka se narodila v Poděbradech roku 1970. Během svého života se mnohokrát stěhovala. Momentálně žije v Chrudimi. Má čtyři děti. Pracuje v oddělení pro dospělé v chrudimské městské knihovně. Od roku 2006 zde vede literární klub PSAhlaVCI. Je i šéfredaktorkou měsíčníku téhož názvu. Je autorkou povídkových knih „Kanička pošmodrchaná“ a „Paranoidní pijavice“. (88; 89)

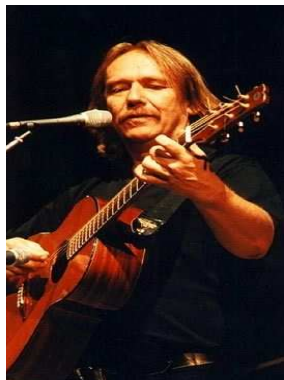
Lenka Lanczová

Narodila se 29. prosince 1964 v Dačicích. Od roku 1987 pracuje v Městské knihovně ve Slavonicích. Je autorkou celé řady dívčích románů a patří k jedním z nejčtenějších. A také nejproduktivnějších - od roku 1992 vydala více než 50 románů. V celostátní anketě Moje kniha se v roce 2004 umístila na třetím místě.

Z hlediska českých autorů na místě prvním. Z jejích knih zmiňme např. „Znamení blíženců“, „Prázdniny pro zaláskované“ nebo „Tajná láska“. (90)

Jaromír Nohavica

Narodil se 7. června 1953 v Ostravě. Vystudoval střední všeobecně vzdělávací školu v Ostravě a střední knihovnickou školu v Brně. Vystřídal několik povolání. Jako knihovník pracoval po devět let od roku 1974. Nejprve v půjčovně v Ostravě, od roku 1978 pak v bibliograficko-informačních službách v knihovně v Českém Těšíně. Mezitím byl dva roky na vojně, kde byl též knihovníkem. Od roku 1981 je umělcem na volné noze. Je znám především jako písničkář. Své první album vydal v roce 1988. K dnešnímu roku jich má na svém kontě kolem 15. Např. „Darmoděj“ (1988), „Tři čuníci“ (1994), „Divné století“ (1996) nebo „Ikarus“ (2008) Je ale i vyhledávaným textařem. Skládá hudbu, překládá. V roce 2002 si zahrál ve fiktivním dokumentu Petra Zelenky „Rok ďábla“. (91; 92)

Tomáš Pergler

Narodil se 22. srpna 1960 v Praze. V roce 1985 absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Od roku 1998 pracuje v knihovně Akademie výtvarných umění v Praze. Tomáš Pergler je výtvarník a sochař, člen Nového sdružení pražských umělců. Má za sebou více než tři desítky výstav. (81)

Jan Antonín Pitínský

Narodil se 30. října 1955 v dnešním Zlíně. Po gymnáziu absolvoval dvouletou nástavbu na Střední knihovnické škole v Brně. V letech 1978-1981 pracoval jako knihovník v Moravské galerii v Brně i jako inspicient a archivář v brněnském Divadle na provázku. Ke konci 80. let 20. století pracoval jako knihovník v Pedagogické knihovně

Státní vědecké knihovny. Jan Antonín Pitínský je významným divadelním režisérem, dále prozaikem, básníkem a dramatikem. Píše vlastní hry – např. „Matka“, „Pokojíček“, „Komora“. Je autorem řady scénářů a adaptací literárních textů. Příležitostně točí i televizní dokumenty. Zahrál si ve filmu Věry Chytilové „Vyhnání z ráje“. (93)

Veronica Stallwood

Narodila se v roce 1939 v Londýně. Po střední škole vystřídala několik povolání – jedním z nich bylo i to knihovnické. V pozdějším věku absolvovala kurz tvůrčího psaní a začala psát detektivní příběhy z prostředí Oxfordu, v jehož blízkosti žije. Veronica Stallwood je dnes známou spisovatelkou. Z jejích knih uveďme např. tituly „Prokletá sbírka“, „Záhada Bodleyho knihovny“, „Tajemství rukopisu“ nebo „Smrt zahradnice“. (94; 95)

Viktorie Špidlová

Narodila se v roce 1951. Pracovala jako knihovnice v jindřichohradecké knihovně. V roce 1992 se podruhé vdala. Jejím manželem se stal Vladimír Špidla. Ten byl v roce 2002 zvolen předsedou vlády ČR. Viktorie Špidlová se s ním přestěhovala do Prahy a po dobu jeho předsednictví pracovala jako knihovnice v knihovně Akademie věd ČR. V roce 2005 získala ocenění „Librosaurus“, udělované jihočeským regionem SKIP. Vyznamenána byla zejména za významnou propagaci knihovnického povolání v době, kdy působila jako manželka předsedy vlády. (96; 97)

5. OBRAZ KNIHOVNÍKA V UMĚNÍ

Tato kapitola se cele věnuje obrazu knihovnického povolání v umění. Zajímá se o to, jak jsou knihovníci a knihovnice prezentováni v knihách a filmech. Jejím inspirací se stal článek „Vrahem je knihovník“ publikovaný v časopise Ikaros. V něm je zmíněno několik filmů, v nichž vystupuje postava knihovníka či knihovnice, nebo které se alespoň odehrávají v prostředí knihovny. Článek zkoumá, jakou roli v daném příběhu knihovna i její zaměstnanci hrají. (98)

V rámci této kapitoly byly sestaveny seznamy knih a filmů, v nichž vystupuje knihovník či knihovnice. Přiloženy jsou v příloze. Pro seznam knih (příloha 10) byl jedním z hlavních zdrojů on-line katalog Městské knihovny v Praze (heslo knihovník, knihovnice). Ostatní je výsledkem vlastního pátrání a objevování a také procházení internetu. Pro sestavení seznamu filmů (příloha 11) byla odrazovým můstkem filmová databáze FDb.cz, která umožňuje prohledávat filmy mimo jiné i dle profese (opět zadána hesla knihovník, knihovnice). Seznam byl doplněn podobně jako ten předchozí o výsledky pátrání z internetu.

Podíváme-li se na seznam filmů a knih, kde vystupuje postava knihovníka či knihovnice, budeme možná dosti překvapeni, a to jejich množstvím. Jsou jich desítky. Přesto, je-li někdo otázan na název filmu či knihy, kde si postavu knihovníka vybaví, často dlouze a mnohdy ve výsledku i marně vzpomíná. Jedním z důvodů je i fakt, že významnější role není knihovníkovi svěřována příliš často. Když už se v knize či filmu objeví, většinou se jen mihne. A mnohdy jde o mihnutí natolik nevýrazné, že si na jeho přítomnost nevzpomeneme už ani na konci příběhu, natož o pár dní později. Nekřivdíme ale autorům všem, jsou i tací, kteří poskytují knihovníkovi prostor, někdy i v rozsahu celého díla, jedná-li se o roli hlavní. Rozdělíme si nyní filmy a knihy do skupin podle míry výskytu knihovníků/knihovnic v rámci příběhu. Vynecháme tedy ty, v nichž se vyskytuje knihovna bez personálu, a hrdinové si vystačí sami. Filmy a knihy, v nichž personál knihovny nechybí, bychom mohli rozdělit do tří skupin.

V první skupině by byly ty, kde se postava knihovníka/knihovnice sice objeví, ale jde o malou roli, téměř bezvýznamnou a tudíž i snadno zapomenutelnou. Sem bychom mohli zařadit např. knihovnici z knihy „S elegancí ježka“ nebo „Léčba Schopenhauerem“. Z řad filmových nenápadných knihovnic by šlo o tu z „Billy Elliota“, ze „Snídaně u Tiffanyho“ nebo z komedie „Ať žijí duchové“.

Druhá skupina by byla tvořena knihovníky/knihovnicemi, kteří se dostanou do výraznějšího kontaktu (mnohdy spíše konfliktu) s hlavním hrdinou. Sem bychom mohli zařadit knihovnici z Coelhova románu „Jedenáct minut“ nebo z knihy „PS: Miluji tě“ od Cecelie Ahern. Také knihovníky ze „Jména růže“, „Sophiiny volby“, „Světáků“ či „Philadelphie“.

Povolání knihovníka vykonávají i někteří hlavní hrdinové a těm je věnována poslední, třetí skupina. Knihovnice v hlavní roli vystupuje např. ve filmech „Mumie“ či „Podlá hra“. V knize pak v Coelhoffově románu „Veronika se rozhodla zemřít“ nebo v romantickém příběhu „Anděl pro Emily“. Knihovníka bychom v hlavní roli našli např. v Horníčkově knize „Julius a Albert“ nebo ve filmech „Mazlíček“, v trilogii o „Flynnu Carsenovi“, ve „Vykoupení z věznice Shawshank“ nebo v „Zakletém v čase“. Oba z posledních jmenovaných titulů mají knižní i filmovou podobu.

Beletrie a film mohou pozitivně ovlivnit veřejné vnímání knihovnické profese. A některé tak i činí. Stále ale převládá množství těch, které této profesi ještě přidávají – ať už na šedi, neschopnosti nebo děsivosti. Protože literární i filmový svět pracuje se stereotypy, jsou si někteří knihovníci/knihovnice ve způsobu svého zobrazení podobní. Většina postav knihovníků/knihovnic by se dala roztrždit do tří skupin.

Jedním z častých obrazů knihovníka či knihovnice je tzv. „šedá myš“. Nevýrazný knihovník/knihovnice staromládeneckého/staropanenského vzezření. Nepřitažlivý, neelegantní, trochu upjatý. Do této skupiny spadají většinou knihovníci/knihovnice, kteří se ve filmu objeví jen krátce. Patřila by sem např. knihovnice ze „Snídaně u Tiffanyho“,

vzorovým příkladem je pak zobrazení knihovnice ve filmu „Život je krásný“.

Dalším častým zobrazením je knihovník/knihovnice, pro něhož jsou pravidla a řád nade vše. Jde o autoritativní osoby, které rády prezentují svou moc. Tito knihovníci/knihovnice jsou přísní, neomylní, mnohdy štrobení, nevrlí a podráždění. Tímto způsobem je zachyceno knihovnické povolání např. v dílech „Sophiina volba“, „Jméno růže“, „Policajt z knihovny“ nebo „PS: Miluji tě“.

Komičtí knihovníci/knihovnice tvoří pak třetí nejčastěji se vyskytující skupinu. Osoby vesměs nešikovné, neohrabané, naivní. Založením spíše introverti. Podobně je knihovník zobrazen ve filmu „Flynn Carsen“ či „Mazlíček“. Knihovnici tohoto typu nalezneme např. ve filmech „Mumie“ či „Podlá hra“ nebo v knize „Anděl pro Emily“.

Projděme si nyní galerii knihovníků a knihovnic z filmového plátna či stránek knih a představme si některé blíže. Na ukázkou toho, že je knihovnické povolání zastoupeno v nejrozličnějších žánrech, se snaží následující text sdružovat postavy, u kterých je to možné, podle typu literatury/filmu.

S postavou knihovníka se můžeme setkávat na stránkách knih a ve filmech již od svých mladých let. Knihovnické povolání se nevyhýbá totiž ani literatuře určené mladším či starším dětem. V Gurneyově „Dinotopii: zemi mimo prostor a čas“ spolu žijí v klidu a míru lidé s dinosaury a o knihovnu se tu stará Deinonychus jménem Enit. (99) Malou roli dostala knihovnice i v Zindelově příběhu „Pigman: zpráva o [prasátku]“. Větší prostor je naproti tomu věnován knihovnici městské knihovny, paní Murphyové, a to na stránkách knihy „Legenda o pistolníci Murphyové“ (Eoin Colfer).

Knihovníci nechybí ani ve světě sci-fi a fantasy. V sérii fantasy knih z cyklu „Úžasná zeměplocha“ od Terryho Pratchetta vystupuje knihovník v podobě lidoopa. Horác Paklobúk byl původně člověkem, při jedné z magických nehod se ale proměnil v orangutana. Zjistil, že se mu v této nové podobě vykonává profese knihovníka mnohem lépe a odmítá se

nechat proměnit nazpátek. Jako lidoop má větší sílu, dosáhne lépe na knihy ve vyšších policích a navíc budí i respekt. V knihovně mu občas vypomáhá nedostudovaný mág Mrakoplaš, tedy pokud zrovna neprožívá nějaké dobrodružství a nehrozí mu smrt. Což se tomuto smolaři a hrdému zbabělci stává často. (100) O tom, s jakým nadšením pracuje zrovna jako pomocník knihovníka, vypovídá následující úryvek: *„Když se nic nestane, bude nejpozději do měsíce zpět na univerzitě a hurá! zpět do knihovny k rovnání knih. Jeden nudný den za druhým a mezitím nějaké to kratší období nudy. Už se nemohl dočkat. Každá minuta, která nebyla proplýtvaná, byla pro Mrakoplaše minuta ... hm ... proplýtvaná. Vzrušení? To ať se děje někomu jinému.“* (101, s. 420)

Knihovník z cyklu Úžasná Zeměplocha (102)

Stává se, že se v prostorách knihoven odehrají i zločiny – krádež či dokonce vražda. V tu chvíli nastupuje na scénu detektiv, který má vyšetření zločinu na starost. A i když vrahem není knihovník, detektiv se v průběhu vyšetřování dostává s pracovníky knihovny do kontaktu. Takto se např. seznámila s pracovníky Bodleyho knihovny v Oxfordu Kate Ivoryová. Spisovatelka a detektiv-amatér v jedné osobě vyšetřuje v knize *„Záhada Bodleyho knihovny“* (Veronica Stallwood) krádeže knih a jednu vraždu. (75) Někdy je knihovník dokonce sám v pozici vyšetřovatele. Tak je tomu např. v knize Erica Wrighta *„Třikrát Charlie Salter a Lucy Trimblová“*. Knihovnice Lucy Trimblová zdědila detektivní kancelář a dva z oněch tří případů řeší sama. (103)

K záhadným úmrtím majícím spojitost s knihovnickou profesí, dochází zas na stránkách historického románu „Jméno růže“. S prostředím knihovny je zde spojena postava Malachiáše z Hidelsheimu a Jorgea z Burgasu. Děj se odehrává v benediktinském opatství v italských Alpách na počátku 14. století. Malachiáš z Hidelsheimu, vysoký, hubený, bledý mnich s velkýma nemotornýma rukama a pichlavým pohledem, je strážcem tamní knihovny. Jorge z Burgasu, slepý, více než osmdesátiletý mnich, s bílými vlasy a vousy, bledým obličejem a majestátným hlasem ví o knihovně a jejích knižních pokladech vše. Má výjimečně dobrou paměť a úctu budící znalosti. Z dnešního pohledu jde ale i o fanatika, který miluje svou pravdu natolik, že se ve své snaze odstranit lež neštítí ničeho. Aby zabránil šíření myšlenek, které se neshodují s jeho názorem na věc, napouští rukopis, který je obsahuje, jedem. Každý z jeho čtenářů zemře. Vrahem je v tomto případě knihovník. (104) Román Umberta Eca byl i zfilmován.

Volker Prechtel jako Malachiáš z Hidelsheimu ve filmu Jméno růže (105)

Fjodor Šaljapin jako Jorge z Burgasu ve filmu Jméno růže (106)

Hrůzu nahánějící příběh z prostředí knihovny nabízí dále Stephen King. V povídce „Policajt z knihovny“ vystupuje hned několik knihovníků, hororovou z ní činí ale postava knihovnice Ardelie Lortzové. Nikdo nemá ani tušení, že není lidskou bytostí, ale monstrem v ukradeném lidském těle. Děsí děti a živí se jejich strachem. Kdo se jí znelíbí, toho zabije. Spadeno má zejména na nevraceče knih. Na toho, kdo nevrátí knihu, posílá knihovního policajta. (107)

Pro odlehčení zmiňme nyní některé z reprezentantů knihovnického povolání, které vzešli z pera autorů (resp. autorek) literatury pro ženy. Knihovnici v hlavní roli romantického příběhu nalezneme např. v knihách „Anděl pro Emily“ (Jude Deveraux), „Samota pro dva“ (Táňa Kubátová) či „Chlápek od vedlejšího hrobu“ (Katarina Mazetti). V hlavní roli všech těchto tří knih je mladá knihovnice, kterou práce v knihovně baví a naplňuje.

Hlavní postavou „Samoty pro dva“ je knihovnice pracující na pobočce Mahenovy knihovny v Brně, Adéla Pechová. Je jí 30 let. Je nenápadná, mlčenlivá, vyhledává ráda samotu. Sama sebe považuje za nepříliš hezkou a nezajímavou. Od muže, který se do ní zamiluje, se čtenář naopak dovídá, že se hodně podceňuje. Že je hezká, inteligentní a umí být i výřečná. (108)

Podobné rysy bychom našli i u knihovnice z „Chláпка od vedlejšího hrobu“ (Katarina Mazetti). V této knize vystupuje více zaměstnanců knihovny, pozornost bude věnována ale hlavní postavě a tou je Desirée Wallinová. Pracuje v dětském oddělení. Je jí 35 let. Je hodně bledá a nevýrazná. Působí křehce, je ale samostatná. Má velký smysl pro humor, je hodná a inteligentní, také trochu nepraktická. (109)

Co se týče shodných či dosti podobných rysů, tak Desirée i Adéla mají vystudovanou knihovnickou školu. Mají sklon obklopovat se béžovou, hnědou či okrovou barvou. Baví je práce s dětmi. Obě jsou štíhlé a obě jsou vdovy. Je zajímavé, kolik postav knihovnic je v celkem raném věku vdovami. Kromě dvou výše zmíněných vystupovala devětadvacetiletá

knihovnice-vdova i v knize „Konec světa & Hard-boiled Wonderland“ (Haruki Murakami). (110)

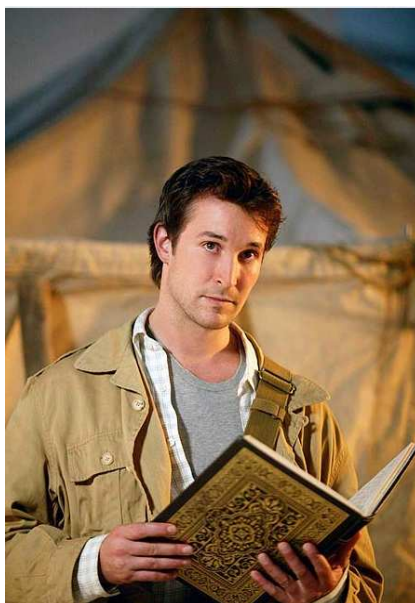
Kniha „Anděl pro Emily“ začíná tím, že hlavní hrdinka Emily Jane Toddová je oceněna Národním knihovnickým svazem za to, že myslí na znevýhodněné děti a rozváží dětské knihy do odlehlých vesnic v Apalačských horách. O knihovnické profesi se z knihy lecco dozvíme. Je zde zmínka o Emilyných návštěvách veletrhů, o komunikaci s knihkupci, nakladateli a autory. O pořádaných výstavách, autogramiádách, autorských čteních. Kromě aktivit v rámci své profese vede hlavní hrdinka vcelku klidný, obyčejný život. Je hezká, hodná a nevýbojná. Prakticky založená. Je chytrá, miluje záhady a je zvědavá. Pomáhá občas svému příteli, který je investigativním žurnalistou, vyhledávat zajímavá fakta, odhalit pravdu. Romantikou prochnutý příběh je založen na kontrastu knihovnické profese (asociující nuda, nezajímavost) a dobrodružství, nebezpečí. (111) Sama Emily v jedné části knihy pronese: *„Nepatřím k těm odvážným ženám, které tajně touží nosit pistoli a v noci pročesávat špinavá skladiště. Daleko víc jsem, echm, knihovnický typ. Stačí mi vzrušení z druhé ruky.“* (111, s. 21) A možná právě proto se v jejím životě objeví anděl a někdo ji chce zabít. Na podobném kontrastu jsou postaveny i filmy „Mumie“, „Flynn Carsen“ nebo „Podlá hra“.

„Mumie“ a „Flynn Carsen“ jsou filmy, které si dost lidí spojí s knihovnickou profesí. Jednou z hlavních postav „Mumie“ je inteligentní egyptoložka Evelyn Carnahanová. V době, kdy se s ní seznamujeme, pracuje v knihovně muzea. Následuje setkání s Rickem O’Connellym a příběh plný dobrodružství a nebezpečností se začíná. (112) I Flynn Carsen je ve stejnojmenném filmu knihovníkem. Tento mladý, sympatický, chytrý muž pracuje v knihovně, která ve svém tajném oddělení uchovává cenné historické artefakty. Jeden z nich – část Kopí osudu – je ale ukraden a Flynn Carsen se ho za doprovodu své kolegyně vydává najít – dřív, než bude zneužito jeho moci. Překonává četné překážky a úskalí. (113) Zajímavostí je název filmu. V originále zní „The Librarian: Quest for the Spear“ – tedy „Knihovník: Kopí osudu“. U

nás se film ale promítal pod názvem „Flynn Carsen: Kopí osudu“. Těžko říct, zda to nesvědčí o neatraktivnosti knihovnického povolání a o strachu, že by na film nesoucí název „knihovník“ nepřišlo tolik lidí.

Rachel Weisz jako Evelyn Carnahanová ve filmu Mumie (114)

Noah Wyle jako Flynn Carsen ve filmu Flynn Carsen: Honba za kopím osudu (115)

Ve filmu „Podlá hra“ se knihovnice dostává do centra zájmu zločinců a čelí nejrůznějším nebezpečím a nečekaným situacím. Glorie Mundyová, trochu upjatá, důvěřivá, naivní knihovnice je typově podobná Evelyn Carnahanové z „Mumie“. Je mladá a hezká, občas nosí brýle. Je hodná. Po večerech plete. Působí místy bláznivě a potrhle – s ohledem na to, co se jí vše ale děje, je to celkem pochopitelné a nemusí to souviset s jejím zaměstnáním. Kromě ní se ve filmu objevují ještě dvě další knihovnice. Paní Mongová – starší šedovlasá dáma s vlasy v drdolu a brýlemi, která

shledává vzrušujícím vyhledávání informací. A pak Stella, která je zhruba ve stejném věku jako hlavní hrdinka Glorie. Je značně nedůvěřivá. Nebezpečí číhá všude a je třeba na něj být připraven. Násilníci a cvoci se mohou objevit kdykoli a proto nosí v kabelce celý arzenál prostředků na jejich zneškodnění. Vlastní pepřák, ječák a další prostředky k sebeobraně. (116)

Goldie Hawn jako Gloria Mundyová ve filmu Podlá hra (117)

Marilyn Sokol jako Stella ve filmu „Podlá hra“ (118)

Jak už bylo řečeno na začátku kapitoly, existuje celá řada filmů/knih, kde se postava knihovníka/knihovnice jen mihne. Nezáleží, jak se jmenuje, protože to každý zapomene. Mnozí zapomenou i skutečnost, že se ve filmu/ knize vyskytl. Na tom, zda si postavu knihovníka/knihovnice ve filmu či knize člověk zpětně vybaví, záleží i to, jak významné bylo setkání hlavního hrdiny s ní. Představme si nyní několik zástupců knihovnické profese, rozsah jejichž role není příliš velký, přesto v paměti utkví.

Malou roli dostala knihovnice např. v knize Paula Coelho „Jedenáct minut“. Citlivá a milá knihovnice se stane spřízněnou duší hlavní hrdinky. Ač prožila dle svých slov šťastné dětství, vystudovala na jedné z nejlepších škol, vdala se a její manželství vydrželo dlouhých 30 let, má tři děti, práci ve státní službě a měla by být šťastná, tak není, minimálně uvnitř ne. Něco jejímu životu chybí. Vzrušení, překvapení, život sám. (119)

Sholom Weiss není oproti tomu ani milý, ani sympatický. Knihovník ze „Sophiiny volby“ (William Styron), bledý třicátník s brýlemi, strnulým výrazem a ostrým, nepřátelským hlasem připomíná hlavní hrdince nacistu. Je upjatý, nepřístupný, autoritativní, ve své komunikaci jízlivý a neotesaný. (120)

John M. Rothman jako Sholom Weiss ve filmu Sophiina volba (121)

Nepříjemným zážitkem se návštěva knihovny stala i pro Holly Kennedyovou, hlavní postavu románu „PS: Miluji tě“ (Cecelia Ahern). Ta zavítá do knihovny kvůli internet, u sebe má dostatek peněz na 40 minut připojení. Přesáhne ale o čtyři minuty. Více peněz u sebe ale nemá. Knihovnice trvá na zaplacení. Striktně zamítá možnost, že by Holly pro peníze došla a donesla je. Prostory knihovny nesmí opustit nikdo bez zaplacení. Když si chce tedy zavolat, aby ji někdo potřebné peníze donesl, ukáže knihovnice na ceduli s přeškrtnutým telefonem a upozorní ji, že telefonovat je v knihovně zakázané. Knihovnice nemá pochopení, není ani trochu vstřícná, nenabízí žádná řešení vzniklé situace. Striktně trvá na pravidlech. Pod tíhou argumentů o bezvýchodnosti nastalé situace nakonec sleví a povolí hlavní hrdince jít si zatelefonovat ven

před vchodové dveře. Po celou dobu ji pak pozoruje ostřížím zrakem, aby jí snad neutekla. (122)

Přibližme si nyní ještě některé z knihovníků/knihovnic, která mají v příběhu hlavní roli. Funkci vězeňského knihovníka zastává v době výkonu svého trestu např. Andy Dufresne, hlavní postava povídky „Rita Hayworth a vykoupení z věznice Shawshank“ (Stephen King). Knihovníkem byl 23 let a díky své vytrvalosti, systematickosti a aktivitě se mu podařilo vybudovat jednu z nejlepších vězeňských knihoven Nové Anglie. (123) Povídka se dočkala i filmového zpracování. Andyho Dufresna si ve filmu „Vykoupení z věznice Shawshank“ zahrál herec Tim Robbins.

Vězeňského knihovníka hraje i Hugo Haas ve filmu „Mazlíček“. Vystupuje zde jako osmadvacetiletý doktor filozofii Alois Pech. Žije sám se svou milující a starostlivou maminkou. Je trochu puntičkář. Z dalších vlastností mu vlastních zmiňme skromnost, neprůbojnost a poklidnost. Je inteligentní, hodný, trochu nepraktický a nešikovný. (124)

Hugo Haas jako Alois Pech ve filmu Mazlíček (125)

Knihovník v hlavní roli vystupuje i v knize „Zakletý v čase“ (vyšla také pod názvem „Žena cestovatele časem“) od Audrey Niffenegger. Henry De Tamble trpí genetickou poruchou, díky které se nečekaně přesouvá v čase do minulosti i budoucnosti. Pokud se zrovna ocitá v přítomnosti, pracuje v Newberryské knihovně. Povolání knihovníka bylo v tomto případě zvoleno nejspíš proto, že je to jedno z mála povolání, které člověk s touto genetickou poruchou může vykonávat, aniž by někoho

ohrozil, když nečekaně zmizí. A také proto, že se dá v knihovně zmizet celkem nenápadně, aniž by člověk vzbudil přílišnou pozornost. Příběh se odehrává totiž v době, kdy tato porucha nebyla ještě objevena a ostatní o ní nemají ponětí. (126)

I hlavní postava románu „Veronika se rozhodla zemřít“ pracuje v knihovně. Autorem příběhu je již jednou zmiňovaný Paulo Coelho. Veronika je podobně jako Heidi z „Jedenácti minut“ milá, sympatická, navenek šťastná, uvnitř ale nikoli. Veronika vystudovala práva, po dokončení školy nastoupila do veřejné knihovny. Vyhovoval ji, ač malý, tak pravidelný plat, stejná pracovní doba, neměla žádné ambice, neusilovala o postup. Každodenní stereotyp, jednotvárnost života ji nakonec ale přivedou k pokusu o sebevraždu. Tím mimo jiné kniha začíná. (127) Budeme-li předpokládat, že Coelho měl nejprve vizi příběhu a až při jeho sepisování se rozhodl, že bude Veronika knihovnicí, pak jde o jednu z knih, které nevrhají pozitivní světlo na knihovnické povolání. Povolání knihovnice by totiž v tomto případě bylo zvoleno jako něco, co má posílit jednotvárnost dní, chybějící přítomnost jakéhokoli vzruchu, vnitřní prázdnotu, co má symbolizovat nudný ubíjející život.

Na povolání knihovníka se odkazuje i americký film „Život je krásný“. Hlavní hrdina, George Bailey, se ke konci příběhu dostane do zdánlivě bezvýchodné situace, a protože neví, jak dál, začne přemýšlet o sebevraždě. Z nebe je seslán anděl, který mu má tento čin rozmluvit. George vysloví myšlenku, že se raději ani neměl narodit, což anděla inspiruje a ukáže mu svět, v němž se George Bailey nikdy nenarodil. Je to smutný pohled, při kterém si ale uvědomí, kolika lidem pozitivně zasáhl do života a že jeho život měl a stále má smysl. Ve světě bez George Baileyho spatří i svou ženu. Jeho milá, půvabná a kurážná Mary se v tomto světě nikdy neprovдалa a žije sama. Je bázlivá, upjatá, bez jiskry v oku. S brýlemi, nehezky oblečená, nenalíčená - šedá myš. Ve chvíli, kdy ji spatří, odchází z knihovny, kde pracuje jako knihovnice. Opět nepříliš příznivý obraz knihovnického povolání. (128)

Donna Reed jako Mary Baileyová ve filmu Život je krásný (129)

Donna Reed jako Mary Baileyová - knihovnice ve filmu Život je krásný (130)

Kapitola se soustředila na film a beletrii. Knihovnický a knihovnický bychom našli ale i ve výtvarném umění, nevyhýbají se jim ani texty písní a daří se jim zejména na poli komiksovém. Téma kapitoly by uneslo i prostor celé diplomové práce.

ZÁVĚR

Knihovnické povolání se objevuje již v dobách starověku. I přes svou dlouholetou tradici se ale netěší v dnešní době příliš velké úctě. Kam se vytratil respekt k profesi symbolizující v dobách dřívějších moudrost a vzdělanost?

Jednou ze zlomových událostí byl pro knihovnictví a knihovnickou profesi bezesporu nástup informačních a komunikačních technologií. Ty na jedné straně usnadnily a zefektivnily práci knihovníků, na straně druhé ovšem také výrazně zasáhly do jejich tradiční role. A zatímco knihovníci hledají svou novou profesní identitu, která by vycházela z tradic a zároveň odpovídala potřebám společnosti 21. století, vytváří si veřejnost svůj názor na knihovnické povolání. Z nedostatečné vyhraněnosti této profese, neznalosti kompetencí páně knihovnických či náplně jeho profese se rodí mylné představy o ní.

K nepříliš příznivé image vykonavatele knihovnického povolání přispívá i způsob jeho prezentace v literatuře či ve filmu. Fiktivní představitelé knihovníků/knihovnic jsou zobrazováni většinou jako nevýrazné šedé myšky, jako autoritativní, přísní a řád milující lidé či jako nešikovné naivní osoby. Ve snaze ukázat, jak dalece od pravdy tento obraz může být, jsou v diplomové práci představeni i někteří z nositelů knihovnických cen a slavní knihovníci - lidé, kteří mají se zmíněnými stereotypy pramálo společného.

Dlouholetá tradice knihovnického povolání svědčí o tom, že jsou jeho představitelé schopni reagovat na měnící se společenskou situaci. A dnešní doba nabízí knihovníkům celou řadu možností, jak se uplatnit. Zapojení se do celoživotního vzdělávání společnosti je jednou z nich. Podpora informační gramotnosti, začleňování znevýhodněných skupin občanů do společnosti spolu s širokou nabídkou kvalitních služeb a vstřícným přístupem by měly napomoci ke zvýšení prestiže tohoto povolání a ke změně obrazu, který na veřejnosti zatím zaujímají.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. CEJPEK, Jiří a kol. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 247 s. ISBN 80-246-0323-3.
2. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. *Veřejné knihovny: jejich vývoj a správa*. Praha: Stanislav Minařík, 1919. 120 s.
3. KNEIDL, Pravoslav. *Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1989. 142 s.
4. SPUNAR, Pavel a kol. *Kultura středověku*. 2. pozm. a dopl. vyd. Praha: Academia, 1995. 226 s. ISBN 80-200-0547-1.
5. CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení: úvod do informační vědy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 233 s. ISBN 80-246-1037-X.
6. KÁBRT, Jiří. *Počátky české bibliografie: od nejstarších zpráv o knihách až do r. 1620*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1961. 209 s.
7. POKORNÝ, Jiří. *Lidová výchova: na přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 243 s. ISBN 80-246-0508-2.
8. *Nářízení vlády republiky československé ze dne 5. listopadu 1919, Č. 607 Sb. z. a n., jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních*. Dostupný také z: knihovnam.nkp.cz/docs/KnihovniZakon_1919.doc.
9. ŠÁMAL, Petr. *Soustružníci lidských duší: lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století: (s edicí seznamů zakázaných knih)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. 613 s. ISBN 978-80-200-1709-3.
10. *Knihovnictví v ČSR*. Praha: Svoboda, 1985. 29 listů. Souběžný překlad českého textu do ruštiny, němčiny, angličtiny, francouzštiny a španělštiny.
11. zákon č. 53 ze dne 9. července 1959 o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon). In: *Sbírka zákonů Republiky československé*. 1953, částka 22, s. 170-174. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1959/sb22-59.pdf>.
12. BURGETOVÁ, Jarmila a Ladislav KURKA. 40 let SKIP: rozhovor o vzniku a činnosti SKIP v letech 1968 – 1970. *Bulletin SKIP* [online]. 2008, roč. 7, č. 1 [cit. 2012-06-06]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull08_110.htm.

13. RŮŽIČKA, Jan. Vliv informatizace na knihovnictví. *Inflow: information journal* [online]. 2010, roč. 3, č. 6 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/vliv-informatizace-na-knihovnictvi>. ISSN 1802-9736.
14. SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY (SKIP). Co je SKIP. Historie a poslání SKIP. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©2010-2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip>.
15. JEŽKOVÁ, Zuzana. Adresář škol zajišťujících studium oboru "knihovnictví". In: *Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny České republiky, 17.01.2012 [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=06_adr/adresar_knihovnickyc_h_skol_a_skol_pribuznych_oboru.htm.
16. Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: *Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny České republiky [cit. 2012-06-02]. Dostupné na www: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm>.
17. *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb. Část 1, Kompetence a schopnosti. Část 2, Úrovně kvalifikace.* Vypracováno za podpory Evropské komise v rámci programu Leonardo da Vinci. Z anglické verze přeložila Lucie Landová, podle francouzského originálu překlad upravila a obě části redigovala Jarmila Burgetová. 2. aktual. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2006. 137 s. ISBN 80-85851-17-2. Dostupné také z: http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Pruvodce_kompetencemi2007.pdf.
18. KNEALE, Ruth. *You don't look like a librarian: shattering stereotypes and creating positive new images in the internet age*. 1st printing. Medford: Information Today, 2009. Stereotypes? What Stereotypes?, s. 1-18. ISBN 978-1-57387-366-6.
19. MARINELLI, Stacie and Tim BAKER. Stereotypes of librarians. *Image and the librarian: an exploration of a changing profession* [online]. [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://home.earthlink.net/~cyberresearcher/stereotypes.htm>.
20. GUERILLA READERS. *Guerilla Readers* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.greaders.cz/>.
21. KOPP, Jonáš. O KISK FESTu. *Knihovnický festival: KISK FEST 2012* [online]. 18.5.2012, ©2012 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://kiskfest.knihovna.cz/o-kisk-festu/>.

22. CEJPEK, Jiří. Prestiž knihovnického povolání. *Čtenář*. 2004, roč. 56, č. 12, s. 382-384. ISSN 0011-2321.
23. PETERCOVÁ, Štefánia. Spoločenské postavenie a imidž knižnično – informačného pracovníka. *Knižnica* [online]. 2006, roč. 7, č. 6-7, s. 12-14 [cit. 2012-06-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2006/jun_jul/12.pdf.
24. LECHNER, Dušan. Knihovník v čase. *ITlib. Informačné technológie a knižnice* [online]. 2002, roč. 6, č. 2, s. 4-6 [cit. 2012-06-20]. ISSN 1336-0779. Dostupné z: <http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib022/lechner.htm>.
25. Jaké postavení ve společnosti a jakou reputaci ve světě mají knihovníci a informační pracovníci?. *Čtenář*. 1993, roč. 45, č. 4, s. 110-115. ISSN 0011-2321.
26. HELINSKY, Zuzana. Zuzana Helinsky odpovídá (nejen) ze Švédska: Daří se švédským knihovnám skloubit nové trendy v knihovnictví s tradicemi?. *Čtenář*. 2011, roč. 63, č. 2, s. 78. ISSN 0011-2321.
27. ONDRIAŠOVÁ, Helena. Súvislosti profesijnej identity knihovníkov. *Ikaros* [online]. 2012, roč. 16, č. 1 [cit. 2012-06-20]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/7314>.
28. ONDRIAŠOVÁ, Helena. Identita a vzdelávanie knihovníkov v informačnej a znalostnej spoločnosti. *Knižnica* [online]. 2009, roč. 10, č. 2, s. 5-8 [cit. 2012-06-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2009/februar/05.pdf.
29. Kodex etiky českých knihovníků. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-07-07]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/kodex-etiky/?searchterm=kodex>.
30. ŘÍMANOVÁ, Radka. Měnící se knihovna – vhodné místo pro zaměstnání? Příspěvek k managementu změn v knihovnictví. *Knihovna* [online]. 2011, roč. 22, č. 1, s. 34-43 [cit. 2012-06-30]. ISSN 1801-3252. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna111/11134riman.htm>.
31. RICHTER, Vít, Zlata HOUŠKOVÁ a Marta HEJHÁLKOVÁ. Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2003 a 2004 a srovnání se stavem roku 1998. In: *Knihovny současnosti 2005: sborník z 13. konference, konané ve dnech 13. - 15. září 2005 v Seči u Chrudimi*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2005, s. 38-74. ISBN 80-86249-33-6. Dostupné též z: <http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2005/2005-0-038.pdf>.

32. HOUŠKOVÁ, Zlata. Věková, vzdělanostní a platová analýza situace v českých knihovnách - 2. etapa. In: *Knihovny současnosti 2004: sborník z 12. konference, konané ve dnech 14. - 16. září 2004 v Seči u Chrudimi*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004. 123-126. ISBN 80-86249-30-1. Dostupné též z: <http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2004/2004-0-123.pdf>.
33. Cíle programu. *VISK: veřejné informační služby knihoven: program Ministerstva kultury* [online]. 11.01.2005 [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISKcile.htm>.
34. VISK 2: mimoškolní vzdělávání knihovníků. *VISK: veřejné informační služby knihoven: program Ministerstva kultury* [online]. 05.04.2012 [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISK2.htm>.
35. HOUŠKOVÁ, Zlata. Profese knihovník?. *Bulletin SKIP* [online]. 2011, roč. 10, č. 4 [cit. 2012-06-26]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull11_425.htm#ti.
36. Umění a kultura. Katalog. *NSP: národní soustava povolání* [online]. [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/pozice.aspx?kod_smeru=21.
37. PLANKOVÁ, Jindra. Knihovník. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2012-08-05]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000737&local_base=KTD.
38. *Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj*. Pro Sekci veřejných knihoven zpracovala pracovní skupina pod vedením Philips Gilla. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002. 127 s. Aktuality SKIP, sv. 20. ISBN 80-85851-14-8. Dostupné též z: <http://www.ifla.org/VII/s8/news/pg01-cz.pdf>.
39. Professional Codes of Ethics for Librarians. *IFLA* [online]. Last update: 6 July 2012 [cit. 2012-07-07]. Dostupné z: <http://www.ifla.org/en/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians>.
40. RICHTER, Vít. Ocenenie ako motivačný faktor rozvoja knižníc. *ITlib. Informačné technológie a knižnice* [online]. 2003, roč. 7, č. 4 [cit. 2012-06-20]. ISSN 1336-0779. Dostupný z: <http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib034/ocenenie.htm>.
41. Tobolka, Zdeněk Václav, PhDr., doc. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2008-05-14 07:48:36, změněno: 2008-05-19 07:06:25 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=350>.
42. Čestná medaile Zdeňka Václava Tobolky. *Národní knihovna České republiky* [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=tobolka.htm>.

43. Medaile Z. V. Tobolky. Nositelé Z. V. Tobolky. *Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. SDRUK* [online]. ©2012 Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/sdruk/medaile-z-v-tobolky/clanek/nositele-medaile-z-v-tobolky/>.
44. Cena českých knihovníků. Co je Cena českých knihovníků. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/co-je-cena-ceskych-knihovniku>.
45. Soutěž MARK 2012. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/soutez-mark-2012>.
46. Regiony. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/regiony>.
47. HOUŠKOVÁ, Zlata. *Kamarádka knihovna* [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.kamaradkaknihovna.cz/>.
48. Knihovna roku. Charakteristika ceny. *Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny České republiky [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/KnRoku/2011/charakt.htm.
49. Cena českých knihovníků. Jarmila Burgetová. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/jarmila-burgetova>.
50. REINITZER, Sigrid. Gratulace Jarmile Burgetové. *Bulletin SKIP* [online]. 2011, roč. 10, č. 3 [cit. 2012-08-08]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull11_302.htm#ti.
51. Cena českých knihovníků. Jiří Cejpek. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/jiri-cejpek>.

52. KURKA, Ladislav. Prof. Jiří Cejpek (1928-2005). *Bulletin SKIP* [online]. 2006, roč. 5, č. 1 [cit. 2012-08-08]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull06_102.htm#ti.
53. Horák, Jan. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2008-01-11 13:30:06, změněno: 2009-01-14 10:15:50 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=10>.
54. Noví nositelé medaile Z. V. Tobolky v roce 2003. *Čtenář*. 2003, roč. 55, č. 11, s. 321-323. ISSN 0011-2321.
55. Cena českých knihovníků. Zlata Houšková. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/zlata-houskova>.
56. Cena Pražský knihovník. 2008. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/regiony/01-praha/cena-prazsky-knihovnik/regPraCenaPKoceneniHouskova.htm>.
57. Kurka, Ladislav, PhDr. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2008-01-17 09:54:58, změněno: 2011-12-06 12:51:32 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=227>.
58. K životnímu jubileu PhDr. Ladislava Kurky. *Čtenář* [online]. 2008, roč. 60, č. 4 [cit. 2012-08-08]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2008-roc-60/04-2008/kronika-k-zivotnimu-jubileu-phdr-ladislava-kurky-40-132.htm>.
59. Cena českých knihovníků. Alena Otrubová. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/alena-otrubova>.
60. Otrubová, Alena, Mgr. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2008-09-22 11:30:29, změněno: 2009-01-14 10:27:27 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=384>.
61. ŠATROVÁ, Alena. Po 28 letech opouští Alena Otrubová ředitelnu knihovny. *Táborský deník.cz* [online]. 25.11.2011 18:52 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: http://taborsky.denik.cz/zpravy_region/otrubova-knihovna20111124.html.

62. Papírník, Miloš, PhDr. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2009-03-31 11:24:31, změněno: 2010-03-08 06:40:15 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=486>.
63. Richter, Vít, PhDr. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2012-05-21 17:03:29, změněno: 2012-05-31 16:43:04 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=674>.
64. HOUŠKOVÁ, Zlata. PhDr. Vít Richter. *Čtenář* [online]. 2009, roč. 61, č. 7-8 [cit. 2012-08-09]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2009-roc-61/0708-2009/kronika-phdr-vit-richter-60-452.htm>.
65. První z podzimních expertů. *Inflow: information journal* [online]. 14.10.2010 [cit. 2012-08-08]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/prvni-z-podzimnich-expertu>. Příloha č. 16/2010.
66. Cena českých knihovníků. Jaroslav Suchý. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/jaroslav-suchy>.
67. SOBOTKOVÁ, Marie. PhDr. Jaroslav Suchý /10.1.1921 – 26.5.2002/. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje* [online]. 2002, roč. 12, č. 3 [cit. 2012-08-09]. ISSN 0862-9366. Dostupné z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/57.pdf.
68. Cena českých knihovníků. Martin Svoboda. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/martin-svoboda>.
69. Kontakty. Stránky zaměstnanců NTK. Martin Svoboda. *NTK: Národní technická knihovna* [online]. ©2006 – 2012, poslední změna: 22.4.2010 12:04 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://www.techlib.cz/cs/448-martin-svoboda/>.
70. Knihovna roku. Knihovna roku 2010. *Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny České republiky [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/KnRoku/2010/index.htm.

71. Cena českých knihovníků. Jarmila Trägrová. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/jarmila-tragrova>.
72. Trägrová, Jarmila. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2009-08-20 11:32:34, změněno: 2009-08-28 10:15:33 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=603>.
73. Cena českých knihovníků. Daniela Wimmerová. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnicky-parnas/cena-ceskych-knihovniku/daniela-wimmerova>.
74. Wimmerová, Daniela. In: *Slovník českých knihovníků* [online]. Sdružení knihoven ČR, vytvořeno: 2008-09-22 10:21:57, změněno: 2009-01-13 13:29:29 [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=367>.
75. STALLWOOD, Veronica. *Záhada Bodleyho knihovny*. Vyd. 1. Brno: Moravská Bastei MOBA, 1994. 255 s. ISBN 978-80-243-3293-2.
76. OPELÍK, Jiří a Kateřina BLÁHOVÁ. František Hrubín. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006-2008, aktualizace hesla: 2. 2. 2008 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=337&hl=hrub%C3%ADn+>.
77. CEJPEK, Jiří. Jiří Mahen, vl. jménem Antonín Vančura (1882-1939). *Bulletin SKIP* [online]. 2001, roč. 10, č. 1 [cit. 2012-08-08]. ISSN 1210-0927. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/Bull01_112.htm.
78. ZIZLER, Jiří a Karel PIORECKÝ. Jan Šnobl. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006-2008, aktualizace hesla: 22. 11. 2006 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1139&hl=%C5%A1nobl+>.
79. Archiv pod lupou. Knihovník (1981). *Jaromír Nohavica: oficiální stránky českého písničkáře* [online]. ©2005-2012 Jaromír Nohavica [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.nohavica.cz/cz/tvorba/archiv/knihovnik/knihovnik.htm>.
80. Spisovatelé. Karel Čapek. In: *Osobnosti.cz* [online]. ©1996-2012 Tiscali Media, a.s. [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/karel-capek>.

81. FRANK, Jan a Tomáš PERGLER. *Tomáš Pergler* [online]. 2006 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://old.avu.cz/~pergler/>.
82. Patrick Bergin. In: *FDb.cz: filmová databáze* [online]. ©2003-2012, Filmová databáze s.r.o. (FDb.cz) [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/18025-patrick-bergin.html>.
83. SODOMKOVÁ, Magdalena. Laura Bushová boduje modrýma očima. *OnaDnes.cz* [online]. 4. června 2007 10:58 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/laura-bushova-boduje-modryma-ocima-dtm-/spolecnost.aspx?c=A070604_094832_ona_ony_jup.
84. ČTK, ids. Laura Bushová: distingovaná žena a 'tajná zbraň' manžela. *iDNES.cz* [online]. 13.12.2000 19:21 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/laura-bushova-distingovana-zena-a-tajna-zbran-manzela-pd5-/zahranicni.aspx?c=A001213_190320_zahranicni_tom.
85. PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Irena Dousková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006-2008, aktualizace hesla: 30.11.2010 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1637&hl=douskov%C3%A1+>.
86. SUCHÝ, Ondřej. Osobnost: Jubileum Evy Gerové. *Neviditelný pes: první český ryze internetový deník* [online]. 8. března 2010 [cit. 2012-08-14]. ISSN 1212-673X. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/osobnost-jubileum-evy-gerove-d2c-/p_kultura.asp?c=A100307_165244_p_kultura_wag.
87. ZIZLER, Jiří a Karel PIORECKÝ. Josef Hrubý. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006-2008, aktualizace hesla: 25.11.2008 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1028&hl=hrub%C3%BD+>.
88. KARBAN, Jiří. Piš pravdu, nic než pravdu!. *Kultura21.cz* [online]. 17. dubna 2012, ©2007-2012 [cit. 2012-08-14]. ISSN 1803-1161. Dostupné z: <http://www.kultura21.cz/literatura/4276-paranodini-pijavice-jana-jiraskova>.
89. Městská knihovna v Chrudimi. PSAhlaVCI: Literární klub PSAhlaVCI. *Městská knihovna Chrudim* [online]. © 2012, poslední aktualizace: 30.07.2012 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.knihovna-cr.cz/psahlavici/literarni-klub-psahlavci>.
90. Spisovatelé. Lenka Lanczová. In: *Osobnosti.cz* [online]. ©1996-2012 Tiscali Media, a.s. [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/lenka-lanczova#cv>.
91. Jaromír Nohavica: oficiální stránky českého písničkáře [online]. ©2005-2012 Jaromír Nohavica [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.nohavica.cz/>.

92. Jaromír Nohavica. Fotogalerie. In: *Osobnosti.cz* [online]. ©1996-2012 Tiscali Media, a.s. [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://foto.osobnosti.cz/jaromir-nohavica-371380>.
93. ČERNÁ, Kamila. Jan Antonín Pitínský. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006-2008, aktualizace hesla: 31.10.1955 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=951&hl=pit%C3%ADnsk%C3%BD+>.
94. TURKOVÁ, Michaela. Autoři. Stallwood Veronica. In: *Centrum DETEKTIVKY* [online]. 28.07.2009, © Centrum DETEKTIVKY – 2008 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://detektivky.bestfoto.info/cz/stallwood-veronica-id2009070026>.
95. Veronica Stallwood. In: *Pitaval – databáze detektivní, thrillerové a špiónážní literatury*. [online]. ©2009-2012 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://www.pitaval.cz/autor/1639-veronica-stallwood/zakladni-info#zalozky>.
96. MACHÁLKOVÁ, Jana a Viliam BUCHERT. Kolem manžela se točí kariéristé, říká Špidlová. *Revue iDnes.cz* [online]. 1.7.2003 11:07 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: http://revue.idnes.cz/kolem-manzela-se-toci-karieriste-rika-spidlova-fqy-/lidicky.aspx?c=A030701_094223_lidicky_lf.
97. WIMMEROVÁ, Daniela. Jižní Čechy hlásí. *Bulletin SKIP* [online]. 2005, č. 4. ISSN 1213-5828. [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull05_421.htm.
98. Ikaros, redakce. Vrahem je knihovník. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 13 [cit. 2012-08-15]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/vrahem-je-knihovnik>.
99. GURNEY, James. *Dinotopie: země mimo prostor a čas*. 1. vyd. Bratislava: Příroda, 1994. 159 s. ISBN 80-07-00642-7.
100. PRATCHETT, Terry. *Výtvarné umění Zeměplochy*. Ilustroval Paul Kidby. 1. vyd. Praha: Talpress, 2005. ISBN 80-7197-244-4.
101. PRATCHETT, Terry. *Poslední kontinent*. 1. vyd. Praha: Talpress, 1999. 428 s. Úžasná Zeměplocha. ISBN 80-7197-151-0.
102. Knihovník. *Postavy.cz* [online]. ©2008-2012 [cit. 2012-08-17]. Dostupné z: <http://www.postavy.cz/knihovnik/obrazek-46210.jpg/>.
103. Katalog on-line. Třikrát Charlie Salter a Lucy Trimblová. *Městská knihovna v Praze* [online]. 2010 © Městská knihovna v Praze [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://search.mlp.cz/?lang=cs&action=sTitul&key=2239194>.

104. ECO, Umberto. *Jméno růže*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1988. 502 s.
105. Volker Prechtel. In: *Aveleyman – actor, film and TV vidcaps* [online]. [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://www.aveleyman.com/ActorCredit.aspx?ActorID=37859>.
106. MACKENZIE, Michael. The Name of the Rose. In: *The Digital Fix Film* [online]. 13th September 2004, ©1999-2012 Poisonous Monkey Limited [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://film.thedigitalfix.com/content/id/12765/the-name-of-the-rose.html>.
107. KING, Stephen. *Čtyři po půlnoci*. Vyd. 1. Praha: Pavel Dobrovský – BETA, 2002. Policajt z knihovny, s. 15-210. ISBN 80-7306-058-2.
108. KUBÁTOVÁ, Táňa. *Samota pro dva*. 1. vyd. Praha: Petra, 2004. 158 s. ISBN 80-7301-106-9.
109. MAZETTI, Katarina. *Chlápek od vedlejšího hrobu*. Vyd. 1. Praha: Motto, 2011. 185 s. ISBN 978-80-7246-556-9.
110. MURAKAMI, Haruki. *Konec světa & Hard-boiled Wonderland*. Vyd. 1. Praha: Euromedia Group k. s. - Odeon, 2008. 506 s. ISBN 978-80-207-1287-5.
111. DEVERAUX, Jude. *Anděl pro Emily*. Vyd. 1. Praha: Baronet, 2000. 267 s. ISBN 80-7214-358-1.
112. *Mumie* [film]. Režie Stephen Sommers. USA, 1999.
113. Flynn Carsen – Honba za Kopím osudu (2004). In: *FDb.cz: filmová databáze* [online]. ©2003-2012, Filmová databáze s.r.o. (FDb.cz) [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/film/41241-flynn-carsen-honba-za-kopim-osudu-the-librarian-quest-for-the-spear.html>.
114. I am a Librarian. In: *Books and Library nerd stuff* [online]. 2010 [cit. 2012-08-10]. Dostupné z: <http://scarletlibrarian.wordpress.com/tag/the-mummy/>.
115. Flynn Carsen: Honba za Kopím osudu. In: *CSFD.cz: Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. ©2001-2012 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/209238-flynn-carsen-honba-za-kopim-osudu/galerie/>.
116. *Podlá hra* [film]. Režie Colie Higgins. USA, 1978.
117. Foul Play. In: *Hubbard Photo Gallery* [online]. 11. 4. 2007 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.tk421.net/photos/v/librarians/movies/foul2.jpg.html>.
118. Podlá hra. In: *CSFD.cz: Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. ©2001-2012 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/17345-podla-hra/galerie/>.

119. COELHO, Paulo. *Jedenáct minut*. 1. vyd. Praha: Argo, 2003. 200 s. ISBN 80-7203-532-0.
120. STYRON, William. *Sophiina volba*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1984, s. 144-147.
121. Sophie's Choice. In: *Hubbard Photo Gallery* [online]. 9. 4. 2007 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.tk421.net/photos/v/librarians/movies/sophie1.jpg.html>.
122. AHERN, Cecelia. *PS: Miluji tě*. 1. vyd. Praha: BB/art, 2005, s. 222-226. ISBN 80-7341-540-2.
123. KING, Stephen. *Čtyři roční doby*. 1. vyd. Praha: Pavel Dobrovský – BETA, 2003. Rita Hayworthová a vykoupení z věznice Shawshank: příběh o věčné naději, s. 7-97. ISBN 80-7306-083-3.
124. *Mazlíček* [film]. Režie Martin Frič. Československo, 1934.
125. Mazlíček. In: *CSFD.cz: Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. ©2001-2012 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2012-08-10]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/3121-mazlicek/galerie/>.
126. NIFFENEGGER, Audrey. *Zakletý v čase*. Vyd. 2., oprav., v Argu 1. Praha: Argo, 2009. 499 s. ISBN 978-80-257-0222-2.
127. COELHO, Paulo. *Veronika se rozhodla zemřít*. 1. vyd. Praha: Argo, 2000. 159 s. ISBN 80-7203-270-4.
128. *Život je krásný* [film]. Režie Frank Capra. USA, 1946.
129. Život je krásný (1946) In: *FDb.cz: filmová databáze* [online]. ©2003-2012, Filmová databáze s.r.o. (FDb.cz) [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/film-fotogalerie/21111-zivot-je-krasny-it-s-a-wonderful-life.html>.
130. It's a Wonderful Life. In: *Hubbard Photo Gallery* [online]. 3. 4. 2006 [cit. 2012-08-13]. Dostupné z: <http://www.tk421.net/photos/v/librarians/movies/spinster.jpg.html>.
131. Librarians. What people think I do meme. *WeKnowMemes not affiliated with Know Your Meme: meme generator* [online]. February 17, 2012 [cit. 2012-07-02]. Dostupné z: <http://weknowmemes.com/wp-content/uploads/2012/02/librarians-what-i-really-do.jpg>.
132. SDRUK: Sdružení knihoven ČR. *Slovník českých knihovníků* [online]. [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/index>.
133. Cena českých knihovníků. Laureáti. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. ©Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2012 [cit. 2012-

06-20]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/knihovnickyparnas/cena-ceskych-knihovniku/laureati>.

134. ČAPEK, Karel. *O umění a kultuře III* [online]. ©Literární doupe [cit. 2012-05-20]. Kam se dějí knížky, s. 34. Dostupné z: <http://ld.johannesville.net/capek-80-o-umeni-a-kulture-iii?page=34>.

135. On-line katalog. *Městská knihovna v Praze* [online]. 2010 ©Městská knihovna v Praze [cit. 2011-11-24]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/>.

136. Filmová role – kdo a kde ji hrál. *FDb.cz: filmová databáze* [online]. ©2003-2012, Filmová databáze s.r.o. (FDb.cz) [cit. 2011-11-30]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/filmova-role-vyhledavani.html>.

137. *CSFD.cz: Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. ©2001-2012 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/>.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: Librarians aneb Co dělá knihovník?	99
PŘÍLOHA 2: Kodex etiky českých knihovníků	100
PŘÍLOHA 3: Seznam třiceti tří okruhů kompetence	101
PŘÍLOHA 4: Seznam dvaceti hlavních schopností	102
PŘÍLOHA 5: Nositelé Medaile Z. V. Tobolky	103
PŘÍLOHA 6: Cena českých knihovníků	107
PŘÍLOHA 7: Slavní knihovníci	109
PŘÍLOHA 8: Jaromír Nohavica: Knihovník – text písně	111
PŘÍLOHA 9: Karel Čapek: Kam se dějí knížky – úryvek	112
PŘÍLOHA 10: Knihovníci v beletrii	113

PŘÍLOHA 1: Librarians aneb Co dělá knihovník?

Librarians

What my parents think I do.

What my friends think I do.

What my boyfriend thinks I do.

What my patrons think I do.

What the taxpayers think I do.

What I actually do.

Librarians aneb Co dělá knihovník? (131)

PŘÍLOHA 2: Kodex etiky českých knihovníků

Kodex etiky českých knihovníků (29)

Knihovny jsou veřejné, demokratické instituce, které shromažďují, uchovávají a poskytují informace všem členům společnosti. Zajišťováním a zpřístupňováním dokumentů a informací ve prospěch vzdělávání, výzkumu a kulturní úrovně obyvatel podporují ekonomický a sociální rozvoj společnosti, jsou službou pro místní komunity i důležitým kulturním a vzdělávacím centrem města, obce či regionu, kde působí. Pomáhají rozvíjet a obohacovat život jedince i celé společnosti.

Knihovník

- vždy hájí základní právo jedince na informaci. Poskytuje neomezený, rovný a svobodný přístup k informacím a informačním zdrojům, které jsou obsaženy ve fondech knihoven. Činí tak bez ohledu na politická, ideologická a náboženská hlediska a bez jakékoliv cenzury, s výjimkami uvedenými v zákonných předpisech. Nenese však odpovědnost za následky užití informací získaných z dokumentů nebo v knihovně;
- usiluje o všestrannou dostupnost informací uložených v dokumentech bez ohledu na místo jejich uložení;
- poskytuje své služby uživatelům bez ohledu na jejich národnost, rasu, náboženství, pohlaví a sociální status;
- respektuje práva autorů a nakládá s jejich intelektuálním vlastnictvím v souladu se zákonnými předpisy;
- respektuje práva uživatelů na soukromí a anonymitu, vztahy s nimi zakládá na respektu k jejich osobnostem a informačním potřebám. Chrání jejich osobní údaje a uživatelské aktivity;
- svým profesionálním jednáním a loajálním chováním přispívá k dobré pověsti knihovny na veřejnosti. Formuje pozitivní obraz knihovny i profese ve společnosti;
- je si vědom své příslušnosti k profesnímu celku, respektuje kolegy z různých typů knihoven, udržuje s nimi úzké kontakty a spolupracuje s kolegy, kteří patří do širší sítě paměťových institucí;
- sleduje aktuální problematiku své profese a usiluje o celoživotní vzdělávání a profesní zdokonalování;
- slovy a činy podporuje kolegy a kolegyně, kteří se ocitli v nesnázích proto, že respektovali zásady tohoto etického kodexu.

PŘÍLOHA 3: Seznam třiceti tří okruhů kompetence

SEZNAM TŘICETI TŘÍ OKRUHŮ KOMPETENCE (17, s. 15-16)

Skupina I – Informace

- I 01 – Vztahy s uživateli a klienty
- I 02 – Porozumění prostředí knihovnických a informačních služeb (KIS)
- I 03 – Aplikace práva na informace
- I 04 – Řízení znalostí
- I 05 – Identifikace a hodnocení informačních zdrojů
- I 06 – Analýza a prezentace informací
- I 07 – Vyhledávání informací
- I 08 – Budování a správa fondů
- I 09 – Doplnování fondů
- I 10 – Fyzické zacházení s dokumenty
- I 12 – Produkty a služby

Skupina T – Technologie

- T 01 – Počítačové informační systémy
- T 02 – Počítačové aplikace
- T 03 – Publikování a vydávání
- T 04 – Technologie internetu
- T 05 – Informační a komunikační technologie

Skupina C – Komunikace

- C 01 – Ústní komunikace
- C 02 – Písemná komunikace
- C 03 – Audiovizuální komunikace
- C 04 – Komunikace pomocí počítače
- C 05 – Používání cizího jazyka
- C 06 – Mezilidská komunikace
- C 07 – Institucionální komunikace

Skupina M – Řízení

- M 01 – Globální řízení informací
- M 02 – Marketing
- M 03 – Prodej a šíření
- M 04 – Řízení rozpočtu
- M 05 – Projektové řízení a plánování
- M 06 – Diagnostika a hodnocení
- M 07 – Řízení lidských zdrojů
- M 08 – Vzdělávání a školení

Skupina S – Kompetence z ostatních (vědních) oborů

- S 01 – Dodatekové okruhy

PŘÍLOHA 4: Seznam dvaceti hlavních schopností

SEZNAM DVACETI HLAVNÍCH SCHOPNOSTÍ (17, s. 17)

A – Osobní vztahy

- 1 – Samostatnost
- 2 – Komunikační schopnosti
- 3 – Pohotovost, vstřícnost
- 4 – Empatie
- 5 – Schopnost týmové spolupráce
- 6 – Schopnost vyjednávání
- 7 – Pedagogické schopnosti

B – Průzkum

- 1 – Zvědavost

C – Analýza

- 1 – Schopnost provádění analýz
- 2 – Schopnost kritického hodnocení
- 3 – Schopnost vyvozování závěrů

D – Komunikace

- 1 – Takt (diskrétnost)
- 2 – Pohotovost

E – Řízení

- 1 – Vytrvalost
- 2 – Preciznost

F – Organizace

- 1 – Flexibilita (přizpůsobivost)
- 2 – Předvídavost
- 3 – Rozhodnost
- 4 – Iniciativa
- 5 – Organizační schopnosti

PŘÍLOHA 5: Nositelé Medaile Z. V. Tobolky

KATEGORIE: ZA ROZVOJ ČESKÉHO KNIHOVNICTVÍ (43; 132)

2000		
PhDr. Vojtěch Balík	7.4.1947 -	Národní knihovna ČR
Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.	20.2. 1928 - 26.12.2005	Profesor UK v Praze
Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.	5.1.1938 -	Moravská zemská knihovna v Brně
Doc. PhDr. Hana Vodičková, CSc.	20.11.1932 -	Filozofická fakulta UK v Praze
2001		
Mgr. Anna Bimková	5.1.1941 -	Městská knihovna v Praze
PhDr. Jarmila Burgetová	3.7.1931 -	Knihovna Akademie věd ČR v Praze
PhDr. František Choc	29.6.1934 – 7.9.2008	UK v Praze a Knihovna Policejní akademie Praha
PhDr. Marie Kletečková	NEZJIŠTĚNO	Městská knihovna v Praze, Strahovská knihovna
PhDr. Miloš Papírník	26.5.1924 -	Moravská zemská knihovna v Brně
PhDr. Vít Richter	11.6.1949 -	Národní knihovna ČR
Zora Sedlmayerová	16.7.1920 - 9.1.2008	Státní vědecká knihovna v Kladně
PhDr. Jaroslav Suchý	10.1.1921 - 26.5.2002	Městská knihovna v Náchodě
Marie Vondruš	18.5.1945 -	Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích
PhDr. Bedřiška Wižďálková	17.4.1926 - 27.6.2006	Národní knihovna ČR
PaedDr. Miloš Kovačka	30.10.1940 -	Ředitel Bibliografického ústavu SNK v Martině
Prof. Andrew Lass, M.A., PhD.	1947 -	Mount Holyoke College, Massachusetts, USA
2002		
PhDr. Mirjam Bohatcová, CSc.	28.6.1919 - 22.8.2007	Knihovna Národního muzea v Praze
PhDr. Ivana Kadlecová	NEZJIŠTĚNO	Knihovna Akademie věd ČR v Praze
PhDr. Jana Moučková	NEZJIŠTĚNO	Knihovna Právnické fakulty UK v Praze
PhDr. Pavel R. Pokorný	27.5.1947 -	Strahovská knihovna v Praze
PhDr. Eva Stejskalová	16.11.1934 -	Knihovna Národního muzea v Praze
PhDr. Helga Turková	20.4.1942 -	Knihovna Národního muzea v Praze
PhDr. Jaroslav Vobr	25.5.1939 -	Moravská zemská knihovna v Brně
Mgr. Věra Vohlídalová	8.2.1942 -	Krajská vědecká knihovna v Liberci

2003		
PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová	2.10.1943 -	Středočeská vědecká knihovna v Kladně
Ing. Aleš Brožek	22.5.1952 -	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem
PhDr. Ivo Brožek	7.1.1951 -	UJEP v Ústí nad Labem
PhDr. Zuzana Hájková	13.8.1963 -	Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
Jan Horák	19.12.1936 -	Městská knihovna Hustopeče
Mgr. JUDr. Jaroslava Kobrová	19.7.1926 -	Městská knihovna v Trutnově
PhDr. Marie Nádvorníková, CSc.	4.7.1944 -	Vědecká knihovna v Olomouci
Mgr. Jan Pěta	23.11.1945 -	Městská knihovna v Hradci Králové
PhDr. Karel Sosna	29.8.1941 -	Parlamentní knihovna ČR
PhDr. Jaroslav Vyčichlo	22.8.1947 - 26.1.2008	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje
Daniela Wimmerová	25.2.1948 -	Městská knihovna v Českém Krumlově
2004		
PhDr. Květa Cempírková	10.5.1948 -	Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
Mgr. Blanka Koubová	1.5.1970 -	Ministerstvo kultury ČR
PhDr. Věra Kubíková	30.3.1947 -	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
Mgr. Eva Novotná	NEZJIŠTĚNO	Národní knihovna ČR
Mgr. Alena Otrubová	25.2.1952 -	Městská knihovna Tábor
PhDr. Hana Pessrová, CSc.	20.7.1937 -	Knihovna CERGE-EI v Praze
PhDr. František Pospíšil	28.9.1939 -	Filozofický ústav Akademie věd ČR v Praze
Ing. Martin Svoboda	1943 -	Státní technická knihovna v Praze
2005		
PhDr. Ivanka Horáková	29.12.1947 -	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje
Mgr. Zlata Houšková	22.1.1953 -	Národní knihovna ČR
Hana Jirkalová	9.5.1949 -	Středočeská vědecká knihovna v Kladně
Mgr. Adolf Knoll	23.3.1954 -	Národní knihovna ČR
PhDr. Ladislav Kurka	5.3.1933 -	Městská knihovna v Praze
PhDr. Barbora Ramajzlová	5.2.1949 -	ČVUT v Praze
PhDr. Eva Ryšavá	26.4.1937 -	Národní muzeum v Praze
Ing. Helena Slezáková	7.6.1947 -	Ústav zemědělských a potravinářských informací

Mgr. Eva Svobodová	24.2.1959 -	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Doc. PhDr. Rudolf Vlasák	15.6.1936 -	ÚISK Filozofické fakulty UK v Praze
2006		
Mgr. Františka Sokolová, Dr.h.c.	13.8.1937 -	Slovanská knihovna Národní knihovny ČR
PhDr. Bohdana Stoklasová	4.11.1953 -	Národní knihovna ČR
Doc. PhDr. Petr Voit, CSc.	26.6.1956 -	Strahovská knihovna v Praze
2007		
Mgr. Zuzana Bornová	24.12.1960 -	Knihovna Petra Bezruče v Opavě
Jana Shejbalová	14.2.1950 -	Moravská zemská knihovna v Brně
PhDr. Zdeněk Uhlíř	14.9.1956 -	Národní knihovna ČR
2008		
Jiří Gruntorád	21.9.1952 -	Knihovna Libri Prohibiti v Praze
Ing. Jiří Mika	6.1.1954 -	Středočeská vědecká knihovna v Kladně
PhDr. Ila P. Šedo	5.5.1951 -	Knihovna Západočeského muzea v Plzni
Ing. Hana Študentová	26.2.1958 – 8.8.2010	Vědecká knihovna v Olomouci
2009		
Mgr. Jitka Banzetová	NEZJIŠTĚNO	Krajská knihovna Karlovy Vary
Věra Doubková	29.12.1947 -	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem
Mgr. Jana Nejezchlebová	12.3.1947 -	Moravská zemská knihovna v Brně
Mgr. Hana Opatrná	6.4.1950 -	Krajská vědecká knihovna v Liberci
Mgr. Marie Sobotková	11.3.1949 -	Městská knihovna Náchod
2010		
PhDr. Dagmar Svatková	29.6.1946 -	Západočeská univerzita v Plzni
Mgr. Zdeňka Prahlová	NEZJIŠTĚNO	Městská knihovna v Praze
Božena Blažková	21.11.1948 -	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc.	23.1.1947 -	Akademie věd ČR v Praze
Ing. Jiří Potáček, CSc.	13.3.1940 -	Mendelova univerzita v Brně
2011		
RNDr. Danuše Lošťáková	NEZJIŠTĚNO	Knihovna Univerzity Palackého v Olomouci
PhDr. Eva Lesenková, Ph.D.	28.11.1946 -	Národní lékařská knihovna v Praze

Mgr. Marie Koldová	15.8.1959 -	Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
Mgr. Zdeňka Dohnálková	22.7.1955 -	Masarykova univerzita v Brně
Ing. Lea Prchalová	17.7.1957 -	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

KATEGORIE: ZA CELOŽIVOTNÍ PRÁCI V KNIHOVNÁCH (43; 132)

2000		
Václav Carva	26.7.1929 – 7.2.2009	Státní vědecká knihovna Liberec
PhDr. Vlasta Hamplová	20.7.1941 -	Státní vědecká knihovna Hradec Králové
Ivanka Komorousová	22.12.1943 -	Státní vědecká knihovna Plzeň
PhDr. Evžen Lukeš	11.9.1925 -	Národní knihovna ČR
PhDr. Boris Mědílek	18.2.1925 -	Památník národního písemnictví v Praze
PhDr. Jarmila Trägrová	16.12.1928 -	Státní vědecká knihovna Ústí nad Labem
2004		
JUDr. Zdeněk Kohout	NEZJIŠTĚNO	Moravská zemská knihovna v Brně
PhDr. Václav Pumprla	10. listopad 1937 -	Vědecká knihovna v Olomouci
PhDr. Eva Sošková	NEZJIŠTĚNO	Státní technická knihovna v Praze
2006		
Martina Bílkovská	19.7.1951 -	Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
Jaroslava Kolářová	19.9.1927 – 11.2.2012	Městská knihovna Čelákovice
2007		
Bohuslav Smejkal	11.5.1924 -	Vědecká knihovna v Olomouci
Mgr. Taťjana Spunarová	2.4.1929 -	Národní muzeum v Praze
2008		
Stanislava Čechová	12.11.1938 -	Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

PŘÍLOHA 6: Cena českých knihovníků

NOSITELÉ CENY ČESKÝCH KNIHOVNÍKŮ (132; 133)

2001, Brno	
JUDr. Zdeněk Franc - in memoriam	8.2.1927 – 24.12.2000
PhDr. Rudolf Málek - in memoriam	19.10.1919 – 2.1.2001
Mgr. Blahoslav Španiel - in memoriam	25.5.1927 – 11.1.2001
PhDr. Jarmila Burgetová	3.7.1931 -
Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.	20.2.1928 – 26.12.2005
Jan Horák	19.12.1936 -
PhDr. Naděžda Ježková	18.6.1922 – 1.9.2003
PhDr. Ladislav Kurka	5.3.1933 -
PhDr. Miloš Papírník	26.5.1924 -
PhDr. Jaroslav Suchý	10.1.1921 – 26.5.2002
2004, Jindřichův Hradec	
Karel Doucha - in memoriam	15.12.1913 – 3.4.1979
Clotilda Douchová	3.6.1925 -
PhDr. Kamil Groh	10.1.1914 – 7.6.2010
Mgr. Marie Huberová	11.12.1937 -
Anděla Tomanová	16.4.1943 -
Daniela Wimmerová	25.2.1948 -
2005, Praha (při příležitosti 15. výročí obnovení činnosti SKIP)	
Miroslava Čápková,	22.2.1956 -
Hana Hanáčková	13.12.1961 -
2007, Olomouc	
Dana Kochová	NEZJIŠTĚNO
PhDr. Miloš Kvapil	15.2.1947 -
Mgr. Alena Otrubová	25.2.1952 -
Marie Pillveinová	1948 -

Mgr. Pavla Suchá	15.6.1940 -
2008, Praha (při příležitosti 40. výročí založení SKIP)	
Milena Kodýmová	24.6.1949 -
2010, Praha	
Jaroslava Biolková	NEZJIŠTĚNO
Mgr. Zlata Houšková	22.1.1953 -
Mgr. Ilonka Nemeškalová	28.5.1940 -
PhDr. Vít Richter	11.6.1949 -
Ing. Martin Svoboda	1943 -
PhDr. Jarmila Trägrová	16.12.1928 -
Alena Zubková	NEZJIŠTĚNO

PŘÍLOHA 7: Slavní knihovníci

BATAILLE, Georges, 1897-1962, francouzský spisovatel

BERGIN, Patrick, 1951- , irský herec

BOCATIUS, Jan, 1569-1621, slovenský básník a pedagog, původem Lužický Srb

BORECKÝ, Jaromír, 1869-1951, český básník, překladatel, literární a hudební kritik

BORGES, Jorge Luis, 1899-1986, argentinský spisovatel a esejista

BUSH, Laura, 1946- , manželka George W. Bushe, bývalá první dáma USA

CARROLL, Lewis, 1832-1898, anglický spisovatel a matematik

CASANOVA, Giacomo Girolamo, 1725-1798, italský dobrodruh, záletník a literát

CE-TUNG, Mao, 1893-1976, čínský politik, předseda Komunistické strany Číny

COOLBRITH, Ina, 1841-1928, americká spisovatelka a básnířka

ČAPEK, Karel, 1890-1938, český prozaik, dramatik, žurnalista, kritik, překladatel, autor knih pro děti

DOUSKOVÁ, Irena, 1964- , česká prozaička

FRANKLIN, Benjamin, 1706-1790, americký diplomat, přírodovědec, publicista, tiskař

GEROVÁ, Eva, 1920- , česká herečka

GOETHE, Johann Wolfgang von, 1749-1832, německý spisovatel a filozof

GRIMM, Jacob, 1785-1863, německý jazykovědec a pohádkář

GRIMM, Wilhelm, 1786-1859, německý jazykovědec a pohádkář

HANKA, Václav, 1791-1861, český básník, překladatel, editor a jazykovědec

HRABĚ, Václav, 1940-1965, český básník

HRUBÍN, František, 1910-1971, český básník, dramatik, překladatel a prozaik

HRUBÝ, Josef, 1932- , český básník

HUME, David, 1711-1776, anglický osvícenský filozof a historik

JIRÁSKOVÁ, Jana, 1970- , česká spisovatelka a básnířka

JOHN, Jaromír, 1882-1992, český spisovatel, výtvarný kritik, redaktor

KALLIMACHOS Z KYRÉNY, 4.-3. století př.n.l., řecký básník a dramatik

KANT, Immanuel, 1724-1804, německý filozof a vědec

KLECANDA, Jiří, 1890-1918, český politik

KOLLÁR, Adam František, 1718-1783, slovenský spisovatel, právní historik

LANCZOVÁ, Lenka, 1964- , česká spisovatelka

LEIBNIZ, Gottfried Wilhelm von, 1646-1716, německý filozof, učenec, vynálezce a diplomat

LESSING, Gotthold Ephraim, 1729-1781, německý spisovatel, básník, kritik, filozof

MAHEN, Jiří, 1882-1939, český básník, prozaik, dramatik, publicista

MARTÍNEK, Vojtěch, 1887-1960, český prozaik, básník, literární a divadelní kritik a historik, esejista

MRŠTÍK, Alois, 1861-1925, český prozaik, dramatik

NOHAVICA, Jarek, 1953- , český textař, básník, písničkář

PERGLER, Tomáš, 1960- , český výtvarník a sochař

PIŠTORA, Jiří, 1932-1970, český básník, esejista, nakladatelský redaktor

PITÍNSKÝ, Jan Antonín, 1955- , český režisér, dramatik, prozaik, básník

POLAN, Bohumil, 1887-1971, český spisovatel, publicista, literární a divadelní kritik, historik, básník

PROUST, Marcel, 1871-1922, francouzský romanopisec, kritik, esejista

SCHILLER, Friedrich, 1759-1805, německý básník, spisovatel, dramatik a překladatel

SOVA, Antonín, 1864-1928, český básník, prozaik a překladatel

STALLWOOD, Veronica, 1939- , anglická spisovatelka

ŠAFAŘÍK, Pavel Josef, 1795-1861, slovenský básník, spisovatel, jazykovědec, slavista a literární historik

ŠNOBR, Jan, 1901-1989, český básník, literární historik, bibliograf a editor

ŠPIDLOVÁ, Viktorie, 1951- , manželka bývalého premiéra ČR Vladimíra Špidly

THON, Jan, 1886-1973, český básník, literární a kulturní historik, žurnalista

ZÁVADA, Vilém, 1905-1982, český básník a překladatel

PŘÍLOHA 8: Jaromír Nohavica: Knihovník – text písně

KNIHOVNÍK

Jaromír Nohavica

Vypadám vážně srandovně
pět let už dělám v knihovně
a je to vážně velký šok
řadit furt stejný katalog
vědět že za pět deset let
dostanu třídu T9
a vůbec nic se nezmění
ani ty knížky k půjčení

R: Už jsem si zvyk
už jsem si zvyk
jsem knihovník
jsem knihovník

Ve studovně a čítárně
jak v poloprázdné kavárně
jsem číšník bez peněženky
nabízím cizí myšlenky
studentky jsou neodbytné
nedají žádné spropitné
mávají na mě culíky
mé čárky do statistiky

R:

A lidé tak jak přichází
mívají různé dotazy
kdo je to ten a kým byl ten
co je to fénix a co fén
ve slovnících od A do Z
seřazený mám tenhle svět

zde máte papír, račte psát
mí malí polykači dat

R:

Unavený a ospalý
jak se tak toulám regály
z paměti znám už MDT
dobrý den co si přejete
ona chce něco o lásce
má fotku Korna v průkazce
je krásná jako Artemis
a já jsem v koncích se svým BIS

R:

Vypadám vážně srandovně
pět let jsem dělal v knihovně
a celých dlouhých pět let
marně jsem hledal odpověď
a pátral po kartotékách
ta čtenářka už nečeká
venku se s jiným objímá
a mě ten problém zajímá

Jak velí zvyk
jak velí zvyk
jsem přece správný knihovník
(79)

PŘÍLOHA 9: Karel Čapek: Kam se dějí knížky – úryvek

KAM SE DĚJÍ KNÍŽKY

Karel Čapek

„Stává se člověku, že nemá, jak se říká, do čeho píchnout. Takové ztracené existence hledají pak obyčejně místo v nějaké veřejné knihovně anebo v redakci; to, že shánějí živobytí zrovna tam, a ne ve správné radě Živnobanky nebo v zemském výboru, ukazuje, že na nich leží jakási kletba. I já, byv kdysi ztracenou existencí, jsem nastoupil místo v jedné knihovně. Byla to kariéra velmi krátká a neúspěšná; vydržel jsem tam jenom čtrnáct dní. Přesto mohu prohlásit, že obvyklá představa o životě bibliotekářském neodpovídá skutečnosti. Lidé si představují, že takový knihovník po celý den leze po žebříku nahoru a dolů jako anděl ve snu Jákovovu a snáší na svůj stůl tajemné, téměř kouzelnické folianty, vázané ve vepřové kůži a plné poznání dobrého i zlého. Tedy věc vypadá poněkud jinak; takový bibliotekář nemá vůbec s knihami co dělat, leda potud, že změří jejich formát, napíše na ně numero a pokud možno krasopisně opíše jejich titul, například: Zaorálek Felix Jan: O mšici krvavé, jakož i o způsobu, jak jí čeliti a ji potírati a jak chrániti naše ovocné stromoví ode všech škůdců, se zvláštním vztahem k okresu mladoboleslavskému. Stránek 17. Vlastním nákl. Mladá Boleslav, 1872. Na jiný lístek napíše: Mšice krvavá. Vide O m. k., jakož i o způsobu, jak jí čeliti atd. Na třetí lístek: Ovocné stromoví. Vide O mšici krvavé atd. Na čtvrtý lístek: Mladá Boleslav. Vide O mšici krvavé atd., se zvláštním vztahem k okresu mladoboleslavskému. Pak se to ještě napíše do jakýchsi tlustých katalogů a potom tu knížku sluha odnese a zastrčí do regálu, odkud už nikdy nebude vyňata. Toho všeho je třeba, aby kniha byla na svém místě.“ (134)

PŘÍLOHA 10: Knihovníci v beletrii

SEZNAM KNIH S POSTAVAMI KNIHOVNÍKŮ A KNIHOVNIC (135)

knihy

ABBOTT, Jeff: Tři případy a Jordan Poteet

AHERN, Cecelia: PS: Miluji tě

BARBERY, Muriel: S elegancí ježka

BAŽANT, Jan: Knihovna

BEŠŤÁKOVÁ, Eva: Sníh za okny

BRAUN, Lilian Jackson: Kočka, která stopovala zloděje

BRAUTIGAN, Richard. Potrat: historická romance 1966

CERMANOVÁ, Lucie: Prokletý osud

CLARK, Mary Higgins: Tentokrát naposledy

COELHO, Paulo: Jedenáct minut

COELHO, Paulo: Veronika se rozhodla zemřít

COLFER, Eoin: Legenda o Pistolnici Murphyové

COLLINS, Max Allan: Mumie

DAHL, Roald: Matylida

DASHWOOD, Catherine: Vražedné dědictví

DEVERAUX, Jude: Anděl pro Emily

DEXTER, Colin: Mrtvá z Oxfordského kanálu

DVOŘÁK, Otomar: Kouzelný meč Abaddon

ECO, Umberto: Jméno růže

EDELfelDT, Inger: Stíny v zrcadle

ERBEN, Václav: O strašidlech

FUCHSOVÁ, Irena: Když se žena topí

GURNEY, James: Dinotopie: Země mimo prostor a čas

HORNÍČEK, Miroslav: Julius a Albert

HOWARD, Linda: Začátek sezony

HRUBÍN, František: Zlatá reneta

CHALOUPKA, Otakar: Letní čas

CHATEAUREYNAUD, Georges-Olivier: Škola snů

CHATER, Lynda: Dábelská láska

KNAAK, Richard A.: Dračí kodex
KRATOCHVIL, Jiří: Truchlivý Bůh
KUBÁTOVÁ, Táňa: Samota pro dva
KUBEŠOVÁ, Blanka: Černá v bílé
LONG, Kate: Jak překousnout babičku
LUDVA, Roman: Smrt a křeslo
MACDONALD, George. Lilith
MARQUÉZ, Gabriel García: O lásce a jiných běsech
MAZETTI, Katarina: Chlápek od vedlejšího hrobu
MIÉVILLE, China: Un lun dun
MOLÍK, František: Augsburská romance
MORAVCOVÁ, Jana: Vražda v lázních Luhačovicích aneb Vrah nemá rád Vincentku
MURAKAMI, Haruki: Konec světa & Hard-boiled Wonderland
MYRON, Vicky a Bret WITTER: Dewey : kocour z knihovny, který okouzlit celý svět
NIFFENEGGER, Audrey: Zakletý v čase
NĚMCOVÁ, Helena: Andula a ty druhé
NICHOLSON, William: Větrný zpěvák
NIX, Garth: Staré království
O'BRIEN, Martin: Smrt mistra
ORWELL, George: Bože chraň aspidistru
PEROUTKOVÁ, Ivana: Drama Hedviky P.
PRATCHETT, Terry: Barva kouzel
PRATCHETT, Terry. Buch!
PRATCHETT, Terry: Čaroprávnost
PRATCHETT, Terry: Dámy a pánové
PRATCHETT, Terry: Erik
PRATCHETT, Terry: Hrrr na ně!
PRATCHETT, Terry: Lehké fantastično
PRATCHETT, Terry: Magický prazdroj
PRATCHETT, Terry: Malí Bohové
PRATCHETT, Terry: Maškaráda

PRATCHETT, Terry: Mort
PRATCHETT, Terry: Muži ve zbrani
PRATCHETT, Terry: Nadělat prachy
PRATCHETT, Terry: Nevídaní akademikové
PRATCHETT, Terry: Noční hlídka
PRATCHETT, Terry: Otec prasátek
PRATCHETT, Terry: Pátý elefant
PRATCHETT, Terry: Pohyblivé obrázky
PRATCHETT, Terry: Poslední hrdina
PRATCHETT, Terry: Poslední kontinent
PRATCHETT, Terry: Pravda
PRATCHETT, Terry: Sekáč
PRATCHETT, Terry: Soudné sestry
PRATCHETT, Terry: Strážé! Strážé!
PRATCHETT, Terry: Těžké melodično
PRATCHETT, Terry: Zajímavé časy
PRATCHETT, Terry: Zaslaná pošta
PRATCHETT, Terry: Zimoděj
PROCHÁZKA, Jan: Přestřelka
QUICK, Amanda: O život
ROBERTS, Nora: Klíč odvahy
ROBERTS, Nora: Klíč světla
ROBERTS, Nora: Klíč vědění
ROSSI, Sonia: Fucking Berlin
ROTH, Philip: Sbohem město C
SAUL, John: Popel a dým: Dračí plamen
SAUL, John: Ve stínu zla: Kapesníček
STALLWOOD, Veronica: Záhada Bodleyho knihovny
STEWART, Paul a Chris RIDDELL: Poslední z létajících pirátů
STEWART, Paul a Chris RIDDELL: Vox
STYRON: Sophiina volba
SWANN, Carlyne: Azurový úsvit

ŠMAHELOVÁ, Helena: Dům radostí
TEJKALOVÁ, Jiřina: Můj řecký rozvod
TOUSSAINT, Jean-Philippe: Televize
TYPLT, Jaromír: Wíra w únawu
VANČURA, Vladislav: Konec starých časů
VÁŇOVÁ, Magda: Štěstí Aloise Peina
WAGNEROVÁ, Magdalena: Papíří: naděje pro figurínu
WIESE, Jan: Tajemství zázračného obrazu
WRIGHT, Eric: Třikrát Charlie Salter a Lucy Trimblová
YALOM, Irvin D.: Léčba Schopenhauerem
YORKE, Margaret: Časně zrána
ZINDEL, Paul: Pigman: zpráva o prasátku

povídky

AMEJKO, Lidia: Známé příběhy (povídka Knihovník)
BINEK, Jiří: Kalení (povídka Trápení)
BOROVIČKA, Václav Pavel: Scotland Yard zasahuje 2 (povídka: Sličná knihovnice)
KING, Stephen: Čtyři po půlnoci (povídka Policajt z knihovny)
KING, Stephen: Čtyři roční období (povídka Rita Hayworthová a vykoupení z věznice Shawshank)
POLEVOJ, Boris: Lidé naší doby (povídka Zajíček)
ŠUST, Martin (ed.): Trochu divné kusy 3 (povídka Ellen Klages: Dům U sedmi knihovnic)
TERLECKÝ, Nikolaj: Nejkrásnější země (povídka - Dobrodružství Kajetána Bárta)
TUČEK, Ondřej: Kachnička (povídka Knihovnice)

PŘÍLOHA 11: Knihovníci ve filmu

SEZNAM KNIH S POSTAVAMI KNIHOVNÍKŮ A KNIHOVNIC (136; 137)

filmy

451° Fahrenheita (Velká Británie, 1966)
Ani stín podezření (USA, 1943)
Ať žijí duchové (Československo, 1976)
Baby Boom (USA, 1987)
Billy Elliot (Velká Británie, 2000)
Bohové a monstra (Velká Británie, 1998)
Bomby pod Berlínem (Německo, USA, 1999)
Bourák (US, 1993)
Casper II: První kouzlo (USA, 1997)
Čas zastavit se (USA, 1988)
Čekala jsem na tebe (USA, 1998)
Čtyři děti a jeden otec 2 (Dánsko, 2008)
Dinotopie (Německo, Velká Británie, 2002)
Dnes v noci jsem nebezpečný (USA, 1990)
Dotyky (Československo, 1987)
Drahý Frankie (Velká Británie, 2003)
Dvorní koncert (Německo, 1936)
Eddie a Tru (USA, 2002)
Ene bene (Česko, 1999)
Fermatův pokoj (Španělsko, 2007)
Flynn Carsen – Honba za Kopím osudu (USA, 2004)
Flynn Carsen – Kletba Jidášova kalichu (USA, 2008)
Flynn Carsen – Návrat do dolů krále Šalamouna (USA, 2006)
Haló, tady Shirlee (USA, 1992)
Hluboký spánek (USA, 1946)
Hodina didaktiky (Polsko, 1980)
Hodný chlapec (Česko, 2004)
Hrdina jedné noci (Československo, 1935)
Chůva k pohledání (USA, 2000)

Ideální rodina (USA, 1995)
Jarní dům (Francie, 1950)
Jdi za svým srdcem (USA, 2000)
Jméno růže (Západní Německo, Francie, 1986)
Soudkyně v pokušení (USA, 1994)
Vražedné alibi (USA, 1995)
Kantor Ideál (Československo, 1932)
Kašlu na lásku (USA, Německo, 2003)
(K)Lamač srdcí (Francie, Monako, 2010)
Konec starých časů (Československo, 1989)
Kouzlo všedních dnů (USA, 2005)
Král Králů (Československo, 1963)
Krásná Junie (Francie, 2008)
Krédo (Velká Británie, 2008)
Krotitelé duchů (USA, 1984)
Krotitelé duchů (USA, 1984)
Kruh (USA, Japonsko, 2002)
Kvůli ní (Francie, 1992)
Let Orla (Švédsko, Západní Německo, Norsko, 1982)
Let vetřelce (USA, 1991)
Letiště nepřijímá (Československo, 1959)
Masseba (Československo, 1989)
Matilda (USA, 1996)
Mazlíček (Československo, 1954)
Město andělů (USA, Německo, 1998)
Místo činu: Experiment (SRN, 1992)
Mumie (USA, 1999)
Music Man (USA, 2003)
Muž se stříbrnými očima (Francie, 1985)
Mzda hříchu (Francie, 1956)
Na první pohled (USA, 1999)
Nebezpečný syn (Kanada, 2001)

Neboj se tmy (Austrálie, Mexiko, 2010)
Neobvyklý kamarád (USA, 2008)
Občan Kane (USA, 1941)
Obchodník s hudbou (USA, 1962)
Ohnivé ženy mezi námi (Československo, 1987)
Ondine (Irsko, USA, 2009)
Osudové pláže (USA, 1988)
Otázky a odpovědi (USA, 1994)
Party Girl (USA, 1995)
Pehavý Max a strašidla (Československo, Západní Německo, 1987)
Pěna dní (Francie, 1967)
Philadelphia (USA, 1993)
Píseň vzpomínky (Francie, Německo, 1936)
Podlá hra (USA, 1978)
Poslední americká panna (USA, 1982)
Poslední volání (Kanada, USA, 2002)
Probud' se, špione (Francie, Švýcarsko, 1982)
Proměna Betty Lou (USA, 1992)
Prvek zločinu (Dánsko, 1984)
Převoz smrti (Francie, SRN, 2001)
Převtělená (Francie, 2007)
Příběh z Filadelfie (USA, 1940)
Případ Z-8 (Československo, 1948)
Purpurové řeky (Francie, 2000)
Ricky (Francie, Itálie, 2009)
Rollerball (USA, 1975)
Římský expres (Francie, 1949)
S vyznamenáním (USA, 1994)
Scooby Doo: Začátek (USA, Kanada, 2009)
Sekerezáda (Polsko, 1985)
Seznam smrti (Velká Británie, 2011)
Skutečný Howard Spitz (Kanada, Velká Británie, 1998)

Skutečný Howard Spitz (Kanada, Velká Británie, 1998)
Snídaně u Tiffanyho (USA, 1961)
Sophiina volba (Velká Británie, USA, 1982)
Stanley a Iris (USA, 1990)
Star Wars: Epizoda II - Klony útočí (USA, 2002)
Stín noci (USA, 1999)
Světáci (Československo, 1969, Oldřich Nový)
Šest černých dívek aneb Proč zmizel Zajíc? (Československo, 1969)
Škola princů (Česko, 2010)
Temná legenda (USA, Kanada, 1998)
Tma (Velká Británie, 2005)
Trable s opicí (USA, Japonsko, 1994)
Utíkej, sestro, utíkej (Finsko, 2010)
V Brooklynu roste strom (USA, 1945)
V ďáblově moci (USA, Austrálie, 1998)
Václav (Česko, 2007)
Vládce knih (USA, 1994)
Všichni prezidentovi muži (USA, 1976)
Vykoupení z věznice Shawshank (USA, 1994)
Vysněný svět (USA, 2001)
Vzbouření (Francie, 1948)
Zakletý v čase (USA, 2008)
Zastřený hlas (Česko, 2006)
Zelená vlna (Československo, 1982)
Zeptej se prachu (USA, 2006)
Zlatá reneta (Československo, 1965)
Zloději paměti (USA, 2004)
Zobani (Česko, 1993)
Žena, která všechno ví (USA, 1957)
Život je cesta (USA, 1942)
Život je krásný (USA, 1946)

seriály

- Buffy, přemožitelka upírů (USA, 1997)
  - postava Rupert Giles, hraje ho Anthony Stewart Head
- Chlapci a chlapi (Československo, 1988)
  - knihovnice Anna, hraje jí Michaela Dolinová
- Inženýrská odyssea (Československo, 1979)
  - knihovnice, hraje ji Jana Leichtová
- Kokoro Toshokan (Japonsko, 2001-2002, anime)
- Muž na radnici (Československo, 1976)
  - knihovník Sova, hraje ho František Kovařík
- R.O.D - Read or Die (Japonsko, 2001, anime)
- Star Wars: Klonové války (USA, Singapur, 2008)
- Vraždy v Midsomeru (Velká Británie, 1997)
  - 2. díl 12. řady - Černá kniha, knihovnici hraje Victoria Lennox
- Ženatý se závazky (USA, 1987)
  - 3. série, epizoda: „He Thought He Could“, 1988)
  - 10. série, epizoda: „Bud Hits the Books“ - Bud praštil s učením, 1996)